

**T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE ÇİÇEK MOTİFLERİNİN
KULLANIM ALANLARINDAN ÖRNEKLER VE
DEKORATİF SANATLAR EĞİTİMİNDE KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yasemin KOPARAN**

**Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr. Lale ÖZDER**

Ankara-2004

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Yasemin KOPARAN'a ait "Geleneksel K¼lt¼r¼m¼zde iek Motiflerinin Kullanım Alanlarından rnekler ve Dekoratif Sanatlar Eğitiminde Kullanımı" adlı çalışma j¼rimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Bۆl¼m¼ Ana Bilim Dalında Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Lale ÖZDER

¼ye : Prof. Dr. Mustafa ARLI

¼ye : Yrd. Doç. Dr. Cavidan ERGENEKON

ÖZET

Çiçek doğanın insanoğluna sunduğu en güzel armağandır. Göçebe olarak yaşayan topluluklar, ilk açan kır çiçeklerini dağlarda, ovalarda, yaylalarda görmüşler. Kır çiçeklerin renkleri, güzel şekilleri, güzel kokuları dikkatlerini çekmiş ve çiçeğe karşı ayrı bir ilginin uyanmasına yol açmıştır.

Çiçek sevgisi göçebe yaşamdan günümüze kadar değişik şekillerle yaşayarak gelmiştir. Önceleri insanlar çiçeği doğadan koparttıkları gibi kullanmışlardır. toplumumuzda zamanla İslamın benimsenmesi ile birlikte heykel ve canlıları resmetmek yasaklanmasından dolayı çiçek, meyva, ağaç, yaprak gibi bitkiler, motif olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Bitki motiflerini kullanımıyla ayrı bir sanat dalı doğmuş, özellikle çiçeklerle yapılan motifler çeşitli alanlarda, giyim, mezar taşları, çini, baş süslemesi, dokuma, işleme, ahşap, kitap sanatı, top, tüfek v.s. de kullanılmış ve böylelikle çiçek dili oluşmuştur. İnsanlar sözle anlatamadıklarını çiçeklerle, çiçek motifleriyle anlatmaya başlamıştır.

Bu araştırma; Kültürümüzdeki çiçek motiflerinin bazı kullanım alanlarını, hangi çiçeklerin kullanıldığını, ne anlama geldiğini ve üniversitemizin Dekoratif Sanatlar eğitiminde çiçek motiflerinin hangi derslerde, hangi ürünlerde, ne sıklıkta yer aldığını belirtmek amacı ile planlanmıştır.

Araştırma yazılı kaynaklardan, müzelerden ve üniversiteden yararlanarak elde edilen veriler uygun başlıklar altında sunulmuştur.

Elde edilen örneklerin her birinin fotoğrafları çekilerek bu ürünler bilgi formlarında analiz edildikten sonra çizimleri yapılmış, tablolar halinde geliştirilerek değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada müzelerimizde bulunan eserlerde çiçek motiflerinin kullanım yerleri, kullanılan çiçek çeşitleri bakımından incelenerek, geleneksel değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara tanıtılması, günümüz ihtiyaçları doğrultusunda farklı tekniklerle bütünleştirilerek kullanılabilir nitelikte kaliteli ve sanatsal ürünler elde etme olanaklarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

SUMMARY

The flower is the loveliest gift that the nature has made to humanity. Nomadic societies firstly saw the flowers blooming over mountains, meadows, plateaus. The colours, beauties, smells and the shapes of the flowers attracting the nomads had them interested in flowers.

The love of flowers lived in different forms in different terms till today. Previously people used the flowers as it is found in nature later on, after Islam culture, building statue and drawing picture of living things were both forbidden and our people began to use same plants like flowers, fruits, trees, leaves as motif in art.

An art branch borned using the plant motifs. Especially flower motifs were used in different places like as wearing, porcelain, weaving, handwork, wooden, book art, gravestone and in this way flower language formed. People began to tell the meaning of the things by flower motifs which they could not tell in words.

This study planned clarify, the fields that the flower motifs used in, the kind of the flowers and their meanings. And soon to clarify in which lessons, in which products, and how often are used in Decorative Arts Faculty at our university.

In our study, it is possible to find the outputs, of our research made in museums, in our university and from published materials.

A drawing was made of each sample after they were first photographed and then analyzed in observation forms. Next the data in the knowledge forms were converted into tables and evaluated.

In our study the samples in museums are examined how and what kind of flowers were used in which fields. And tried to emphasize the importance of traditional values and to transfer to next generation together with giving opportunity to create useful and artistic products in different techniques parallel to current needs.

ÖNSÖZ

Geleneksel kültürümüzde çiçek motiflerinin kullanım alanlarından örnekler ve dekoratif sanatlar eğitimindeki kullanımı ile ilgili yapılan araştırmada, literatür tarandığında yeterli sayıda kapsamlı ve bilimsel bir araştırmanın yapılmamış olması geleneksel el sanatları alanında çiçek motifleri açısından bir boşluğun doğmasına neden olmaktadır.

Türk Kültürünün geçmişten günümüze yaşanmasını sağlayarak gelecek nesillere bunu bilimsel ve sanatsal açıdan sunmak ihtiyacı ile bu alanda hissedilen boşluğun giderilmesine katkıda bulunması beklenen araştırmada, geleneksel kültürümüzde kullanılan çiçek motifleri ve kullanım alanları belirlenmiş, müzelerde bulunan örnekler incelenmiştir. Araştırmada ayrıca Dekoratif Sanatlar Eğitimindeki Kullanımını tesbit etmek amacıyla uygulamalı çalışmalar yapılmıştır.

Araştırmamın başından sonuna kadar, her basamağında yardımlarını esirgemeyerek çalışmamı titizlikle izleyen, tezimin oluşmasında büyük katkıları bulunan, tezi yönlendirip yöneten değerli danışmanım Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü öğretim üyesi sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Lale ÖZDER'e teşekkür ederim.

Araştırmamda bana yardımcı olan, bilgilerinden yararlandığım Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü öğretim üyesi sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Feriha AKPINARLI'ya teşekkür ederim.

Araştırmamda bana photoshop programı konusunda yardımcı olan bilgilerini esirgemeyen değerli Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş bölümü öğretim üyesi sayın hocam Prof. Dr. Adnan TEPECİK'e teşekkür ederim.

Araştırmam süresince yardımlarını esirgemeyen, rahat çalışma ortamı sağlayan Etnografya müzesi, Anadolu Medeniyetler müzesi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Etnografya müzesi, Beypazarı ilçesinde bulunan Beypazarı Tarih ve Kültür müzesinin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ederim. Ayrıca Summary bölümünde yardımlarını esirgemeyen sayın Selçuk AÇIKALIN’a teşekkür ederim.

Araştırmamın her aşamasında bana manevi destekle moral ve güç veren, sabır ve anlayış gösteren çok sevdiğim değerli aileme çok teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca sabırla yanımda olan, bilgilerinden yararlandığım, özellikle fotoğraf çekimlerinde, çizimlerde ve bilgisayar dizaynlarında yardımlarını esirgemeyen, çalışmam boyunca manevi desteğini hiç eksik etmeyen sevgili arkadaşım Servet AYDIN’a sonsuz teşekkür ederim

Ankara 2004

Yasemin KOPARAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xii
ÇİZİM LİSTESİ.....	xix
1.GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR ÖZETLERİ.....	7
2.1.Tanımlar.....	10
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	13
3.1.Materyal.....	13
3.2.Yöntem.....	14
4. GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE SÜSLEME SANATI VE MOTİF.....	16
4.1.Geleneksel Kültürümüzde Süsleme (Bezeme) Türleri.....	18
4.2.Bitkisel Kökenli Bezemelerin Özellikleri.....	23
4.2.1.Kültürümüzde Çiçeğin Yeri Ve Tarihi.....	24
4.2.2.Çiçek Motiflerinin Kullanım Özellikleri.....	27
4.2.2.1.Stilize Çiçekler.....	28
4.2.2.2.Yarı Stilize Çiçekler.....	37
4.2.2.3.Naturalist (Doğal) Çiçekler.....	39
4.2.2.4.Yapraklar ve Saplar.....	42
5.GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE ÇİÇEK MOTİFLERİNİN KULLANIM ALANLARI.....	46
5.1.Çiçeklerin Anlamları.....	46
5.2.Baş Süslemelerinde Kullanılan Çiçek Motifleri.....	50

5.3.Çini Süslemelerinde Kullanılan Çiçek Motifleri.....	54
5.4.Mezar Taşlarında Kullanılan Çiçek Motifleri.....	56
5.5.Giyim Kuşamda Kullanılan Çiçek Motifleri.....	57
5.6.Kitap Sanatında Kullanılan Çiçek Motifleri.....	60
5.7.Türk İşleme Sanatında Kullanılan Çiçek Motifleri.....	62
5.8.Dokumacılıkta (Halı, Kilim, Kumaş) Kullanılan Çiçek Motifleri.....	64
6. ARAŞTIRMANIN SONUÇ VE TARTIŞMALARI.....	68
6.1.Anketten Elde Edilen Sonuçlar.....	68
6.2.Bilgi Formları.....	85
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	194
7.1. Sonuç.....	194
7.2. Öneriler.....	197
KAYNAKÇA.....	199
EKLER.....	204
EK-1.Anket Soruları.....	204

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
1- Hatai Motifinin Bölümleri.....	29
2- Hatai Motifinin Kanaviçe Bölümü.....	30
3- Hatai motifinin Meşime Bölümünün Yerleştirilmesi.....	30
4- Hatai Motifinin Taç Yapraklarının Yerleştirilmesi.....	31
5- Hatai Motifi Örnekleri.....	31
6- Hatai Motifi Örnekleri.....	32
7- Penç Motifi Örnekleri.....	33
8- Penç Motifinin Çizimi.....	35
9- Çarkıfelek Motifi Örnekleri.....	35
10- Goncagül Motifi Örnekleri.....	36
11- Goncagül Motifinin Çizimi.....	36
12- Yarı Stilize Çiçek Örnekleri.....	38
13- Türk Rokokosu Örnekleri.....	40
14- Şükufe Örnekleri.....	41
15- Şükufe Örnekleri.....	42
16- Yaprak Örnekleri.....	43
17- Yaprak Örnekleri.....	44
18- Sap ve Helezon Örnekleri.....	45
19- Çiçek Oyalı Çiçekli Yazma.....	51
20- Oyalı Yazma.....	51
21- Sümbül ve Yıldız Çiçeği İşli Sünnet Takkesi.....	52
22-Hunlar Dönemine Ait Çiçek Motifli Altın Şapka.....	52
23- Konya Gelin Başı.....	53
24- Osmanlı Dönemine Ait Tepelik.....	53

25- Çiçek Oyalı Hotoz Başlık.....	53
26- İnci ile Çiçek İşli Eski Ankara Gelin Hotozu.....	53
27- Lale Motifli Çini.....	55
28- Çiçek Açmış Hayat Ağacı Motifli Çini.....	55
29- Kütahya Çini Örneği.....	55
30- Kadın Mezar Taşı.....	57
31- Çiçek Motifli Çedik.....	58
32- Çiçek Motifli Patik.....	58
33-Silifke Yöresine Ait Çiçek Motifli Cepken.....	59
34- Bursa'dan Sümbüllü Pabuç, Güllü Çorap, Paçalı Don ve Uçkur.....	59
35- Yün Şal Kuşak.....	60
36- Kışehir Müzesinden Çiçekli Bindallı.....	60
37- Cilt Örneği.....	61
38- El Yazması Kitabın İç Süslemesi.....	62
39- Kanaviçe Tekniği İle İşlenmiş Peşkir.....	63
40- Kanaviçe Tekniği İle İşlenmiş Çarşaf.....	63
41-Kanaviçe Tekniği İle İşlenmiş Çarşaf Ayağı.....	64
42- İşleme Örnekleri.....	64
43- Çatma Kumaş Örnekleri.....	66
44- Çiçek Desenli Halı.....	66
45- Güllü Kilim.....	67
46- Sümbüllü Kilim.....	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
1- Bireylerin Yaş Dağılımı.....	68
2- Çiçek Motiflerinin En Çok Kullanıldığı Dersler.....	69
3- Çiçek Motiflerinin Ürünlerde Kullanılma Amacı.....	70
4- El Sanatları Ürünlerinde Çiçek Motiflerini Çizerken Esinlenen Yerler.....	71
5- Yeni Tasarımlar Oluştururken Yararlanılan Tabii Çiçekler.....	72
6- Geçmişte Kullanılan Çiçek Motiflerinden Ne Derece Yararlanıldığı.....	73
7- Eski Eserlerde Uygulanan Motiflerden Günümüzde En Çok Kullanılanlar	74
8- Kullanılan Çiçek Desenlerin Adları.....	75
9- Çiçek Motiflerinin En Çok Kullanıldığı Tekniklerin Önem Sırası.....	76
10- Çiçek Motiflerinde Renk Seçimi.....	77
11- Stilize Grubu Çiçeklerin El Sanatları Ürünlerinde Kullanım Alanları.....	79
12- Yarı Stilize Grubu Çiçeklerin El Sanatları Ürünlerinde Kullanım Alanları.....	81
13- Naturel Grubu Çiçeklerin El Sanatları Ürünlerinde Kullanım Alanları.....	83

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf No	Sayfa No
1- Hamam Havlusu.....	85
2- Terlik.....	87
3- Fes.....	89
4- Berber Örtüsü.....	91
5- Üstlük – Şalvar.....	94
6- Entari.....	97
7- Uçkur Kuşak.....	100
8- Para Kesesi.....	103
9- Hamam Havlusu.....	105
10- İpek Seccade.....	107
11- Lake Kutusu.....	110
12- Süt Takımı.....	112
13- Çini Vazo.....	115
14- Sefer Tası.....	117
15- Kaftan.....	119
16- Cami Kapı Kanadı.....	121
17- Mihrap.....	123
18- Cami Kapı Kanadı.....	125
19- Çini.....	127
20- Megare Kasesi.....	129
21- Boyalı Testi.....	131
22- Çift Kulplu Vazo.....	133
23- Taş Kabartma.....	135

24- Sütun Başlık.....	137
25- Kubaba.....	139
26- Çini Tabak.....	141
27- Kadife Çanta.....	143
28- Kadife Çanta.....	145
29- Kadife Kese.....	147
30- Tuzluk.....	149
31- Örtü Dokuma.....	151
32- Havlu.....	153
33- Peşkir.....	155
34- Uçkur.....	157
35- İpek Örtü.....	159
36- Ceket.....	161
37- Bindallı.....	163
38- Bindallı.....	166
39- Terlik.....	169
40- Şalvar.....	171
41- Şalvar.....	173
42- İğne Oyası.....	175
43- İğne Oyası.....	177
44- İğne Oyası.....	179
45- Mezar Taşı.....	181
46- Havlu.....	183
47- Sallanan Beşik.....	185
48- Halı.....	187
49- Pirinç Karyola Başlığı.....	189
50- Şalvar – Ceket.....	191

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim No	Sayfa No
1- Bilgi Formu 1’de Bulunan Hamam Havlusundaki Çiçek Motifi.....	86
2- Bilgi Formu 2’de Bulunan Terlikteki Çiçek Motifi.....	88
3- Bilgi Formu 3’de Bulunan Festeki Çiçek Motifi.....	90
4- Bilgi Formu 4’de Bulunan Berber Örtüsündeki Çiçek Motifi.....	93
5- Bilgi Formu 5’de Bulunan Üstlük – Şalvardaki Çiçek Motifi.....	96
6- Bilgi Formu 6’da Bulunan Entarideki Çiçek Motifi.....	99
7- Bilgi Formu 7’de Bulunan Uçkur Kuşakdaki Çiçek Motifi.....	102
8- Bilgi Formu 8’de Bulunan Para Kesesindeki Çiçek Motifi.....	104
9- Bilgi Formu 9’de Bulunan Hamam Havlusundaki Çiçek Motifi.....	106
10-Bilgi Formu 10’da Bulunan İpek Seccadedeki Çiçek Motifi.....	109
11- Bilgi Formu 11’de Bulunan Lake Kutusundaki Çiçek Motifi.....	111
12- Bilgi Formu 12’de Bulunan Süt Takımındaki Çiçek Motifi.....	114
13- Bilgi Formu 13’de Bulunan Çini Vazodaki Çiçek Motifi.....	116
14- Bilgi Formu 14’de Bulunan Sefer Tasındaki Çiçek Motifi.....	118
15- Bilgi Formu 15’de Bulunan Kaftandaki Çiçek Motifi.....	120
16- Bilgi Formu 16’da Bulunan Cami Kapı Kanadındaki Çiçek Motifi.....	122
17- Bilgi Formu 17’de Bulunan Mihraptaki Çiçek Motifi.....	124
18- Bilgi Formu 18’de Bulunan Cami Kapı Kanadındaki Çiçek Motifi.....	126
19- Bilgi Formu 19’da Bulunan Çinideki Çiçek Motifi.....	128
20- Bilgi Formu 20’de Bulunan Megare Kasesindeki Çiçek Motifi.....	130
21- Bilgi Formu 21’de Bulunan Boyalı Testideki Çiçek Motifi.....	132
22- Bilgi Formu 22’de Bulunan Çift Kulplu Vazodaki Çiçek Motifi.....	134
23- Bilgi Formu 23’de Bulunan Taş Kabartmadaki Çiçek Motifi.....	136

24- Bilgi Formu 24’de Bulunan Sütun Başlığındaki Çiçek Motifi.....	138
25- Bilgi Formu 25’de Bulunan Kubabadaki Çiçek Motifi.....	140
26- Bilgi Formu 26’da Bulunan Çini Tabaktaki Çiçek Motifi.....	142
27- Bilgi Formu 27’de Bulunan Kadife Çantadaki Çiçek Motifi.....	144
28- Bilgi Formu 28’de Bulunan Kadife Çantadaki Çiçek Motifi.....	146
29- Bilgi Formu 29’da Bulunan Kadife Kesedeki Çiçek Motifi.....	148
30- Bilgi Formu 30’da Bulunan Tuzluktaki Çiçek Motifi.....	150
31- Bilgi Formu 31’de Bulunan Örtü Dokumadaki Çiçek Motifi.....	152
32- Bilgi Formu 32’de Bulunan Havludaki Çiçek Motifi.....	154
33- Bilgi Formu 33’de Bulunan Peşkirdeki Çiçek Motifi.....	156
34- Bilgi Formu 34’de Bulunan Uçkurdaki Çiçek Motifi.....	158
35- Bilgi Formu 35’de Bulunan İpek Örtüdeki Çiçek Motifi.....	160
36- Bilgi Formu 36’da Bulunan Ceketteki Çiçek Motifi.....	162
37- Bilgi Formu 37’de Bulunan Bindallıdaki Çiçek Motifi.....	165
38- Bilgi Formu 38’de Bulunan Bindallıdaki Çiçek Motifi.....	168
39- Bilgi Formu 39’da Bulunan Terlikteki Çiçek Motifi.....	170
40- Bilgi Formu 40’da Bulunan Şalvardaki Çiçek Motifi.....	172
41- Bilgi Formu 41’de Bulunan Şalvardaki Çiçek Motifi.....	174
42- Bilgi Formu 42’de Bulunan İğne Oyasındaki Çiçek Motifi.....	176
43- Bilgi Formu 43’de Bulunan İğne Oyasındaki Çiçek Motifi.....	178
44- Bilgi Formu 44’de Bulunan İğne Oyasındaki Çiçek Motifi.....	180
45- Bilgi Formu 45’de Bulunan Mezar Taşındaki Çiçek Motifi.....	182
46- Bilgi Formu 46’da Bulunan Havludaki Çiçek Motifi.....	184
47- Bilgi Formu 47’de Bulunan Sallanan Beşikteki Çiçek Motifi.....	186
48- Bilgi Formu 48’de Bulunan Halıdaki Çiçek Motifi.....	188
49- Bilgi Formu 49’da Bulunan Pirinç Karyola Başlığındaki Çiçek Motifi.....	190
50- Bilgi Formu 50’de Bulunan Şalvar – Ceketteki Çiçek Motifi.....	193

1. GİRİŞ

Toplumların kendine has bazı kültürel özellikleri vardır. Gelenek ve görenekle devam eden her türlü dil, duygu, düşünce, folklor, inanç, geçmişi bugüne , bugünü geleceğe taşımakta halk kültürü açısından önemli unsurlardır (Demirel, 1995:2).

Kültür, toplumun bir üyesi olan insanın doğanın yarattıklarına karşılık ortaya koyduğu ve toplumdan edindiği maddi ve manevi herşeydir. Bilgi, inanç, sanat, ahlak, gelenek ve göreneklerle yemek yeme alışkanlığı, giyinme diğer bir deyişle, insanla ilgili herşey kültürü oluşturmaktadır (Güvenç, 1991:101).

Kültürün bir ögesi olan sanat ise insanın duygu, düşünce ve heyecanlarının ruhsal deneyimlerinin başkalarına aktarılabilmesidir (Aytaç, 1981:2).

Bir başka deyimle insanın kendini ifade etme yollarından biridir. Sanat tarihi ve arkeoloji araştırmaları şunu gösteriyor ki; yazıdan önce sanat vardı, insanoğlu henüz yazıyı bilmezken kendini anlatma yollarından en evrensel olanı çoktan bulmuştu (Mülâyim, 1989:17).

Başlangıçta insanların örtünmek, beslenmek ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere basit araç yardımı ile başlayan el sanatları, daha sonraları süslenmek ve artan ihtiyaçları karşılamak üzere geliştirmeye ve türlerinde büyük artışlara neden olmuştur (Altuntaş,1994:87).

Tarihsel kimliğimiz ve varoluş sürecimizde el sanatlarımız, onlara can veren ustaların düşünce ve ruhlarıyla birleşmiş, sözden ziyade varlıklarıyla zenginliklerini kanıtlamışlardır (Öztürk, 1997:66).

Asırlar boyu gelenek ve g reneklerimiznin olduğu kadar , din ve inançlarımızın etkisi altında gelişip, usl planan el sanatlarımızın en önemli ögesi olan süsleme sanatlarımız son derece zengin ve estetik bir yapıya sahiptir.

Süsleme sanatlarımızda desenin en önemli unsuru motiflerdir. Motifler ise bir süsleme içinde tekrar eden resim ve şekillerin her biridir.

Türk süsleme sanatlarında görülen motif ve özelliğini, Türk sanatkarının islami düşüncenin etkisi altında kısıtlanarak resim ve heykel alanında gösteremediği hünerlerini, tamamen bezeme sanatlarında yoğunlaştırması sonucu, büyük ve çok güçlü usl plar meydana getirmesine bağlayabiliriz.

Süsleme sanatlarında görülen motiflerden bir çoğunun ilk örneklerini 8. ve 9. yüzyıllarda Uygur Türkleri tarafından yapılmış çeşitli sanat eserlerinde görüyoruz. Bunların arasında Hata-i ismi verilen Uzak Doğu kökenli stilize çiçekleri başta yer almaktadır (Keskiner, 2001:1).

 i ek doğanın insanoğluna sunduğu en güzel armağandır. Bir zamanlar Türkler doğada açan kır çiçekleri içinde yaylalarda yaşamışlar. İlk zamanlar dağlarda, kırlarda, ovalarda görmüş olduğu güzel çiçekleri hayranlıkla seyretmekle yetinen insanoğlu, yerleşik hayata geçmesi ile birlikte bu güzelliklerin en güzellerini evine, bahçesine misafir etmekte gecikmemiş. Karın doyurmak gibi bir işlevi olmasada, gözü ve g nl  fazlasıyla doyuran bu bitkilerin yıllarca kültürlerini yapmıştır (Ceylan,1999: 8).

Çiçekler ilk olarak sevgililer, sevenler ve sevilenlerin duygularını ifade etmek için kullanılmış. Karşısındakini sevindirebilmek için saksılarda köklü olarak yetiştirilen canlı çiçekler verilip gönüller alınmış.

Zamanla, İslamiyetin de kabul  ile  i ek hayatımıza her şekliyle girmiştir. Bilindiği gibi  i ek motifleri İslamiyetten öncede yer almaktadır, ancak İslamiyetin

kabulü ile insan ve hayvan figürlerinin yasaklanması, çiçek motiflerine daha fazla ağırlık verilmesine yol açmıştır.

Selçuklu ve Osmanlı zamanındaki minyatürlerde, camilerde, çeşmelerde, hamamlarda, mezar taşlarında, çadırlarda, toplarda, tüfeklerde, kılıçlarda, kalkanlarda, dokuma kumaşlarda, işlemelerde, halılarda, kilimlerde v.b. daha bir çok süslemelerde çeşitli çiçek motifleri yer almaktadır.

Bu çiçek sevgisi yalnızca saray, konak, köşk hayatına bağlı kalmamış, halk yaşamında, halk törenlerinde, halk dilinde, halkın el sanatlarında, halk edebiyatımızda da yer almıştır.

Bugün bile Anadolumuz'da kızlarımızın yaptıkları yüzlerce çeşit çiçek oyası çiçek sevgimizin çok güzel birer örneğidir. İğne, tığ, boncuk, çaput oylar, kır çiçeklerini, meyva ağacı çiçeklerini, saksı çiçeklerini, bahçe çiçeklerini aynen şekillendirir (Tansuğ, 1988: 12).

Çiçek dili oyalarda daha fazla gelişmiştir. Örneğin, Konya'da nişanlı kızlar, müstakvel kayınvalidelerine çiçek oyalı yazma yollarlarmış. Kızın gönderdiği bu oya “çayır çimen” ise, oğlan anası ile ilişkiler iyi demektir. Yok eğer “mezar taşı” oyası göndermişse, “aramızdaki soğukluk ölene dek sürecektir” anlamındadır. Yollanan oya “kıllı kurt” ise, nişanlı kız kayınvalidesine kırkınılığını belirtmiştir. Bu nedenle kayınvalideler, gelin kızla ilişkilerinin iyi olmasına özen gösterirler. Çünkü gelin kızın armağan ettiği oyalı yazmayı, düğünde başına bağlayacaktır. O yüzden her kayınvalide, gelininden “çayır çimen” oyası almak ister (Tansuğ, 1983 :238).

Çiçek motifleri her zaman bir sanatçı için eşi bulunmayan objelerden oluşmuştur. Sanatçılar doğadan aldıkları ilhamla eserlerinde, yeri geldiğinde imkansız başarımlar ve şahaserlar yaratmışlardır. Bu şahaserlere özellikle işlemlerimizde çok sık rastlanmaktadır.

Görüldüğü üzere Türk toplumu, tarih boyunca tabiatın güzelliklerini, özellikle çiçekleri hayatın bir parçası olarak görmüş ve geleneklerinde, törelerinde, çeşitli sanat eserlerinde, deyimlerinde özetle tüm yaşantılarında bunu gözler önüne sermişlerdir.

Buna rağmen konu ile ilgili yapılan kaynak taramasında mevcut araştırmaların yok denecek kadar az olduğu, çiçeklerin dilinin ve çiçek motiflerinin kullanım alanlarının bütün yönleriyle ortaya konulmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle halk kültürümüzün bir parçası olan çiçek motifleri ile ilgili araştırmaların yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

Kültürümüzü yansıtan ve günümüze kadar ulaşabilen en eski eserlerimiz müzelerimizde yer almaktadır, bu nedenle araştırma yeri olarak müzelerimiz seçilmiştir.

Belirtilen bu düşüncelerden hareketle planlanan ve yürütülen bu araştırma, maddi yetersizlik ve zaman kısıtlı olması nedeniyle Ankara il merkezinde ve ilçelerinde bulunan Anadolu Medeniyetler Müzesi, Etnografya Müzesi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Etnografya Müzesi, Beypazarı Tarih ve Kültür Müzesi konu alınmıştır.

Yukarıda belirttiğimiz kısıtlamalardan dolayı araştırmamız çiçek motiflerinin kullanıldığı tüm alanları değil, bu alanlardan seçilen baş süslemeleri, çini süslemeleri, mezar taşı süslemeleri, giyim kuşam, kitap sanatı, Türk işleme sanatı ve dokumacılık alanlarından örnekler alınarak gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca üniversitelerimizin El Sanatları Eğitimi bölümünde çiçek motiflerinin yeri anket yolu ile tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Planlanan bu araştırmanın amaçları ;

-Müzelerimizde bulunan eserlerden yola çıkarak, çiçek motiflerinin kullanım alanlarını belirlemek.

-Araştırma kapsamında incelediğimiz çiçek motiflerinde ençok hangi çiçeklerin kullanıldığını saptamak.

-Kullanım yerine göre özel bir çiçeğin bulunup bulunmadığını araştırmak.

-Kullanım alanlarına göre çiçek motifleriyle ne ifade edildiğini ve nelerin anlatılmak istendiğini araştırıp ortaya çıkarmak.

-Üniversitemizin El Sanatları Eğitimi bölümünde çiçek motiflerinin kullanım alanlarının varolup olmadığını incelemek.

-El Sanatları Eğitimi bölümünde çiçek motifleri kullanılıyor ise, hangi alanlarda ve hangi derslerde ne ölçüde kullanıldığını ve çiçek motifleri ile ne anlatılmak istendiğini araştırmak.

-Elde edilen tüm bu bulguları eğitim kurumlarının, ilgili özel kamu kuruluşlarının, tüketici ve üreticilerin bilgisine sunmak, fakültemizin El Sanatları Eğitimi Bölümü'nde yer alan programlarında çiçek motiflerine daha fazla ağırlık verilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Araştırma yedi bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümü olan girişte; problem, amaç ve önem ifade edilmiştir. İkinci bölümde; literatür özetlerine ve tanımlara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; materyal ve yöntem içerisinde çiçek motifleri ile ilgili araştırmayı yaparken yararlanılan bilgi toplama yöntemlerine yer verilerek değerlendirmenin nasıl yapıldığı açıklanmıştır. Dördüncü ve beşinci bölümlerde ise; araştırma ile ilgili bilgiler uygun konu başlıkları altında toplanarak aktarılmıştır. Altıncı bölümde; araştırmada anket yoluyla tesbit edilen özellikler tablolar halinde sunulmuş ve ürün örnekleri bilgi formundaki içeriğe uygun olarak analiz edilmiştir. Son olarak yedinci bölüm olan sonuç bölümünde ise; anket formu

ile ilgili bilgi formlarından elde edilen verilere dayalı olarak geliştirilmiş olan tabloların her biri ayrı ayrı değerlendirilerek yorumlanmıştır. Ayrıca bu verilerden yola çıkarak öneriler geliştirilmiş ve çözüm yolları belirlenmiştir.

Araştırma, çiçek motiflerinin kullanım alanları ve anlamları konusunda yapılan uygulamalı ve bilimsel çalışmalara katkıda bulunursa amacına ulaşmış olacaktır.

2. LİTERATÜR ÖZETLERİ

Bu araştırma yapılırken büyük oranda yararlanılan yazılı kaynaklar, araştırma ve incelemeler yayın tarihine göre sıralanarak özetlenmiştir.

AKAR, A., C. KESKİNER. (1978), “Türk Süsleme Sanatında Desen ve Motif” isimli eserde, desen ve motif albümü hazırlanmış ve bunun yanında Türk süslemelerinin tarihçesi, süslemelerin oluşumu, Türk süslemelerindeki desenler, ve uygulama şekilleri yer almıştır.

BİROL, İ., Ç. DERMAN. (1991), “Türk Tezyini Sanatlarında Motifler” isimli eserde, motiflerin sınıflandırılması yapılmış. Motiflerin tanımları, süsleme sanatındaki yeri, çeşitleri, çizimleri ve örnek şekiller tanımlanarak açıklanmıştır.

CEYLAN, G. (1999), “Osmanlıdan Günümüze Dört Gözde Çiçek” isimli eserde, çiçek kültürünün Türklerde nasıl ve neden önem kazandığı, günlük yaşamda nasıl yer ettiği ve kullanıldığı anlatılmaktadır.

Gül, karanfil, lale ve sümbül çiçeklerinin dini anlamları, halk dilindeki anlamları, şair, ozan, gezgin ve yazarlar tarafından benimsenen anlamlarına yer verilmiş, Osmanlı döneminde geleneksel hale getirilmiş, çiçeklerle ilgili özel günler anlatılmış ve çiçeklerin sınıflandırılması yapılarak bakımları hakkında kısa bir bilgi verilmiştir.

DEMİRİZ, Y. (1986), “Osmanlı Kitap Sanatında Naturalist Üslupta Çiçekler” isimli eserde, Türk sanatımızın vazgeçilmez unsurlarından olan çiçeğin, Osmanlı kültüründeki yeri araştırılmıştır. Kitap sanatımızda, çiçeğin kullanılış şekillerine yer vererek, motiflerde kullanılan çiçeklerin tanım ve anlamları açıklanmıştır.

GÜNEY, Z.; N. GÜNEY. (2002), “Osmanlı Süsleme Sanatı” isimli eserde, süslemenin tanımı ve tarihi gelişimi ele alınarak Türk tezyini motiflerinin sınıflandırılması yapılmıştır. Motifler kendi içlerinde de bölümlere ayrılarak tanımları yapılmış ve örnek çizimlerle desteklenmiştir.

GÜRSU, N. (1988), “Türk Dokumacılık Sanatı , Çağlar boyu desenler,” isimli eserde, kumaştaki motif, teknik ve çizimlere yer verilmiştir. Kumaş sanatında 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar dokunan motif çeşitleri ve motiflerin kumaşa yerleştirilme şekilleri incelenmiştir.

KESKİNER, C. (2001), “Türk Süsleme Sanatında Stilize çiçekler” isimli eserde, Türk süsleme motiflerinin tarihi gelişimi kısaca açıklanmış ve motiflerin başlıcaları olan rumi, hatai, bulut, münhani, yarı stilize çiçekler, naturalist çiçekler, geçmeler, geometrik motifler, çintemani, tığlar hakkında özet bir açıklama yapılmış daha sonra Türk süsleme sanatında yer alan stilize çiçeklerin çizimlerine yer verilmiştir.

KESKİNER, C. (2002), “Türk Motifleri” isimli Türkçe ve İngilizce açıklamalı eserde, Türk motif çeşitlerini yer verilmiş ve bu motifler çizimlerle desteklenerek açıklanmıştır.

TANSUĞ, S. (1983), II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirilerinde Yayınlanan, “Anadolu Baş Süslemelerinde Çiçeklerin Dili” isimli makalede, Anadolu'nun tüm bölgelerinde, baş süslemelerinde kullanılan çiçek ve çiçek motiflerinin halk arasında ne anlama geldiği ve bu motifleri kullananların çevresindekileri iletmek istedikleri mesajları örneklerle açıklamaya çalışmıştır.

TANSUĞ, T. (1985), III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirilerinde Yayınlanan, “Sümbülname” isimli makalede, Türklerdeki çiçek sevgisinin nereden geldiğini anlatmış. Topkapı Sarayı kütüphanesinde bulunan Sümbülname adlı eseri inceleyerek, sümbüller için söylenmiş sözlere ve manilere yer verilmiştir.

TANSUĞ, T. (1988), “Türklerde Çiçek Sevgisi ve Sümbülname” isimli eserde, Türklerdeki çiçek sevgisini ve kültürünü çeşitli açılardan günümüze kadar inceleyip tanıtmaktadır.

Çiçeğin yaşamın her alanında yer aldığı, giyimde, takıda, baş süslemesinde, mezar taşında, topta, tüfekte yani insanoğlunun yaşamla bütünleştirdiği her şeyde çiçeğin ve çiçek motifinin yer aldığını anlatarak resimlerle desteklemiştir.

THER, U. (1993), çeviren : Fatma Artunkul, “Türk İşlemeleri” isimli eserde, Osmanlı Saray işlemelerinden, Anadolu çeyiz sandıklarına kadar olan işlemeler incelenmiş ve bu işlemelerde yoğunluğun bitki motiflerinden oluştuğu gözlenmiştir.

İşlemelerde yer alan çiçek, yaprak, ağaç ve meyve motiflerinin kökenleri, gelişmeleri ve sembolik anlamları açıklanarak çeşitli kaynaklardan alınan işleme fotoğrafları analiz edilmiştir.

2.1. Tanımlar

Abide : Eski dilde anıt demektir (Sözen, Tanyeli, 1986: 11).

Abani : Açık sarı renkli, üzeri koyu sarı iplikle işli bir tür eski pamuklu kumaş. Hindistan ve Halep’te dokunmuştur (Sözen, Tanyeli, 1986: 11).

Akıtma Tekniği : Pişim öncesinde seramik obje üzerine puanla sıvı çamurun akıtılması biçiminde uygulanan bezeme tekniği (Sözen, Tanyeli, 1986: 15).

Başlık : Başa giyilen takke, külah ve daha başka örtüler (Önder,1998:29).

Bezeme : Herhangi bir yüzeyi süslemek için üzerine boyalı, boyasız, düz ya da kabartma olarak yapılan güzel biçimlere denir (Kılıçkan, 2002: 68).

Cilt : Kitap ya da dergi yapraklarının dağılmasını önlemek için yapılmış özel kap (Sözen, Tanyeli, 1986: 53).

Desen : Renkli veya renksiz, tonlu ya da tonsuz çizgi resimlerdir (Akar, Keskiner, 1978: 28).

Duvak : Gelin veya yeni doğmuş çocuğun başına takılıp yüzünü örten tül den ve telli süslü örtü (Özder, 1995: 30)

Dülbent : Pek ince, beyaz bez sarıklık bez (Özder, 1995: 31)

Figür : İnsan veya hayvan heykelciği, taştan, seramikten, madenden ve başka madenden yapılan küçük heykelcikler. İlk çağlarda bir inancın ürünü olarak yapıldığı gibi süs eşyası olarakta kullanılmıştır. Duvar resimlerinde görülen küçük canlı tasvirleride figür denir (Önder, 1998: 82)

Halkar Tekniği : Yazma Kitapların sayfa kenarlarını, cilt kapaklarını ve levha yazı çevresini, altın yaldızla süsleme sanatı (Önder, 1998: 96).

Hotoz : Eskiden kadınların süs olarak başlarına giydikleri renkli başlık (Önder, 1998: 109).

Kanaviçe : Çiçeğın çiziminde dış hatlarının sınırlandığı çizgi (Biol, Dreman, 1991: 65).

Kasnak : Üzerine bez ya da tual gerilen ahşap çerçeve (Sözen, Tanyeli, 1986:126).

Kabartma : Bir yüzeyi alçaklı yüksekli değeriendirerek, bir biçimin ortaya çıkarılmasıdır. Yüksek ve alçak kabartma (rölyef) diye ikiye ayrılır (Turani,1980:57).

Köşebent : Cilt kapağının dört köşesini yapılan süslemeler iki yanı düz, içe bakan yanı dendanlı, dilimli olan süslü kısımdır. Bunlara “köşe bezemesi”, “köşe çiçeğı” de denir (Özcan, 1990: 5).

Lake Tekniği : Ahşabın, kağıdın, derinin üzerine “lak” denilen ve bir çeşit reçineden yapılan saydam maddelerin sürülmesi (Önder, 1998: 158).

Mahya : Ramazanda caminin iki minaresi arasına asılan ışıklı yazı ya da resim (Sözen, Tanyeli, 1986: 152).

Meşime : Çiçeğın tohumlarını koruyan kese (Biol, Derman, 1991: 65).

Motif : Bezeme ve süslemede bütünü oluşturan parçalardan her birine verilen ad (Sözen, Tanyeli, 1986: 166).

Nakkaş : Eskiden renkli resim, minyatür ve duvar tezyinatı yapan resamlara denir (Turani, 1980: 95).

Nakkaşhane : Bütün nakış, resim yapan minyatürist usta ve çırakların birarada çalıştıkları odaya veya binaya denir (Akar, Keskiner, 1978: 29).

Natüralist : Genel olan her tür sanatta ve çağda, özellikle resim ve heykelde, betimlenen gerçekliği doğaya sadakatle yansıtmayı çalışan sanatçıları ve bu doğrultuda üretilmiş yapıtları niteler (Sözen, Tanyeli, 1986: 171).

Natürmort : Çiçek, meyve v.s. gibi doğal ve hareketsiz varlıkları betimleyen resimsel yapıt (Sözen, Tanyeli, 1986: 171).

Oymacılık : Oyma yöntemi ile bezeme ve süslemeler yapma sanatı ya da uğraşı (Turani, 1980: 96).

Saz Yolu : Uzun dallar üzerine yapılan süslemeye denir. Sanat tarihçileri arasında bu deyim “kıvrım dallar” şeklinde değiştirilmiştir. Daha ziyade çiçekli ve yapraklı olurlar (Akar, Keskiner, 1978: 29).

Stilize : Karakteri kaybolmadan basitleştirerek tezyini ve şematik hale sokulmuş biçim ya da motif (Akar, Keskiner, 1978: 29).

Şemse : Güneş anlamına gelen, yuvarlak veya elips biçiminde süs motifi. Daha çok cilt kapaklarında, kitap tezhiplerinde kullanılır (Önder, 1998: 240).

Tezhip : Eskiden Kuran-ı Kerim gibi önemli, elde yazılmış kitapların yazı araları ve sayfa boşluklarının yaldızlı ve boya ile süslemesine denir (Turani, 1980: 125).

Tığ : Tezhipte bezemelerin dışı doğru uzanan sivri uçları (Sözen, Tanyeli, 1986: 236).

Üslup : Bir sanatçının kendine özgü biçimlendirme ve tasarım anlayışı, bireysel nitelikteki sanat ürünü yaratma tutumu (Sözen, Tanyeli, 1986: 247).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırma geleneksel kültürümüzde çiçek motiflerini ve bazı kullanım alanları olan; baş süslemesi, çini süslemesi, mezar taşları, giyim kuşam, kitap sanatı, Türk işleme sanatı ve dokumacılık sanatında kullanılan çiçek motiflerini araştırmak amacı ile yapılmıştır. Çiçekler ve çiçek motifleri ile ilgili literatür taranmış, literatürden elde edilen bilgiler konu başlıkları altında ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine toplam 14 adet sorudan oluşan anket; ikinci sınıftan 30, üçüncü sınıftan 40, dördüncü sınıftan 40 kişi olmak üzere toplam 110 öğrenciye bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Evreni oluşturan dört müzeden toplam 50 adet çiçek motifli ürün fotoğrafları çekilerek bilgi formlarında her birinin analizi yapılmıştır.

Zaman ve ekonomik nedenlerle araştırma yalnızca Ankara il merkezinde ve Beypazarı ilçesinde bulunan Etnografya Müzesi, Anadolu Medeniyetler müzesi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Etnografya Müzesi ve Beypazarı Tarih ve Kültür Müzesi olmak üzere toplam dört müze ile sınırlandırılmıştır.

Etnografya Müzesi'nden 19, Anadolu Medeniyetler Müzesi'nden 7, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Etnografya Müzesi'nden 18 ve Beypazarı Tarih ve Kültür Müzesi'nden 6 adet olmak üzere toplam 50 adet çiçek motifli ürünler oluşturmaktadır.

3.2. Yöntem

Araştırma ile ilgili bilgiler tarama yöntemi ile yazılı kaynaklardan toplanmıştır. Elde edilen bilgiler amaçlar doğrultusunda belirlenen başlıklar altında özetlenmiştir.

Çiçek motifleri ve geleneksel kültürümüzde çiçek motiflerinin baş süslemesinde, çini süslemesinde, mezar taşlarında, giyim kuşamda, kitap sanatında, Türk işleme sanatında ve dokumacılıktaki kullanım alanları ile ilgili bilgiler yazılı kaynaklardan toplanmış, şekillerle desteklenmiştir.

Anket formu araştırmacı tarafından geliştirildikten sonra 10 kişilik gruba uygulanarak ön denemesi yapılmıştır.

Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Ürünler Eğitimi Anabilim dalı ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin 110'una uygulanan çoktan seçmeli anket formunda, 14 adet sorudan oluşan anketin seçenekleri, her birinin frekansları bulunduktan sonra yüzdeleri hesaplanmış ve her soruya ilişkin olarak tablolar geliştirilerek yorumları yapılmıştır.

Anket sorularının çoktan seçmeli olması ve bazı sorularda birden fazla seçenek işaretlenebileceğinden dolayı, frekans toplamı “N” den büyük çıkmıştır. Bu yüzden bazı tablolarda “N” e göre değil toplama göre yüzde alınmıştır.

Ayrıca yüzde sayılarında, noktadan sonra tek rakam alınmıştır. Eğer noktadan sonraki ikinci rakam beş ve beşin üstünde bir rakam ise birinci rakam üzerinde bir üst sayıya tamamlama yapılmıştır.

Sorularda bulunan diğer seçeneği her soruda işaretlenmediğinden, bazı tablolarda diğer seçeneğine yer verilmemiştir.

Ankara il merkezinde ve Beypazarı ilçesinde bulunan Etnografya Müzesi, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Etnografya Müzesi ve Beypazarı Tarih ve Kùltür Müzesi' nde bulunan çiçek motifli eserlerden oluşan 50 adet ürün fotoğrafı çekilip bilgi formunda incelenmiş ve ürünlerde bulunan motiflerin yalnızca çiçek başları ele alınarak çizimleri yapılmıştır.

4. GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE SÜSLEME SANATI VE MOTİF

Gelenek eski olandır. Gelenekler eskinin genel yapısına bağılı kalarak, onu biraz değıştirip, modernleştirip günümüze aktarmak, onları yaşatmaktır.

Süsleme ise, resim sanatının bir kolu olup, belirli bir yerin, eşyanın, abidenin daha da güzelleştirilmesi için üsluplanmış şekil, resim ve motiflerle değılendirilmesidir. Türk süslemesinin zenginliğı, motif çeşitlerinin bolluğı ve motiflerinin son derece estetik bir yapıya sahip olmasından ileri gelmektedir. Yüzyıllar boyu devam eden geleneklerle yoğrulmuş olarak dekoratif sanatlarımızın ileri bir düzeye ulaşmasını sağlamıştır (Akar, Keskiner,1978:10).

Türk süslemeleri dünya süslemeleri arasında güzelliğı ve ahengiyle bütün İslam dünyasına yayılarak avrupalıların İslam sanatı adını verdikleri sanatların süslemelerinde de kaynak oluşturmaktadır (Arseven,1983:236).

Türklerin tarih öncesi dönemlerde süsleme alanında kullandıkları ilk bezeme öğeleri geometrik çizgiler ve bazı simgesel çizimleridir. Bu öğeleri kilden yaptıkları çanak, çömlek gibi eşyalar üzerinde uygulamışlar ve ilkel boyalarla da renklendirmişlerdir. İlk Türk boyları sık sık yer değıştirme zorunluluğunda kaldığı için çadır hayatı yaşantısına girmişler, çadır hayatındaki günlük eşyalarının üzerini bezemeye özen göstermişlerdir. Kilim ve örtülerini renkli ipliklerle basit ve geometrik biçimler vererek işlemişlerdir.

Son yıllarda Orta Asyada yapılan kazılarda Türklerin yaptığı sanat eserleri kurgan denilen mezarlarda bulunmuş ve metalden yapılmış olan eşya ve silahlar üzerinde hayvan şekilleri ile süslendiğı görülmüştür (Kılıçkan, 2002: 28).

Türkler, Hunlar'dan Osmanlılar'a gelene kadar değişen adlar altında yirmiye yakın devlet ve imparatorluk kurmuşlardır. Varlıklarını 3000 yıla yakın koruyan bu topluluklarda değişen yalnız adları olmuştur. Sanat, kültür ve gelenekleri birbirine bağlı olarak bugüne kadar sürmüştür. Hun İmparatorluğundan sonra Orta Asya'daki yaşam koşullarının güçleşmesi Türklerin değişik yörelere göç etmesini zorunlu kılmıştır. İran üzerinden Mezopotamya, Anadolu, Afrika ve Avrupanın ortalarına kadar göçen atalarımız kaldıkları bölgelerde sayısız sanat eserleri yapmışlardır. Yapıtlarına kendi sanat anlayışlarının da katarak bulunduğu yöredeki sanatı en üst düzeye çıkarmışlardır. Ayrıca Hellenizm, Hristiyanlık ve İslamiyetin birbiri ardına Asya'ya sarkması, Türklerin sanat çalışmalarının bu yollardan diğer ülkelere yayılmasına yol açmıştır (Kılıçkan, 2002: 30).

Türk bezeme sanatının gelişmesi, İslamiyetten sonra hızla ilerlemiştir. Bunda dini yasaklar nedeni ile resim ve heykel çalışmalarını yasaklamasının etkisi vardır. Resim ve heykel yapma yeteneği, yerini süsleme ve mimari sanatına bırakmıştır. Dine verilen önem nedeniyle ilgili yapı, kitap ve eşyaların daha güzel görünmesi için gereken yerlerine süslemeler yapılmıştır (Akar, Keskiner, 1978: 10).

Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu zamanında yapılan eserlerdeki süslemeler Türk süsleme sanatının altın devridir. Bu dönemde süsleme çalışmaları bilimsel bir yöne çevrilmiş, daha güzelini yapma çabası gösterilmiştir. Selçuklular ve onları izleyen Anadolu Beylikler döneminde süsleme sanatı, okullarda ve ilgili atölyelerde öğretilmiştir. Daha sonra Osmanlılar döneminde bu çalışmalara, İstanbul sarayının nakkaşhanesinde katılmıştır. Bu dönemde cami, medrese, köşk gibi yapıların bezemeleri yarışma yolu ile sanatçılara duyurulup en güzelinin yapılması sağlanmıştır. Bu yapıtların duvarlarını süsleyen çini panoların üzerindeki bezemeler daha çok stilize edilmiş çiçekler, çiçek sapsarı ve yapraklardan oluşmuştur. (Kılıçkan, 2002: 30).

Tüm bu süslemelerin özü desen bilgisinde yatmaktadır. Desenin yapı taşları ise motiflerdir. Motif ise; “ Kültür ve sanat alanında çoğu kez toplulukların gelenek ve göreneklerinin, zevk, anlayış ve inançlarının ifadesidir” (Şengül.199:3).

Motifler bu kavramla içinde gelişip üsluplanarak, o milletin sanat simgesi ve temsilcisi olmuştur. Ayrıca Türk milleti doğanın güzelliğini en iyi bir şekilde kullanarak kendilerine en güzel yöreleri yurt edinmişler ve gerçek bir sanatçı olarak da doğayı aynen taklit etme yerine onu üsluplandırarak uygulamışlardır.

4.1. Geleneksel Kültürümüzde Süsleme (Bezeme) Türleri

Türk motifleri oldukça geniş bir konudur. Çalışma için yapılan çeşitli literatür taramalarının sonucunda bezeme türleri on ana kolda incelenmiştir. Bunlar ;

- 1- Bitkisel motifler
- 2- Hayvan motifleri
- 3- Geometrik ve sembolik motifler
- 4- Geçmeler
- 5- Mimari ve insan yapısı formlarından esinlenen motifler
- 6- Doğadan stilize edilen motifler
- 7- Barok, ampir ve rokoko motifleri
- 8- Motiflerin belli formlar içinde eleştirilmesi
- 9-Yazının dekor ve motif olarak kullanılması
- 10-İnsan,giysilerinin ve takılarının motifleri (Akar, Keskiner, 1978: 10).

Bitkisel motifler : Süslememizin en yaygın koludur. Çok zengin ayrıntılar halinde bulunurlar kendi içinde dört grup altında toplanırlar.

1-Çiçekler : Bu da kendi içinde üçe ayrılır.

a-) Stilize (hatayiler) : Türk süsleme sanatının başlıca desenleri arasında en önemli türlerinden biri olarak çiçeğin deseni belli olmayacak şekilde stilize edilmiştir.

b-) Yarı stilize çiçekler : Bazı hallerde yarı stilize olarakta çizilseler de kökenleri daima belli olan çiçeklerdir.

c-) Naturalist çiçekler : Minyatür özellikleri olan bu üslup özellikle XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda benimsenmiştir. Vazolu, vazosuz, buketler, tek çiçekler gibi motifler oluşturur (Akar, Keskiner, 1978: 11).

2-Yapraklar : Çiçek motifinin ayrılmaz parçalarıdır. Tek dilimli, üç dilimli olanlar (seber), beş dilimli olanlar (pençberk), çok dilimli olanlar, birbirine sarılmış yapraklardan meydana gelen düzenlemeler, hançer ve geometrik yapraklar gibi pek çok çeşitleri vardır.

3- Ağaçlar : Yapraklarda ve çiçeklerde olduğu gibi pek çok çeşitleri olan ağaç örneklerinin Türk süslemeciliğinde önemli bir yeri vardır. Özellikle beş çeşit ağaç süslemesine çok sık tesadüf edilmektedir. Selvi ağacı, hurma ağacı, hayat ağacı, meyveleri belirten meyve ağaçları ve çiçek açmış ağaçlar.

4-Yemiş ve Meyveler : Diğer bitki motiflerinde olduğu gibi bu grupta çok zengindir. On sekizinci yüzyıla kadar nisbeten seyrek, daha sonraları çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bunların arasında özellikle üzüm ve nar motiflerinin sembolik anlam kazanarak çok benimsenmiş oldukları görülür (Akar, Keskiner, 1978: 11).

Hayvansal motifler : Bitkisel süsleme kadar hayvanlardan ilham alınarak yapılan süsleme, Türk mimarisi ve el sanatlarına, özellikle XVI. yüzyıla kadar hakim olmuştur ve XVIII. yüzyılda da kaybolup gitmiştir. Hayvan süslemeleri üç alt grupta toplanıyor .

1-Yalın Hayvan Formları : XV. yüzyıla kadar mimaride olsun diğer sanat dallarında olsun çeşitli hayvan şekillerinden veya ayrıntılarından yapılan süslemelerin çok benimsenmiş olduğu görülüyor. Anadolu Selçuklu abidelerinde, bunların en nefis örnekleri bulunmaktadır. Başlıca iki grup altında toplanmaktadır.

a-) Efsanevi veya mitolojik hayvan motifleri : Bunlar yarı insan yarı hayvan şeklinde (gök, kara ve deniz olarak üç şekilde oluşur) olanlar, Zümrüdü Anka veya Simurg adları ile tanınan efsanevi kuş olanlar ve Ejderlerden oluşur.

b-) Stilize hayvan motifleri : Bunlarda kuşlar (kartal ve güvercin en çok kullanılanlardır), aslan, kaplan, kurt ve boğa gibi vahşi hayvanlar, at, geyik, tavşan, keçi gibi hayvanlar, balık ve diğer deniz hayvanlarından oluşmaktadır.

2-Rumiler : Hayvanların kanat bacak ve bedenlerinin stilize edilmiş şekillerinden oluşan ve kökenleri Orta Asya'ya dayanan çok yaygın bir Türk süsleme elemanıdır. Rumilerle yapılan dekorlar başlı başına bir üslup doğurmuştur.

3- Münhaniler : XV. yüzyıla kadar çok kullanılmış, sevilmiş ve üsluplanmış zengin bir motif çeşididir. Özellikle el yazması kitap süslemelerinde çok kullanıldığı görülür. Rumilerin ayrıntılarından oluştuklarını kanıtlayan Orta Asya Uygur frenksleri mevcuttur (Akar, Keskiner, 1978: 11-12).

Geometrik ve Sembolik motifler : Yüzyıllardır en sık ve ayrıntılarla kullanılmış desen türlerindendir. İslam felsefesi ile iyi bağdaşması ve soyut anlama ulaştığı için Türkler, özellikle arap aleminden aldıkları bu süslemeyi kendi görgü ve yorumları ile yoğurarak ilginç dekorlar yaratmışlardır.

1-Geometrik motifler : Geometri kurallarına ve ölçülerine uyularak stilize edilen kesin motifler bu grubu oluşturur. Geometrik ağlar, daire, üçgen ve poligonlar gibi.

2- Sembolik motifler : Bilinçli veya bilinçsiz belli bir anlatımı olan motifler bu bölümde toplanmaktadır. Herhangi bir şeyi simgelemek amacı ile kullanılan veya belirli bir şekli uyandıran şekillerdir. Türk süslemeciliğinde bu tarzda kullanılan pek çok motife rastlanılır. Araştırıldığı zaman kökenlerinin pek eski medeniyetlere ve inançlara dayandığı görülür. Serbest ve müstakil şekilde oldukları kadar, geometriye ve sayılara dayananları da çoktur (Akar, Keskiner, 1978: 12).

Geçmeler : Eski adı ile zencerek olarak anılan bu desenlerin binlerce çeşidi vardır. Zincirleme halkaların devamı şeklinde oluşurlar. Her yüzyılda sevilmiş, kullanılmış ve zamanın modasına göre üsluplaştırılmıştır. Özellikle Anadolu Selçukluları tarafından her sahada bolca kullanılmıştır. Yuvarlak bir noktanın etrafında çarkıfelek gibi yer alan çizgilerle desen meydana gelir. Daima bir alttan, bir üstten olmak üzere kesintisiz devam eden şeritler halindedir. Tezhip sanatında genellikle yazıdan süslemeye geçişlerde ara pervazı olarak kullanılırlar (Akar, Keskiner, 1978: 13).

Mimari ve insan yapısı formlarından esinlenen motifler : Bunlarda kendi arasında dört bölüme ayrılırlar.

1- Kaplar : Vazolar, kandil ve şamdanları içerir.Türk süslemelerinde XV. yüzyıldan itibaren her türlü çiçek motiflerini bir düzeye yerleştirmek amacı ile şekil alır.

2- Bina eserleri : Özellikle XVIII. yüzyılda moda olmuş ve süslemeye girmişlerdir. İşlemede, tezhipte ve taş süslemesinde çok rastlanılır. Dini binalar (cami mestcit), sivil binalar (evler, köşkler) ve resmi binalar (saraylar, kaleler) olmak üzere üç bölüme ayrılırlar

3- Gemi ve kalyonlar : Diğer motiflere oranla daha az kullanılmalarına rağmen, bir çok çeşitleri görülmektedir. Özellikle XVI. ve XVIII. yüzyıllar arasındaki Türk süslemelerinde çok görülür.

4. Eşya motifleri : Ev eşyası, savaş, mesleki ve gündelik gereçler, yerine göre süsleme desenleri olarak kullanılmışlardır. Özellikle mezar taşlarında kişilerin sembolü olarak çok görülür (Akar, Keskiner, 1978: 13).

Doğadan stilize edilen motifler

Hayvan ve bitki motiflerinin yanı sıra doğada var olan bir çok kavram süslemelerimizde kullanılmıştır. Bunlar :

1- Bulut : Uzakdoğu kökenli olduğu için bu motife çin bulutu da denir. İstanbul sarayı'na XV. yüzyılda II.Beyazıd döneminde girdiği ve klasik süsleme motiflerimiz arasında yer aldığı görülür.

2- Güneş, ay ve yıldızlar : Bunların bir kısmı belirli bir anlam ifade eden semboller, diğerleride süsleme amacı ile meydana getirilmiş olanlardır.

3- Deniz, akarsu, durgun su : Özellikle minyatür sanatında su kavramının çeşitli şekillerde motifleştigi görülmektedir.

4- Ateş ve Nur motifleri : Genellikle minyatür kompozisyonlarında çok uygulandığı ve ileri derecede stilize edilmiş pek çok çeşidinin belirli formlar halinde kullanıldığı görülür (Akar, Keskiner, 1978: 13).

Barol, Ampir ve Rokoko motifi : Batı etkisi ile XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk süslemesi değişime uğrar ve bu yeni moda eski motiflerle birleşerek “Türk Rokokosu” adı verilen bir süsleme üslubu ve yeni motiflerini oluşturur (Akar, Keskiner, 1978: 13).

Motiflerin belli formlar içinde eleştirilmesi : Bunlar ayrı ayrı eleştirilmektedir ve yedi gruba ayrılmaktadırlar.

1- Rozetler : Dairesel anlatımları olan bu örneklerin bazıları yerlerine göre sembol olmuşlardır. Hemen hemen her süslemede kullanıldıkları için pek çok çeşitleri vardır. Kitap tezyinatında, gülçe, nokta, hizip gülü gibi çeşitli isimler alırlar.

2- Şemseler : Oval formlar içinde oluşan bu örneklerin en yaygın çeşitleri cilt kapaklarında bulunur. Ayrıca XV. yüzyıl teship sanatının en seçkin şekillerindendir.

3- Köşelikler : Üçgen formları oluşup, köşe boşluklarını süsler.

4- Alınlıklar : Süsleme eserin ön ve en üst kısmında yer alan bölümüdür. Devirlerine göre değişik özellik taşırlar ve yerine göre taç, tepelik gibi isimler alırlar.

5- Panolar : Süsleme desenlerinin simetrik ve asimetrik tarzda oluşturdukları, bütünlenmiş bir kompozisyon görünümü taşıyan, yerine göre koltuk köşelik vs. gibi çeşitli isimler alan, belli formlar içinde dekore edilmiş tezyini parçalarıdır (Akar, Keskiner, 1978: 14).

6- Bordürler : Süslememizin en zengin bölümünü teşkil ederler. Hemen hemen her tür desenin değişik boyutlarda uygulandığı, dekore edilmiş dar ve uzun satırlardır. Yerine göre pervaz, ulama, kenar suyu gibi isimler alır.

7- Süsleme ayrıntıları : Bir tığlar, birde agraflar vardır. Tığlar, özellikle kitap süslemesinde kullanılır. Yapılan desenin bitiminde uygulanan bir yardımcı süslemedir. Agraflar ise, kompozisyonu güzelleştirmek amacı ile özellikle Türkler tarafından benimsenmiş ve geliştirilmiş bir süsleme sanatıdır (Akar, Keskiner, 1978: 14).

Yazının dekor ve motif olarak kullanılması : Genellikle eski harfler bazı hallerde süsleme elemanı olarak kullanılmıştır. Resim şeklinde oluştukları vakit anlamları bir kelime veya şeklin kuş, hayvan, meyve, çiçek, bina veya insan formları halinde biçimlendiği görülür.

Süsleme amacı ile harfler iri olarak hazırlanıp içleri belli motiflerle doldurulduğu gibi, bazı hallerde yazının dışında kalan boşluklar yine motiflerle bezenmektedir (Akar, Keskiner,1978: 14 ; Keskiner,2001:4-5).

İnsan, giysileri ve takıları : Yerine göre ileri derecede stilize, yerine göre üsluplanmış olarak süsleme girmiştir (Akar, Keskiner, 1978: 14). Süslemede çok geniş bir yeri kaplamaktadır, ancak araştırma konumuz çiçekler olduğu için bu bezeme ve diğer bezeler üzerinde kısaca durduk.

4.2. Bitkisel Kökenli Motiflerin Özellikleri

Bir motifin çıkmasının ve stilize edilmesinin sebepleri motifin ortaya çıkmasını sağlayan sanatçıya veya topluluğa aittir. Günümüze kadar ulaşan motiflerin doğadan esinlenerek çalışıldığı anlaşılmaktadır (Keskiner, 2001: 4).

“Bazen motif, uygulandığı eşyayı süsleme eğiliminden ötürü eşyanın biçimini sığdırılma çabası içinde deformasyona uğramakta ve üsluplaşma doğmaktadır” (Ünver,1958:127).

Sanatçılar doğadan alınan unsurları uygulamada, belki eşyanın biçimini sığdırma çabası ile, belki doğuda olağan üstü zenginlikte olan güzelliklerin detaylarını sadeleştirip, süslemede daha kolay kullanma amacı ile stilize etmişlerdir.

Stilize edilen ve üsluplaşan, temel taslakları çıkan, tarihi gelişimi içinde farklı kültürdeki sanatçıların birbirinden etkilenip, binlerce çeşidini ürettikleri motifler süsleme sanatının temel unsurları olmuşlardır. İslamiyetin canlı figür yasağıyla Türk sanatçıları süsleme unsuru olarak kullandıkları motiflerin bitkisel olmasına dikkat etmişler ve zamanla ortaya çıkan motifler daha çok stilize olmuşlardır.

XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren naturalist anlayışın etkileri bitkisel kökenli motiflerde görülür (Kadakçı,1992:21).

Bezeme çeşitleri adlı başlık altında da açıklanan bitki motifleri kendi içersinde dört bölüme ayrılabilir ;

- 1-Çiçekler
- 2- Yapraklar
- 3-Ağaçlar
- 4-Yemiş ve meyveler olmak üzere.

Bu çalışma gereği ele alınacak konu çiçek motifleri ve çiçeklerden ayrı düşünülemeyen yapraklar çiçek motiflerinin içerisinde ele alınacaktır.

4.2.1. Kültürümüzde çiçeğin yeri ve tarihi

Türk sanatının vazgeçilmez unsurlarından biri olan çiçeğin sözlük anlamı; Bir bitkinin saplarında bulunan güzel şekilli , renkli ve kokulu olan güzelliklerdir (Arseven,1983:395).

Çiçek doğanın insanoğluna sunduğu en güzel armağandır. Türk toplumunun çiçeğe olan doğal tutkusunu dikkat edersek her şekliyle kendini belli eder. Geleneklerinde, törelerinde, çeşitli sanat eserlerinde, deyimlerinde, özetle tüm yaşantısında.

Çağlar önce göçebe olan toplumumuz dağlarda, yaylalarda, ovalarda ilk açan kır çiçeklerini görmüşler. Bu nedenle doğadaki çiçeklerden, bitkilerden her şekilde yararlanmışlar, ilaç yapmışlar, boyalar elde etmişler, bazı bitkileri gıda olarak kullanmışlar. Yaptıkları sanatlarda çiçekleri desen olarak kullanmışlar (Tansuğ,1983.237).

İnsanoğlu ilk zamanlar dağlarda, kırlarda, ovalarda görmüş olduğu güzel çiçekleri, yerleşik hayata geçmesiyle birlikte evine, bahçesine misafir etmekte gecikmemiş. Karın doyurmak gibi bir işlevi olmasada, gözü ve gönlü fazlasıyla doyuran bu bitkilerin kültürleri yapılmış binlerce yıl (Ceylan,1999:8).

Böylelikle Anadolu'ya göç etmişler. Bereberinde getirdikleri çiçek kültürüyle Anadolu'da buldukları zengin çiçek kültürünü birleştirmişler, coşku dolu, anlam dolu yepyeni bir çiçek kültürü yaratmışlar. Bu çiçek kültürü atalarımızın İslamla tanışıp yepyeni bir hayat anlayışını sahip olduktan sonra daha fazla artmasına neden olmuştur.

İslam kültüründe çiçekler sadece evde ve bahçede kalmayıp zamanla hayatın her alanına yayılmıştır. Mermer, taş, ağaç oyma ve süslemelerinde, kadınların yaptığı dantel, oya, tığ, mekik işlemelerinde, elbise ve kumaşlarda, hat, tezhip ve kitap süslemelerinde, ramazan mahyalarında, halılarda, kilimlerde, insan isimlerinde, şarkı ve şiirlerde deyimlerde, mezar taşlarında ağır top ve tüfekler gibi silahlar ile diğer bir çok alanların süslemelerinde bile çiçeklere rastlanır.

Bir zamanlar dünyada ilk ve tek sayılabilecek bir çiçek lisanı olmuş. Sevgililer, sevenler ve sevilenler duygularını çiçekler ile ifade etmişler. Çiçekler verilip gönüller alınmış. Bazı yörelerde evlilik çağına gelmiş kızları bulunan aileler,

evlerinin sokağa bakan pencere ve balkonlarını rengarenk çiçeklerle süslemiş, adaylara duyurmak için (Ceylan,1999:14).

Yine sayın Dr. Gürkan Ceylan'ın Osmanlıdan Günümüze Dört Mevsim Çiçek adlı kitabında yer verdiği satırlara göre, beyaz bir kağıda sarılmış sümbül kabı içinde sümbülün sevgiliye gönderilmesi bir zamanlar;

“Selam

Şişe beyaz suyu az

Sümbüller eder niyaz

Küskünlüğün ne ise

Üstündeki kağıda yaz”

dizeleriyle yarın küskünlüğünün nedeni sorma anlamına gelirmiş.

Halkımızın dini inançlarında da çiçeklerin belirli bir yeri vardır. Bunu “Gül peygamber efendimizin yüzüdür, gül suyu da teridir” diye söylemektedirler.

Anadolu Türkleri ve yörükleri arasında birçok kadın ve erkek baş sarığına veya zülüfleri üzerine ya da kulak arkasına bir tutam çiçek sokarlarmış. Bazıları da bu çiçekleri “Hasan Hüseyin’in kokusu”na benzetirlermiş, “onlar birer çiçektir” deyimini kullanırlarmış (Tansuğ,1988:16).

Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulmuş olan Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ile birlikte çiçek eğitim kurumlarındaki yerini almıştır. Halen günümüzde Kız Meslek Liseleri ve bazı üniversitelerimizin el sanatları bölümlerinde çiçeklerle ilgili derslerde tabi çiçekler ve fantezi çiçekler en ince ayrıntısına kadar çalışılmakta, motif olarak ürünlerde işlenmekte ve eşsiz güzellikte ürünler yaratılmaktadır.

Kısacası Türkler çiçeği her alanda her yerde kullanmışlar, sadece kullanmakla yetinmeyip çiçeği yetiştirmişler, çeşitli çiçekler elde etmişler böylelikle batı kültürü üzerinde de önemli bir yer etmişler. Batı dünyası, bahçelerindeki en güzel çiçekleri Türk bahçıvanlarına borçludurlar.

Doç. Dr. Yıldız Demiriz Osmanlı Kitap Sanatında Naturalist Çiçekler adlı kitabında ; bugün Avrupalı çiçekçi ve botanikçilerin lalenin anavatanının Türkiye olup olmadığını tartışma konusu yapmakta olduklarını belirtmiştir.

Osmanlı imparatorluğu laleyi XVI. Yüzyıllarda tanımış ve lale öyle bir ün salmış ki Osmanlı imparatorluğunun sınırlarını bile aşmış. Yine sayın Demiriz'in satırlarına göre "Lale Türklere Allahın vergisi değil, onların bahçıvanlıktaki bilgi ve becerilerinin bir ürünü olarak Avrupa'ya gitmiştir" diyor. Ve sadece lale değil başka bazı çiçeklerinde Türkiye'den batıya gittiğini belirtiyor.

İşte bu ve bunun gibi bir çok olay Türklerdeki çiçek sevgisini ve çiçeğin yerini gözler önüne seriyor. Elbetteki yalnızca böyle olaylarla değil yapılan tüm eserlerle, söylenen tüm sözlerle de Türklerdeki çiçek sevgisi gözler önüne serilmektedir.

Türk insanı gerçek bir sanatçı olarak çiçeği doğadan aynen taklit etme yerine onu üsluplandırarak uygulamıştır. Bugün ise çiçek motifini bir çok çeşitli adlar altında görmekteyiz.

4.2.2. Çiçek Motiflerinin Kullanım Özellikleri

Çiçek motifleri, yapraklarında bu gruba dahil edersek, kendi içinde dörde ayrılırlar bunlar

- 1- Stilize çiçek motifleri
- 2- Yarı stilize çiçek motifleri
- 3- Naturalist çiçek motifleri
- 4- Yaprak ve dallar dır.

4.2.2.1.Stilize Çiçekler (Hata-i grubu)

Stilize çiçekler nilüfer, şakayık, gül gibi çiçekler ile çiçek goncaları ve meyvalardan ortaya çıkan üsluplandırılmış motiflerdir hata-i grubu olarak da adlandırılır. Bu gruba hata-i, penç ve goncagül girmektedir.

a-) Hata-i

Hatailer, Türk bezeme sanatının başlıca motiflerindendir. Orta Asyadan gelen ve Çin sanatının etkisi altında gelişen çiçek ve goncaların ele alındığı bir süsleme tarzıdır. Çoğu kez asılları belli olmayacak derecede stilize edilerek bütün süsleme alanlarında kullanılmış ve giderek büyük bir üsluplaşmaya yol açmıştır.

Bütün milletlerin bezeme sanatlarında görülen özellikle kendi yorumu ve zevkine göre hareket eden Türk sanatkarının elinde çok zengin bir süsleme kaynağı olarak ortaya çıkmıştır. Hatailerin en erken örnekleri Uygur Türkleri tarafından 8. 9. yüzyılda yapılmış duvar resimlerinde görülmektedir. Anadolu Selçuklular'ında bu motifin oldukça sade şekilleri ile ele aldığı dikkati çekmektedir. 15.yüzyıl Fatih döneminde hatailerin çok değişik ve zengin bir anlamda işlendiği görülür. 16. yüzyıl saray nakkaşhanelerinin başında bulunan Kara Memi'nin meydana getirdiği naturalist üslup ve Şahkulu tarafından yaratılan “saz yolu” etkisinde olarak stilize tabiat öğelerinin zenginleştiği, ebatların büyüyerek yaprakların çoğaldığı görülmektedir. Süsleme sanatımızın en üst düzeyde olduğu bu dönemde değişik teknik ve yorumlara açık bir düzenleme içinde hatailer en seçkin ve en güzel örneklerini vermişlerdir (Güney,2002:42).

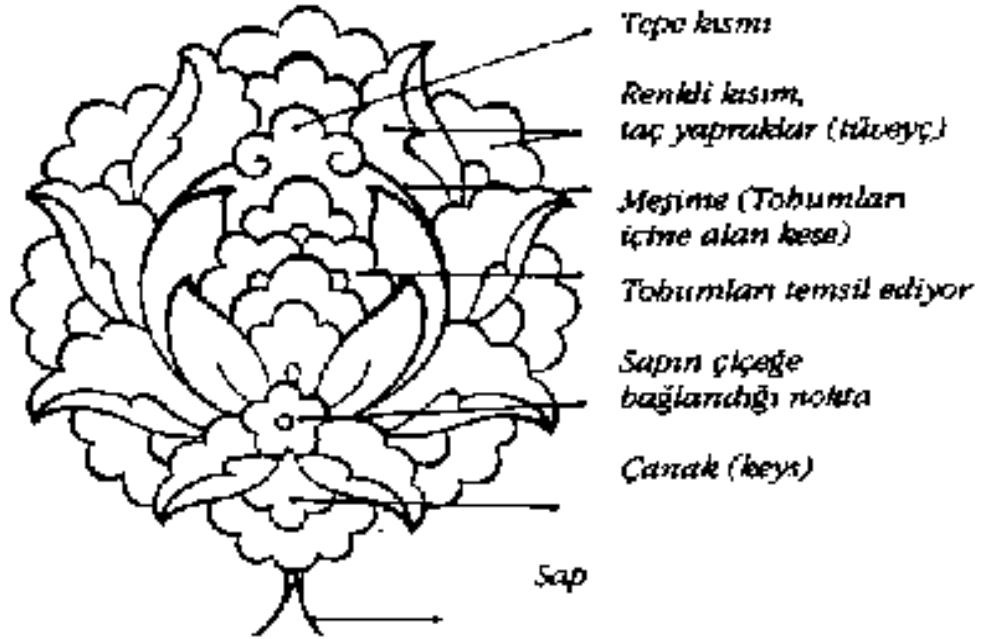
Hatai motifinin tarifi ise; muhtelif çiçeklerin dikine kesitinin, anatomik çizgilerinin üsluplaştırılmasıyla ortaya çıkan şekildir. Buna eski deyiimi ile “makta-ı tülâni” yani uzunluğuna kesit denir (Birol, Derman,1991:65).

Hatai Motifinin Kısımları:

1) Çiçeğin göbek kısmında tohumları koruyan meşime denilen kesecik vardır. Meşimenin alt ve orta kısmında, sapın çiçeğe birleştiği nokta bulunur, bu nokta hatai için can noktası gibidir. Genellikle ya bir helezon veya mine şeklinde belirtilirler.

2) Çiçeğin kaidesini oluşturan ve eskiden “keys” denilen çanak kısmı belirgin şekildedir. Mesela karanfilde bu kısım çok açık bir şekilde görülür.

3) Meşimenin veya göbeğin etrafını çeviren yapraklar ise çiçeğin renkli kısmını teşkil eden taç yapraklardır. Eskiden bunlara “tüveyç” denilmekteymiş. Hatai motifinin kısımları şekil 1 de açıkça görülmektedir (Birol, Derman,1991:65).

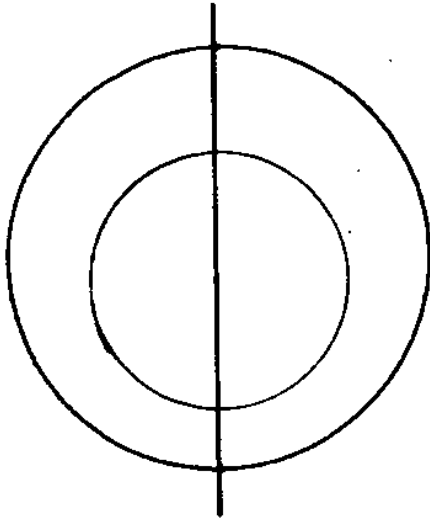
Şekil 1: Hatai motifinin bölümleri (Birol, Derman, 1991:65)

Hatai Motifinin Çizimi:

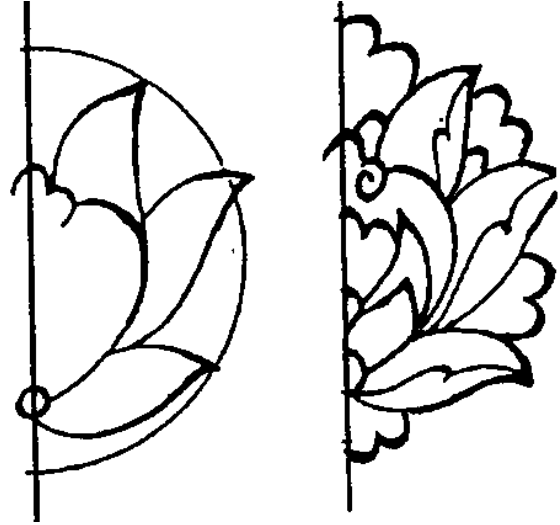
Motifin çizimine kanaviçesini belirlemekle başlanır. Kanaviçe, çizilecek motife göre farklılık gösterir. Son derece zengin çeşitleri olan bu motifin bir o kadar da farklı kanaviçesi vardır. Bu örnekte en çok kullanılan şekli ele alınıyor.

Hatai motifinin dış çevresi demek olan kanaviçesi yumurta şeklinde, iç içe çizilen iki oval çizgiden meydana gelir. İçteki kanaviçe, meşimenin sınırını belirler. Şekil 2 de görüldüğü gibi bu iki kanaviçe, birbirine olan mesafeyi her tarafta korumayıp şeklin alt kısmında yaklaşma gösterir. Bunun sebebi, ilk çıkan üst yaprakların daha gelişmiş bulunması ve yeni çıkanların ufak olmasıdır (Şekil 2).

Motifin esas çizimi meşimeden başlar. Tohumları belirten çeşitli şekiller ile meşimenin içi doldurulur (Biol, Derman,1991:65-66) (Şekil 3).

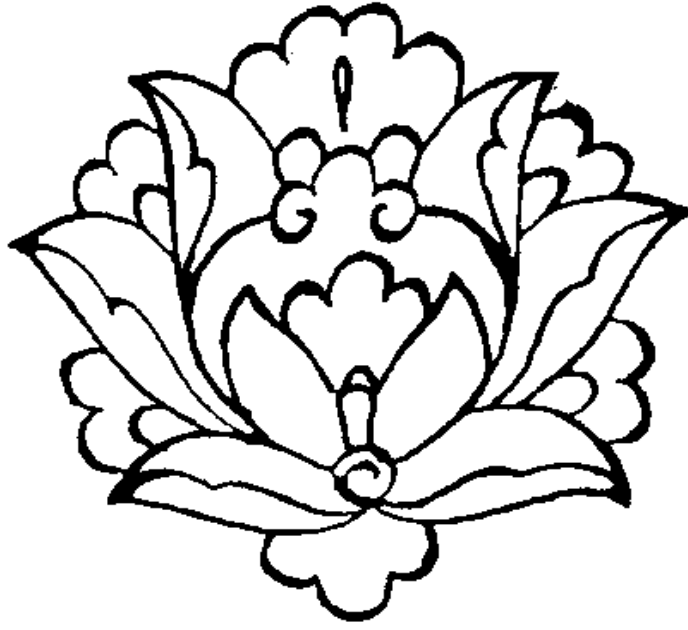

Şekil 2 :Hatai motifinin kanaviçe bölümü (Güney, 2002: 43)

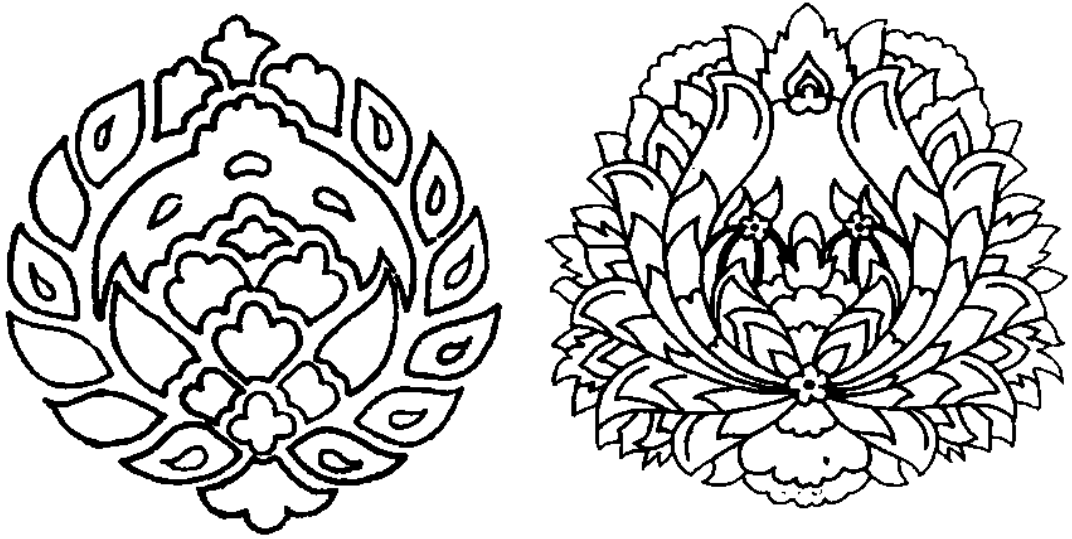
Şekil 3: Hatai motifinin meşime bölümünün yerleştirilmesi (Güney, 2002: 43)

İlk kanaviçe arasına, ahenge dikkat edilerek eşit aralıklarla çiçeğin çanak kısmı ve taç yaprakları yerleştirilir. Çizilen taç yaprakların başlangıç noktası daima can noktasıdır. Çanak kısmı ekseriyetle dilimli olur. Ana hatlar tamamen olunca sıra detay süslemelerine gelir. Bu detaylar, hatai motifinin ölçülerine göre ya fazla kullanılır ya da hiç kullanılmaz (Biol, Derman,1991:65-66) (Şekil 4).

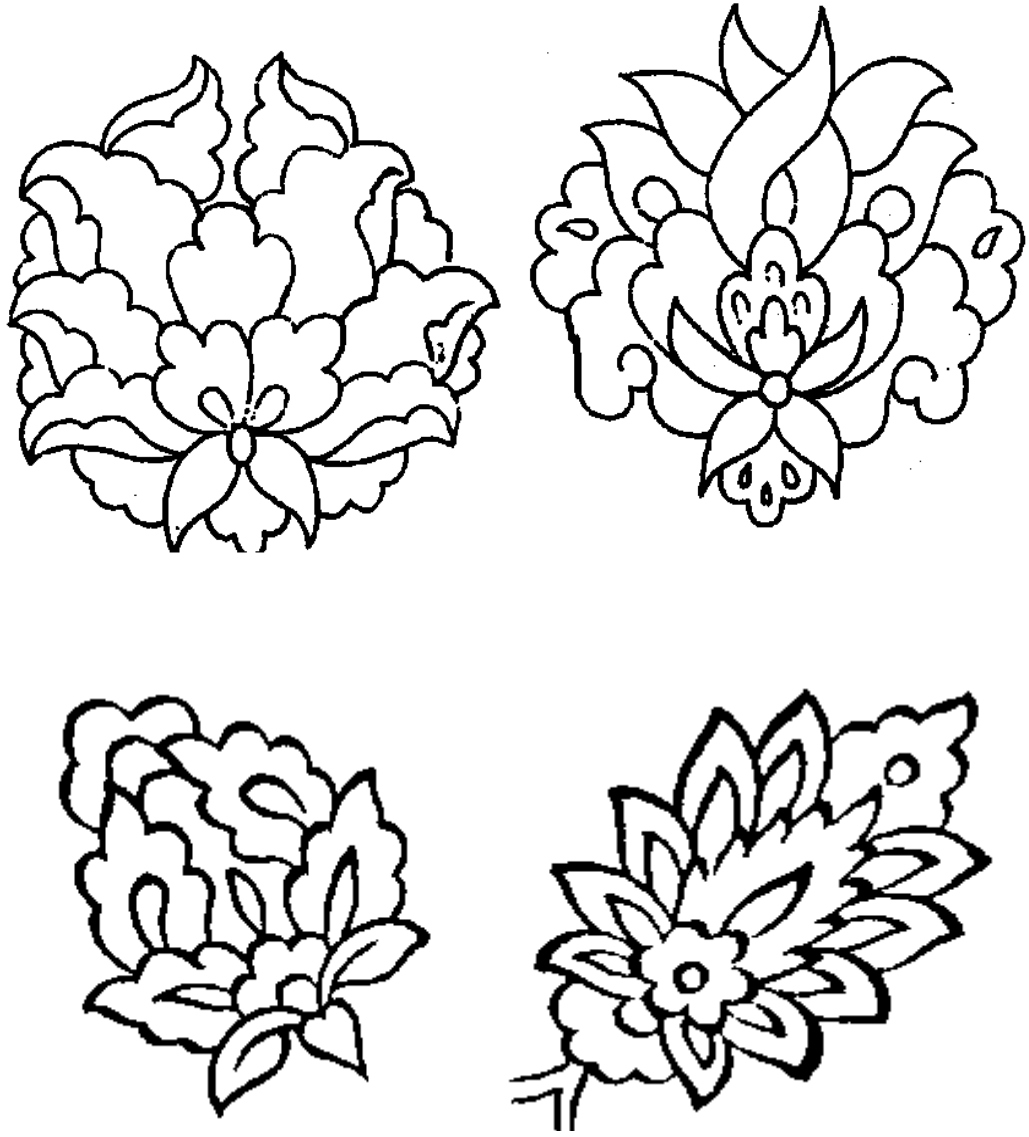

Şekil 4: Hatai motifinin taç yapraklarının yerleştirilmesi (Güney, 2002: 43)

Bu motifte simetri vardır. Helezon üzerinde çeşitli yönlerde çizilen hatai motiflerine bu simetri, el ve göz alışkanlığı ile verilir. Çizim yapılırken sağ taraftaki her yaprak, bu alışkanlığın yardımı ile sol tarafa da aktarılır. Şekil 5 de bazı hatai örnekleri yer almaktadır (Biol, Derman,1991: 66) (Şekil 5-6).

Şekil 5:Hati motifi örnekleri (Güney, 2002: 43)

Şekil 6:Hati motifi örnekleri (Güney, 2002: 43-45)

b-) Penç

Hatai grubundan penç ismiyle bilinen bu motifler, bitki kaynaklı olup, herhangi bir çiçeğin kuşbakışı görüntüsünün, stilize edilerek çizilmesiyle elde edilmiştir. Gelişmiş bir çiçeğe kuşbakışı bakıldığı zaman önce göze görünen renkli taç yapraklarıdır. Model stilize edilirken yaprakların sayısına göre Farsça isimler almıştır (Birol, Derman,1991: 67).Bunların ;

Bir yapraklı ise ; yer berk

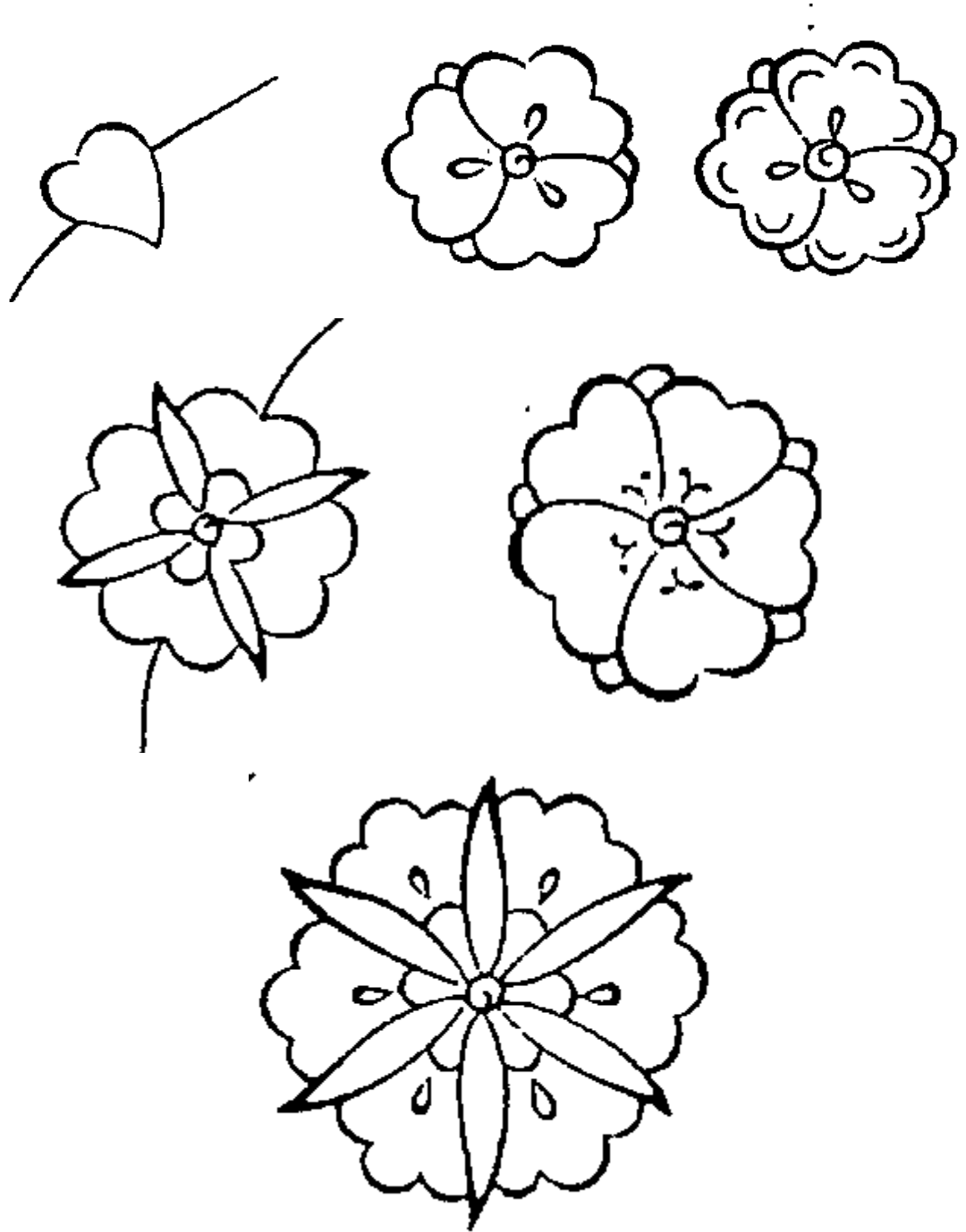
İki Yapraklı ise ; dü berk

Üç yapraklı ise ; se berk

Dört yapraklı ise ; cihar berk

Beş yapraklı ise ; penç berk

Altı yapraklı ise ; şeş berk denilmiştir (Birol, Derman, 1991: 67) (Şekil 7).

Şekil 7:Penç motifi örnekleri (Birol, Derman, 1991: 67)

Fakat zaman içinde, en çok kullanılan beş yapraklısı olacak ki, penç berk deyim haline gelerek, bütün motifleri kendi ismi altında toplamıştır. Daha sonraları da bu kısaltmaya uğramış, berk kelimesi atılmış ve bu motiflere sadece penç denilmiştir.

Penç motifi araştırıldığı zaman, tek yapraklı, iki yapraklı ve üç yapraklısına ender rastlanır. Belkide haç şekline hatırlattığı için , dört yapraklı penç de benimsenmemiştir.

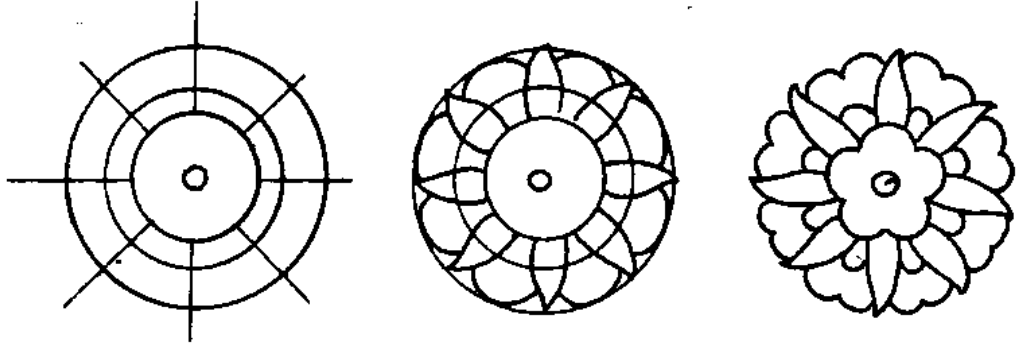
Genellikle üç yapraklı penç ile goncagül motifi arasında, birbirleriyle karıştırılacak kadar yakın benzerliklere rastlanır. bunlara ayıran en belirgin özellik goncagülde çiçeğe yandan bakıldığı için, sapın birleştiği nokta görülür. Oysa penç motifinde bu birleşme noktası altta kaldığından gizlidir görülmez. Bu nedenle desen içinde kullanılan penç'in herhangi bir cephesinden sap çıkartmak mümkündür. Buradan motifin penç veya goncagül olduğu anlaşılır (Birol, Derman,1991: 67).

Penç Motifinin Çizimi :

Yalın bir penç için çizime gözün seçebileceği tonda, motifin büyüklüğünü ve şeklini belirtecek olan daire şeklinde kanaviçe ile başlar. Sonra kaç yapraklı penç düşünülüyorsa, çember o sayıda eşit parçaya bölünür. Çok zaman simetrik bir görünüş ile çiçeğin tabi yapısına bağlı kalarak, dengeli ve ahenkli bir arayış içinde irili, ufaklı yapraklar yerleştirilir. Kabaca ortaya çıkan motif, düzeltmeleride yapıldıktan sonra son haline bulmuş olur.

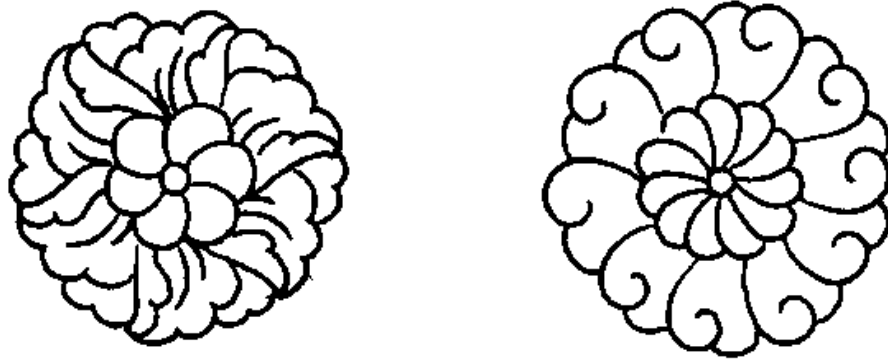
Katmerli bir penç çizmek isteniyorsa, göbek merkez olmak kaydıyla her katmer için, aynı merkezli ve farklı yarı çaplı çemberler çizilir. Sanki orta noktaları aynı, üstüste konmuş ve merkeze doğru küçülen birden fazla pençin görünüşü gibi yapraklar kanaviçenin içine yerleştirilir. Bu düzenleme yapılırken bir sıradaki yaprak ayrımının, diğer sıradaki ayrım ile aynı hizaya gelmemesine dikkat edilmelidir. Tabiatda da görüldüğü gibi çapraz gelmesi, motifte bütünlük ve ahenk sağlar. Çizimde dikkat edilmesi gereken bir başka nokta ise, her katmer için çizilen çemberlerin yarı çapları merkeze yaklaştıkça küçülerek aralıklar daralır. Yapraklarda

küçölür, böylece merkezde ortaya çıkabilecek sıkışma ve karışmalar önlenmiş olur (Bırol, Derman,1991:67-68). Şekil 7 de görölen penç motifinin çizimi gibi (Şekil 8).

Şekil 8: Penç motifinin çizimi (Bakır, 1999: 192)

Ayrıca penç motifinin çiziliş şeklinden ötürü “çark-ı felek” adıyla bilinen bir grup penç bulunmaktadır. Bunlar taç yaprakların daire yönünde dönerek birbirini izlemesinden dolayı bu ismi almıştır (Bakır,1999:193) (Şekil 9).

Şekil 9: Çarkıfelek motifleri (Bakır, 1999: 192)

c-) Goncagöl Motifi

Buradaki gül, bildiğimiz gül değil, genel olarak çiçek manasını ifade eder. Yani gonca hatayı çiçeğinin açmamış halidir. Tam açmamış bir çiçeğin boyuna

kesitinin stilize edilmiş şeklidir. Taç ve çanak yapraklardan oluşur, meşime ve tohumlar ya hiç görünmez veya kısmen görülebilir. Şayet meşime ve tohumları daha belirgin çizersek bu artık bir goncagül değil hatai olur. Yani goncagül motifi, hatai motifinin ilk adımları gibidir (Bırol,Derman,1991:101) (Şekil 10 goncagül motifleri).

Şekil 10: Goncagül motifi örnekleri (Bakır, 1999: 193)

Goncagül Motifinin Çizimi :

Önce motifin dış sınırlarını oluşturan oval form hafifçe belirlenir. Motifin çanak kısmı çizildikten sonra eğer varsa meşime çizilerek, üstteki taç ve çanak yapraklar oturtulur. Goncanın sapı aynı hatai çiçeğinde olduğu gibi çanak kısmına bitişiktir. Kompozisyonda ise yine hataide olduğu gibi, ulama ve bordür kompozisyonlarında hariç, sap goncaya çanak kısmından girer ve taç yaprakların üzerinden çıkar. Nadir durumda goncanın çanagından ters yönde sap çıktığı görülür (Bakır, 1999: 193-194) (Şekil 11).

Şekil 11: Goncagül motifi çizimi (Bakır, 1999: 193)

4.2.2.2. Yarı Stilize Çiçekler

İlk dönemlerde tamamen stilize şekilde kullanılan bitkisel motifler XVI. Yüzyıl Kanuni Sultan Süleyman döneminde saray başnakkaşı Müzehhip Kara Memi tarafından meydana getirilen tabiatçı bir üslup altında çok daha naturalist bir tarzda işlemeye başlamıştır.

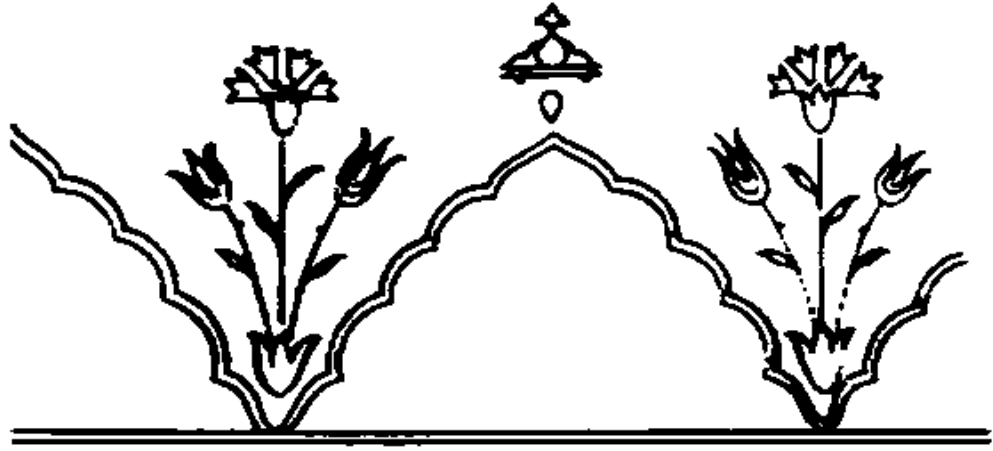
Bezeme dünyasına katılan lale, gül, karanfil, sümbül gibi çeşitli çiçeklerin yanında bahar açmış meyva ağaçları ve serviler dönemin en sevilerek kullanılan karakteristlik motifleridir (Keskiner.2002:104).

Üsluplaştırılmış olmalarına rağmen karakterini kaybetmeyen bu çiçekler, ayrı ayrı isimleri ile desen içinde farkedilirler. Bu özelliği sebebiyle, kompozisyon içinde yarı stilize olmuş çiçekler kullanılırken her biri, kendi sapı ve kendi yaprağı ile çizilmelidir. Karanfil yaprağı ile kendi sapı üzerine, gül yaprağı ile kendi sapı üzerinde bulunur.

Bu grubu teşkil eden çiçekler incelendiği zaman, çoklukla çiçeklerin yalın, sade olduğu dikkati çeker. Osmanlı devrinde katmerli çiçeklerin yaygın şekilde yetiştirilmediği, hatta pek de makbul tutulmadığı görülür (Birol, Dermen,1991:113).

Yarı stilize yarı naturalist bir yorum içinde ele alınan bu motifler ilk olarak yazma eserlerde uygulanmış daha sonra bütün süsleme sanatların ana teması olmuştur. Özellikle çinide bu üslubun unsurlarının çok çeşitli ve bol olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tabiatın olduğundan daha değişik çizimlerine rağmen kökenleri oldukça bellidir. Yalnız başlarına olduğu kadar, hatai, rumi gibi klasik motiflerinde eşliğinde kullanılarak Osmanlı sanatının son dönemlerine kadar devam etmiştir (Keskiner, 2002 :104) (Şekil 12).

Şekil 12: Yarı stilize çiçek örnekleri (Birol, Derman, 1991: 113 ve Akar, Keskiner, 1978: 64)

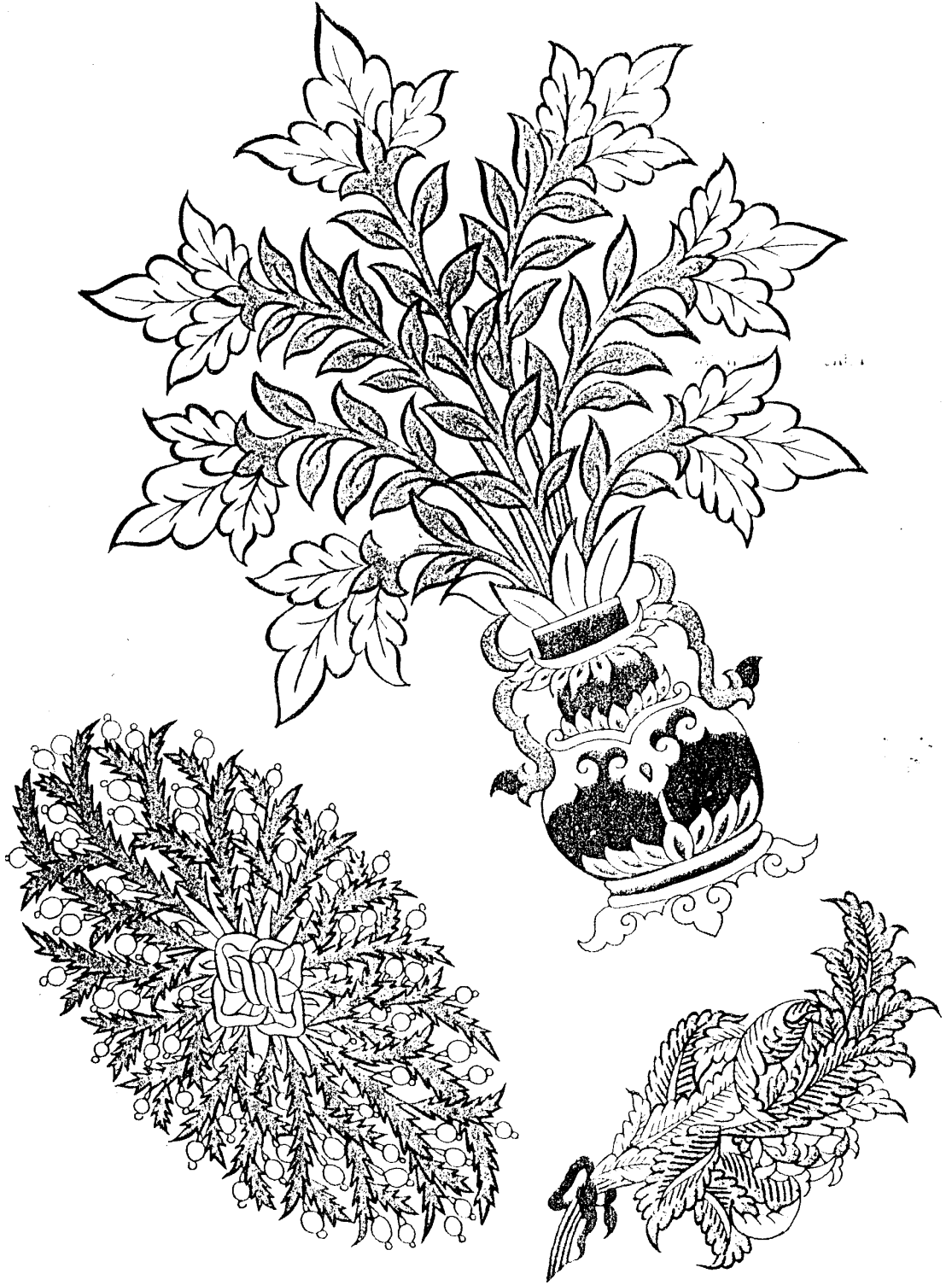
4.2.2.3. Naturalist Çiçekler

Tamamen natürmort anlayışı ile çizilip, boyanır. Tek olarak çizildiği kadar, buketler halinde ve vazolar içinde de bolca uygulandığı görülmektedir. Bu üslupta tabiatta bulunan hemen hemen her tür çiçek kullanılmıştır. Bu süsleme üslubu; Türk Rokokosu ve Şüküfe adı altında anılmaktadır (Akar, Keskiner,1978:21).

a-) Türk Rokokosu

XVIII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun Batı dünyasına kapılarını açması ile birlikte, her şeyde olduğu gibi süslemecilikte de değişiklikler meydana gelmiş ve batının oluşturduğu Barok, Ampir ve Rokoko stilleri mahalli karakterlerle karışarak Türk Rokokosu adı verilen yeni bir üslubun doğmasına yol açmıştır. Başlangıç tarihi Sultan III. Ahmet zamanına rastlayan bu değişimler XIX. yüzyılın sonuna kadar devam etmiş ve Batı etkileri yaygın bir şekilde süsleme sanatlarını hakimiyeti altına almıştır. Klasik süsleme ile az ilgisi olan lakin kendine özgü renk, şekil ve teknikleri ile türk zevkine yeni katkılar getirdiği söylenebilir.

Motif hakimiyetinin tamamen bitkisel süsler üzerinde olduğu ve hatta klasik rumi, hatai ve diğer desenlerin bu anlam içinde uygulandığı görülür. Dallar, yapraklar ve çiçekler vazolar, kaplar içinde veya fiyonklarla bağlanarak, bazen doğaya yakın “natür- mort” kavramı içinde bazende aşırılığa varan kıvrım ve çok grift profillerle bezemeyi tamamlar. Altın dahil olmak üzere bütün renkelerin parlak ve canlı bir şekilde bir arada uygulanması yine Türk Rokokosunun özelliklerinden biridir (Akar, Keskiner,1978:21) (Şekil 13).

Şekil 13: Türk rokoko örnekleri (Birol, Derman, 1991:86)

b-) Şükufe

Çiçek minyatürleride denilen şükufe Türk tezyinatında tabi ve üsluplaşmış çiçeklerden oluşur. Çiçekler, dal ve yapraklar “şükufedan” denilen kaplar ve vazolar içinde ya da fiyonklarla bağlanarak, kimi zaman doğaya yakın natür-mort kavramı içinde çalışılmıştır. Bu üslupta teknik olarak tarama ve akıtma boya olduğu kadar noktalamaya da yer verilmiştir. Şükufe ince fırça darbeleriyle gölgelendirme yapılarak çalışılan, özellikle kitap sanatında çokça eserler verilen ince bir üsluptur. Ali Üsküdari, Ahmet Ataullah, Hüseyin Hüsnü, Salih Efendi gibi sayısız çiçek ressamaları dönemlerinin en önemli ustalarıdır(Şekil 14-15) (Güney,2002:70).

Şekil 14: Şükufe örnekleri (Ceylan, 1999: 11)

Şekil 15: Şükufe örnekleri (Birol, Derman, 1991:83)

4.2.2.4. Yaprak ve sapsar

a-) Yapraklar

Bitkiler aleminde biyolojik yapısı ile önemli görevler yüklenmiş olan yapraklar, şekil bakımından da pek çok farklılıklar gösterir. Bu sebeble tarih boyunca sanatkarlara ilham kaynağı olmuştur. Ayrıca sanat eserlerine de konu olmuştur. Bilhassa tabiata aşık olan doğulu sanatkarların elinde adeta dile gelmiş, çini panolar renk ve şekil zerafetiyle hayat bulmuştur (Birol, Derman,1991:115).

Selçuklu sanatında geometrik üslubun hakimiyeti yüzünden gelişememiş olan yaprak ve hatai grubundan motifler Osmanlı döneminde önem kazanmış, XVI. yüzyılda en mükemmel şeklini bularak, altın devrini yaşamıştır.

Yaprak hatai grubundaki penç, goncagül, hatai gibi motifleri meydana getiren ve desen içinde önemli yeri olan temel motiflerdendir. Teshipte kullanılan yaprak, tabiattaki görünüşünün üsluplandırılmasıyla, tezyinatta çeşitli şekillerde çizilmiştir. Bunlar ;

1-) Sade ve küçük boyda yapraklar

2-) İri dişli yapraklar

3-) Parçalı ve dilimli yapraklar

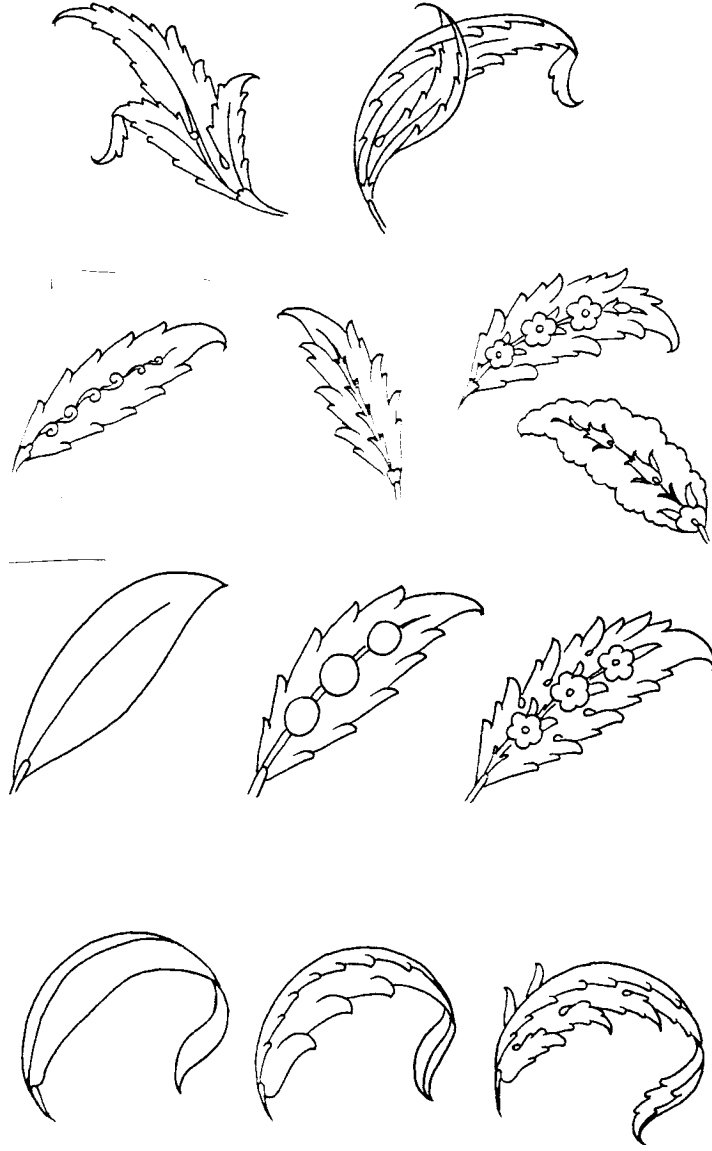
4-) Ortadan katlı Yapraklar

5-) Kıvrımlı yapraklar olarak ayrılmaktadır (Birol, Derman,1991:115)

(Örnek şekil 16-17).

Şekil 16 : Yaprak örnekleri (Bakır, 1999: 194)

Şekil 17: Yaprak Örnekleri (Bakır, 1999: 195)

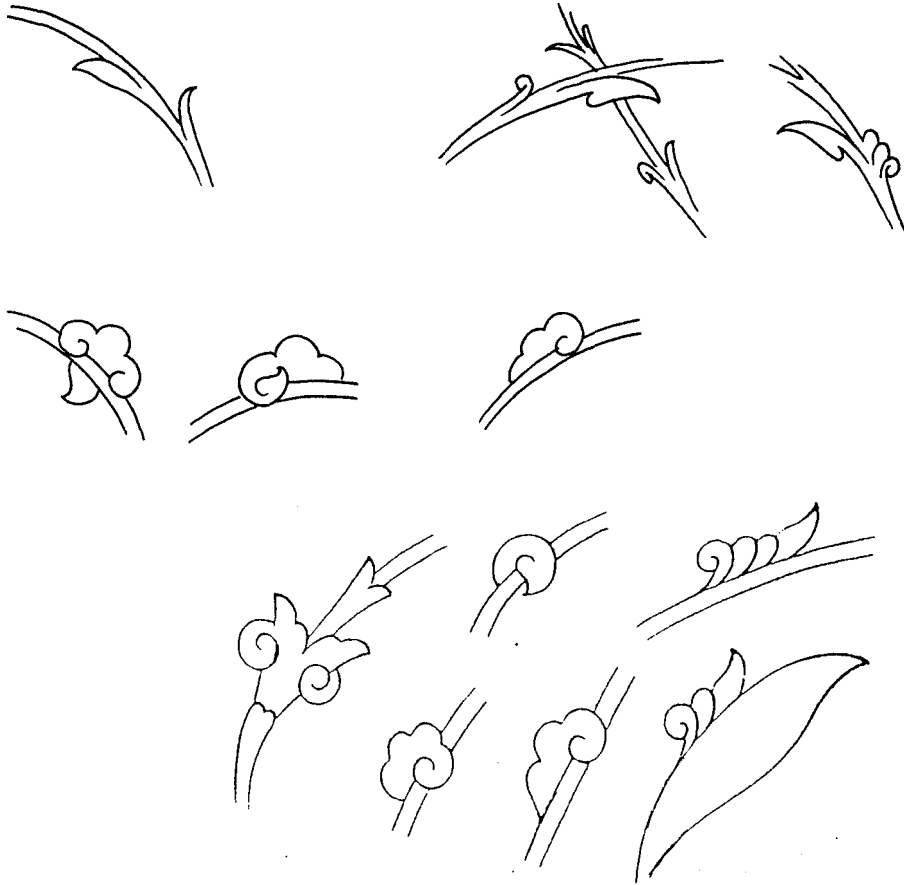
b-) Saplar

Çiçeklerin birbiriyle bağlantısını sağlayarak, kompozisyonun kurgusunda önemli görevler üstlenir. Geniş alanlarda büyük küçük helezonlar çizerek, bordürlerde enine ve boyuna genişleyerek, kompozisyonun akıcılığını, kıvrak veya durağan ifadesini belirler (Bakır, 1999: 197).

Aynı zamanda sapın gereksiz ve gözü rahatsız edecek şekilde uzandığı yerlere, sapların kesişme noktalarına ve boşluklara çizilen çok küçük yaprak şeklindeki sap çıkıntıları, kompozisyonun dengesine ve görüntüsüne katkıda bulunur.

Sap çıkıntılarının estetik ifadeyi vurgulayan özellikleri dışında, yön belirleyici görevleride vardır. Sapın üzerinden yapılan çıkmalar, desenin izlediği yola ve yöne göre yerleştirilerek motiflerin birbirini anlaşılır şekilde izlemelerini sağlar.

Ayrıca helezoni veya salyangoz denilen motiflerde vardır. Bunlar sapların üzerinde yer alabildiği gibi yaprakların üzerinde, desen zemininde yalnız olarak da kullanılabilirler. Çok çeşitli yorumlarla çeşitli formlarda karşımıza çıkarlar. Bunlar bazen tek, bazen de çok kıvrımlı motifler olarak çizilmiştir. Bu motifler genellikle konulduğu yerde tüm gövdesi gözükmeyen sapa veya yaprağa sarılarak tasvir edilmiştir (Şekil 18) (Bakır, 1999: 197).

Şekil 18: Sap ve helezon örnekleri (Bakır, 1999: 196)

5.GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE ÇİÇEK MOTİFLERİNİN KULLANIM ALANLARI

5.1. Çiçeklerin Anlamları

Dönem dönem farklı çiçekler ilgi odağı olmuş ve tüm süsleme öğelerinde yer almıştır. Bunların en güzel örneklerini müzelerde rastlamaktayız. Çiçekler arasında en önemli gül, karanfil, lale ve sümsül görülmektedir. Bunlar birer döneme adlarını vermişler, yaygın olarak tüm süsleme öğelerinde kullanılmış ve halk tarafından özel anlamlara sahiptirler. Bu başlık altında çiçeklerin genel olarak anlamlarına yer verilecektir.

Gül : Muhtelif renklerde güzel kokulu bir çiçektir. Yaşamı ve yaşama sevincini, mutluluğu dile getirir. XVIII. yüzyılın sonlarında gül en yaygın ve en sürekli çiçek çeşidi olmuştur. Mimaride, tavan süslemesinde, el sanatları örneklerinde, ciltlerde, mezar taşlarında v.b. bir çok alanda oldukça fazla kullanılmıştır.

Hız. Muhammed'in sembolü olarak bilinir. "Gül Peygamber Efendimizin yüzüdür, gül suyuda teridir" derler. Mevlutlarda gül suyu sunulur. Yüze gül suyu serpmek, eller üzerini gül esansı sürmek temizlikten sayılır (Tansuğ,1988:16).

Kuran'a göre ise güller, peygamberin göğşe çıkışı sırasında oluşmuşlardır. Peygamberin ter damlacıklarından beyaz güller, atının terinden sarı güller, cebrailin terinden ise kırmızı güller olmuştur (Ther,1993:25).

Divan şiirinde, lale devrinde bile adı en çok geçen çiçektir, hatta sümbül, lale gibi çiçeklere verilen piyasa adlarında sık sık güle benzetmeler yapılmıştır.

Güller ister çok stilize isterse de görüldüğü yerde derlenip toplanıp vazolara yerleştirilmek istenecek kadar naturalist ve realist şekliyle olsun süsleme ve resim sanatımızın ayrılmaz bir parçası olmuştur (Demiriz.1986:346). Taşta, ahşapta, dokumada, kumaşta her yerde yer almıştır.

Karanfil : XVI. yüzyılın sonu ile XVII. Yüzyılın ilk yarısında çok kullanıldığı bilinen bir çiçek motifidir. Yaprakların kenarları tırtıllı, muhtelif renkte ve güzel kokulu bir çiçektir. Karanfillerin üsluplaşmış şekilleri Türk tezyinatında çok kullanılmıştır.

Yüzlerce değişik şekilde stilize edilerek pek çok yerde süsleme motifi olarak da kullanılmıştır. XVI. yüzyıldaki çinilerde, taş üzerinde ve kumaş motiflerinde dönemin gözde çiçeği lale ile rekabet halinde görülür (Ceylan,1999:60).

XVIII. yüzyıla kadar üsluplaşma ve diğer çiçek motifleri ile birlikte karanfil motifini kullanma devam etmiş ve XIX. Yüzyıl ortalarında ise tek dal olarak ve vazo içinde yalnız başına tasvir edilmeye başlanmıştır.

Lale : Koskoca bir döneme adını vermiştir. III. Ahmet'in padişahlık dönemine “lale devri” denir. Türk tezyinatında, XIII. yüzyıldan itibaren Selçuklu Abidelerinde el yazması kitaplarda ve kitap kapaklarında lale motifi görülmeye başlamıştır.

Ayrıca lalenin çok yaygın kullanılmasının bir özelliği de, lale sözcüğünün yazılışı Arapça “Allah” ile aynı harflerden oluştuğu ve tersine doğru okunduğunda “hilal” sözcüğünü vermesidir. “Hilal” Türk yurdunun eski sembolüdür. Bunun içindir ki lale motifi, cami, çeşme, mezar taşlarında çokça kullanılmıştır (Ther,1993:24).

Lale sevilen biçim ve tercih edilen tipleri zamanla değişime uğramıştır. XVI. yüzyılda yuvarlağa yakın oval olan formlar, gittikçe uzayarak XVIII. yüzyılda aşırı

uzun kadehler çizilmeye başlanmıştır. XIX. Yüzyılda rokoko üslup ile birlikte yerini güle bırakarak kaybolmuştur (Demiriz,1986:355).

Sümbül : Divan ve halk şiirinde sık sık adı geçen, sevgilinin saçına benzetilen bu çiçek, Halvetiya tarikatının sümbüliye kolunun piri Yusuf Sümbül Sinan'ın sembolüdür.

Lalenin demode olmaya yüz tuttuğu, lale soğanına servet yatıranların iflas ettiğı tarihlerde ön plana çıkmıştır.

Naturalist çiçek akımının sanatımıza girmesiyle sümbül örnekleri de hemen ortaya çıkmıştır. Bunlar sade ve yalın çiçeklerdir ve çok basit çizgilerle bütün özelliklerinin yansıtıldığı formlardadırlar. Böylece sümbülleri özellikle XVI. yüzyılın ortalarından itibaren çinilerde pek sık rastlanır. Kumaşta ise soğanı ile birlikte dokunmuştur (Demiriz,1986:365).

Sümbüller çoğunlukla güllerden, karanfillerden ya da başka stilize çiçeklerden oluşan bir motifin çevresini tatlı bir yumuşaklıkla dolanarak sap üzerine işlenmiştir. Genellikle kendi doğal renklerinde, bazende Türk işlemelerinde adet olduğu üzere tamamen doğaya aykırı sarı ya da gümüş rengindedir (Ther,1993:24).

Menekşe : Küçük mütevazi görünüşüne karşılık güzel kokusu ile dikkati çeken menekşe, iri kalp şeklinde yaprakları, mahmuzlu, büyük boyunlu çiçeğı ile kolayca teşhis edilebilir. Hercai menekşede mahmuzlu olmakla birlikte, daha büyük olan taç yaprakları görünüşüne hakimdir. Nakşibendi tarikatının sembolü olan, halk türkülerimizde adı sık sık geçen, çok sevilen bir çiçektir. Eski kaynaklarda adı “benekşe” olarak geçmektedir.

Kokulu menekşe, naturalizm akımı ile birlikte XVI. yüzyıl ortasında Karamemi'nin süslediğı Kanuni divanındaki tasvirleriyle sanatımıza girmiştir (Demiriz,1986:361).

Sabiha Tansuğ çiçeklerin dili anlamına gelen “Lisan’ül Ezhar” adlı el yazması kitabı incelemiş ve oradan alınan örneklere göre, bir makalesinde çiçekler ile ilgili şunları yer vermiştir.

Sevgiliye yollanan karanfillerin anlamları:

Karanfil 1 : Olalım seninle bir

Karanfil 2 : Olayım sana eş

Karanfil 7 : Aşkın beni yedi

Karanfil 3 : Buluşmamız oldu güç

Negis : Yüreğimi deldiniz

Oturalımdiz be diz

Söyleşelim yüz be yüz

Fulya : Kurduğum hülya

Rakipler ölsün, bize kalsın dünya

Kurma efendim hülya

Ettiğim hülya, gördüğüm rüya

Sensiz dar olmuş başıma dünya

Dün gece gördüğüm rüya

Bugün başıma döndü dünya

Zambak: Ben öpeyim sen bak

Dön de sen haline bak

Leylak: Ne gezersin aylak aylak

Sümbül: Sevmez isende yüzüme gül

Şakayık: Efendime layık

Menekşe: Nadim ol ettiğin işe

Yasemin : Kulun olsun yar senin
Meclislerde methin geçer
Kimdir üstadın senin
Sabre delim efendim
Sen benimsin ben senin
Ne kadar edersen yemin
Ben olamam senden emin

Şebboy : İkimiz bir boy

Zeren : Canın kimi isterse onunla evlen

Fesleğen : Ben coştum sen de coş

Tarçın : Budur sözün gerçeği

Lale : Kodun beni bu hale
Gönül böyle giderse
Meskenim tımarhane
Aşkınla girdim bu hale

İtirşahi : Sensin gönlümün padişahı

Kanfil : Kadrimi bil (Tansuğ,1983:240-241). Anlamlarına gelmekteymiş.

5.2. Baş Süslemelerinde Kullanılan Çiçek Motifleri

Elli yıl öncelerine kadar Anadolu'nun tüm bölgelerinde, köyünde, kasabasında, kentinde, zenginde, fakirinde, kadınında, erkeğinde çiçekler süs olarak başa takılırdı. Bu takılan çiçeklerin dili vardı çiçekler mesajlar taşırlardı.

Genç kızlar, taze gelinler, kadınlar, erkekler, neneler ömürleri boyu çiçekli başlıklar giymişlerdir. Başa konulan herbir çiçek arzuları, üzüntüleri, düşünceleri, sevinçleri dile getirmiştir. Örneğim mor sümbül çiçeğini, aşık genç kız; pembe sümbülü, nişanlı kız; beyaz sümbülü, sevgilisine bağlı kız takarmış. Sümbül, umudun ve aşkın sembolüydü.

Kırmızı, beyaz karanfil oyalı krebi, gelinler, yedi renkli karanfilli, genç kadınlar takardı. Sarı karanfil, üzüntüyü dile getirir, kırkına varmış kadın ise karanfilli oya bağlamazmış başına.

Gül oyasını bazı yörelerde gelinler, bazı yörelerde genç kızlar kullanır. Nergis çiçeğini başına bağlayan kadın, umutsuz aşkını duyurmuş çevresine. Badem çiçeğini, sevdiği ile evlenecek kız seçerken erik çiçeğini gelinler ve damatlar kullanırlar (Tansuğ,1983:237-238).

Şekil 19: Çiçek oyalı ve çiçekli yazma
(S.Tansuğ,1988:12)

Şekil 20: Oyalı yazma (Onuk, Akpınarlı,
Ortaç, Alp, 1998: 361)

Şekil 21 :Sümbül ve yıldız çiçeği işlenmiş sünnet takkesi (S.Tansuğ ,1988:9)

Şekil 22 : Hunlar dönemine ait çiçek motifli altın şapka (L.Özder, 1999: 15)

Ege ve Marmara'nın bazı yörelerinde gelinin yüzüne al duvak örtülür. Al duvağın üstünde dal ve güneş motifleri işlidir. Başın çevresine yedi ayrı renkte krep ve yazmalar bağlanır. Yedi ayrı çeşit taze mevsim çiçeği, gelinin başına sırayla dikilir. Bunlar hep uğur için, ailenin çoluklu çocuklu yaşaması içindir.

Gelinler için eskiden kasabalarda yapılmış ince tülbentten baş örtülerinde, değişik çiçek desenleri vardı. Bunlar, ince hesap işi ile işlenmiş olup, en zarif ve en ince işlemler bu gelin baş örtülerinde görülür.

Eskiden abani denilen baş örtülerinin üzerine lale, sümbül, gül, menekşe, papatya gibi çiçek desenleri işlenirdi. Gelin göçürme sırasında da gelinin yüzüne ve başına abani örtüleri örtülürdü. Ayrıca abani örtülerini kadınlar ve erkeklerde başlarına dolarlardı. Güneşten, tozdan, rüzgardan, soğuktan korunmak ve gündelik baş örtüsü olarak kullanılır (Tansuğ,1983: 243)

Şekil 23: Konya gelin başı
(S.Tansuğ,1988:25)

Şekil 24 : Osmanlı dönemine ait tepelik (L.Özder,
1999: 106)

Eskiden kadınlar mevsim çiçeklerine uyan hotozlar hazırlar ve bu başlıkları hergün giyerlermiş. Sümbül zamanı sümbül oyalı , leylak zamanı leylak oyalı, gül zamanı gül oyalı, karanfil zamanı karanfil oyalı hotoz takarlar ve mevsim çiçekleri ile beraber baştaki hotozlarda değiştirmiş. Ayrıca tüm giysinin renkleri baştaki hotozdaki çiçeklere uyarmış (Tansuğ,1988:22).

Şekil 25: Çiçek oyalı hotoz başlık
(S.Tansuğ,1988:11)

Şekil 26 : İnciliyle çiçek şekli işlenmiş eski
Ankara gelin hotozu (S.Tansuğ,1988:23)

5.3. Çini Süslemesinde Kullanılan Çiçek motifleri

Çini genellikle cami, köşk, saray, çeşme, türbe v.b. yapıların iç ve dış süslemesi için kullanılmış bir seramik türüdür.

Çinilerde Türk süsleme sanatının bütün motifleri kullanılmıştır. Bitkisel süsleme açısından da tabiatta bulunan bahçe ve kır çiçeklerinin stilize edilen örneklerinden faydalanılmıştır (Şahin,1989:15).

Özellikle beylikler dönemi ve Erken Osmanlı Dönemi'nde çini süslemelerde en sık görülen motif hataidir. Orta Asya'dan gelen ve çini sanatının etkisi altında gelişen, genellikle çiçek ve goncaların ele aldığı bir süsleme tarzıdır ve uzun bir süre çinilerdeki yerini korumuştur (Keskiner,1994:8).

Şakayıklarda çini sanatında yaygın olarak görülen bezemelerdendir. Osmanlı sanatında naturalist akımın başından itibaren görülen gül çini sanatında da yerini almıştır. Gül motifi bazen gonca şeklinde bazen de yeni açmış bir çiçek şeklinde verilmiştir. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise çinilerimizin ayrılmaz bir elemanı olan karanfili de diğer motifler arasında çok sık görmek mümkündür (Demiriz,1986:353).

Laleler ise hayatın ve aşkın simgesi olarak çinilerde yer alır. Ömrü kısa sürer ancak çok hassas ve güzeldir. Genelde çinilerde “S” biçiminde bir çizgi üzerinde sıralan laleler mistik anlamlarla yüklüdür. “S” çizgisi hayatın özü olan su yolunu anlatır, üzerinde salınan laleler ise Tanrının birliğine teslim oluşun simgesi olarak tanımlanır.

Hayat ağacı ise yaşamın en iyi simgelerinden biridir. İlbaharda çiçek açmaları, meyva vermeleri doğumu; sonbahardaki yaprak dökümü ise yaşamın sona erişini çağrıştırıyor (Bıçakçı,2004:6).

Ayrıca bunların dışında çinilerde menekşe, sümbül, nar çiçeği, bahar dalları, çiçek buketleri de yer almaktadır.

Şekil 27: Lale motifli çini
(3.nisan.2004.Akşam gazetesi:6)

Şekil 28: Hayat ağacı motifli çini
(3.nisan.2004.Akşam gazetesi yayını:6)

Şekil 29: Kütahya çini örneği (S.Tansuğ,1988:36)

5.4. Mezar Taşlarında Kullanılan Çiçek Motifleri

Türk bitkisel süsleme sanatlarının uygulama alanı bulduğu yerlerden birisi de mezar taşlarımızdır. Mezar taşlarında süsleme XIII. asrın son çeyreğinde görülmeye başlar. Süslemeler bitkisel desen açısından da oldukça zengindir.

Mezar taşlarındaki bitki süslemeli ilk örnekler ayak taşlarında görülmeye başlar. Mezar taşlarında doğaya yakın olarak stilize edilmiş çiçekler, uygulandıkları malzemeye, uygulanma tekniklerinin getirdiği farklılıklara göre değişiklikler göstermiştir. Çeşitli çiçekler kullanılmıştır, bunlardan bazıları gül, lale, karanfil, sümbül, menekşe, nergis, yasemin, haseki gibi çiçeklerdir. Çeşitleme yapmaya uygun olması ve kullanılan motiflerin dini, tasavvufi anlamlar taşıması zengin örneklerin yer almasına yol açmıştır (Karamağaralı,1992:2).

Mezar taşlarında en çok görülen motiflerden biri güldür. Daha öncede bahsettiğimiz gibi gül halk tarafından kutsal sayılmaktadır. Peygamber efendimizin terinden oluştuğu inanıldığı için mezar taşlarında çok fazla gül motifleri yer almaktadır.

Gül kadar önemli diğer bir motifte laledir. Lale arapça harflerle yazılışı Allah'a benzediği ve tersden okunuşu hilal olduğu için kutsal sayılmış ve XVI. yüzyılın sonlarından XVII. yüzyıl boyunca mezar taşlarının vazgeçilmez süslemelerinden biri haline gelmiştir. Motifin özellikleri birkaç basit çizgi ile belirtilmiştir. Hatailer ve hayat ağacı da mezar taşlarının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır.

Osmanlı mezar taşlarının bir çok örneğinde, yalnızca üst kenarı yoğun bitki motiflerinden oluşan süslemenin akışına uyandırılmaktadır. Bazılarında da süslemenin kendisi bir hotoz gibi taşın tepesini oluşturulur ve özellikle çiçek sepeti tercih edilir. Ortaya yerleştirilen bu sepetin içindeki çiçekler yay biçiminde, taşın iki kenarına doğru dökülür; çiçek sepetinin çiçek filizleriyle çevrili dışa dönük iki yanı, motifin yarı kabartma olarak ortaya çıkabileceği biçimde işlenmiştir. Burada en yaygın

olarak kullanılan çiçek güldür. Kadın mezar taşlarında bir gül goncası başlığın alt kısmındaki boyun bölümüne dik yerleştirilirken, erkek mezar taşlarında ise açmış bir gül kavuğun kıvrımları arasına yerleştirilirmiş. Eğer gonca hiç açmamışsa, mezardaki çok genç yaşta öldüğünü ifade etmektedir (Laqueur,1997:135).

Şekil 30 : Kadın mezar taşı (S.Tansuğ,1988:24)

5.5. Giyim Kuşamda Kullanılan Çiçek Motifleri

Giyim insanın varoluşuyla, öncelikle doğa koşullarından korunmak amacıyla ortaya çıkmış bir olgudur. Geçmişten günümüze çeşitli doğal, toplumsal, etik değerlerin etkisiyle biçim değişiklikleri göstererek bugüne kadar ulaşmıştır.

Ancak zamanla biçim farklılıkları gözlenmiştir. Bu çeşitlilikler, ait olduğu toplumun folklorik, sosyo-ekonomik yapısı, yaşanan coğrafya, kullanılan malzeme, iklim gibi nedenlerle oluşmuştur (Kulturturizm.gov.tr.).

Genel bir Anadolu kadın kıyafeti incelenecek olursa sırasıyla aşağıdan yukarıya doğru; çedik, çorap, don, uçkur üçetek ve şal kuşaktan oluştuğunu görürüz.

Şekil 31: Çiçekli çedik
(S.Tansuğ,1988 :26)

Şekil 32 : Çiçekli patik (Onuk, Akpınarlı, Ortaç,
Alp, 1998: 171)

Çedik bugünün ayakkabısıdır. Eskiden kadınların giydikleri çedikler simlerle, pullarla, incilerle çiçek desenleri işli olurmuş yani kadının bastığı yerde çiçek bahçesi var anlamına gelirmiş (Tansuğ,1988:25).

Anadolu'da çorap desenleri zengindir. Bunlar bin bir şekilde olabilir, bin bir adla anılabilir ve sahibinin düşünceleri , görüşleri sosyal durumu, karşılaşmış olduğu önemli olaylar böylece yansıtılmış (Tansuğ,1988:26). Genel olarak en çok kullanılan çorap ve patik desenleri; menekşe, papatya, lale, sümbül, karanfil, yonca ve sade çiçek motifidir.

Şekil 33: Silifke yöresine aitÇiçek motifli cepken (Onuk, Akpınarlı, Ortaç, Alp, 2004: 262).

Şekil 34 : Bursadan sümbüllü pabuç, güllü çorap, paçalı don ve uçkur (S.Tansuğ, 1998: 27).

Donların ise paçaları bahçe gibi çiçek işlemelidir. Eskiden her yerde, Saray'dan köy'e kadar, giyilmiş, bugünde bazı yörelerde halen kullanılmaktadır. Geleneksel donlar, genel çizgileriyle pantolonu anımsatır. Ancak uçkur (kemer) yeri göbek altındadır.

Uçkurlar, saraydan köye kadar büyük özenle işlenmiş çiçek motifleriyle süslüdürler (Tansuğ,1988:26). Giyimi tamamlayan vazgeçilmez aksesuarlardan biridir. Yine donlarda, uçkurlarda halk tarafından büyük anlamları olan lale, gül, sümbül, karanfil, menekşe, papatya gibi çiçek motifleri işlenmiştir.

Üçetek elbiseyi saray, beylikler, kasabalar, köyler giyermiş. Üçetek kumaşları eskiden büyük kentlerde dokunurmuş, dokunurken arasına altın veya gümüş iplikler katılmış böylece çiçek desenleri oluşturulurmuş. Bazende düz ipek kumaşın üzerine çiçek desenleri, kasnakta işlenir, tüm kumaşın yüzeyi çiçek bahçesine dönüşürmüş (Tansuğ,1988:27). Üç etekte en çok; hayat ağacı, gül, karanfil, lale, sümbül, nilüfer ve zambak motifleri işlenmiştir.

Şal kuşaklar genellikle yünden yapılmıştır, el tezgahlarının ürünüdür ve bazıları ipek kadar incedir. Üzerinde daha çok kır çiçekleri deseni vardır. Bunları kadınlarda erkeklerde kullanmışlardır.

Şekil 35: Yün şal kuşak (S.Tansuğ, 1988:30)

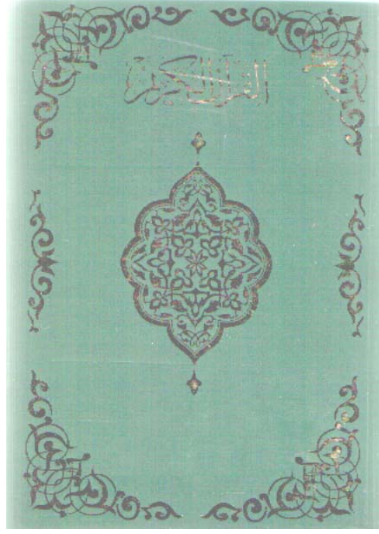
Şekil 36 : Kırşehir müzesinden çiçekli bindallı (L.Özder, 1999:142)

5.6. Kitap Sanatında Kullanılan Çiçek Motifleri

Kitap bezemelerini cilt yani dış süsleme ve yaprakların bezemesi olarak iki büyük grupta toplayabiliriz.

Cilt süsleme: Türk sanatında özellikle klasik dönem sonuna, yani XVII. yüzyıl içlerine kadar en çok görülen cilt şekli, oyma veya yazma şemse ve köşebentli deriden olanlardır. Bu şema zaman içinde ana fikir olarak pek değişmemekle birlikte motiflerde ve bezeme anlayışında devir üslubuna paralel gelişmeler görülür. Mesela Fatih devrinde rumiler ve hatailerin yerini zamanla naturalist çiçekler almıştır.

XVII. yüzyıl içlerinde görülmeye başlayan lake ciltlerin gittikçe tercih edilmeye başlandığı ve özellikle XVIII. yüzyılda çok başarılı örneklerin yapıldığı görülüyor. Naturalist çiçeklerin uygulanmasına bu teknik çok daha uygundur. Kalıpla basıldığı için tekrarlanan deri üzerine kabartma desenlerin aksine, lake tekniğinde sanatçı fırçasını dilediği gibi kullanabilmektedir. Bu yüzden geleneksel hatai desenli ve halkar tekniğindeki örneklerin yanı sıra ciltte çeşitli çiçekleri en çok lake tekniğinde bulabiliyoruz (Demiriz,1986: 329-330).

Şekil 37 : Kuranı Kerim cilt örneği

Yazma eserlerin iç süslemelerinde : Klasik tezhip tekniği, bezemeye ağırlık verilen örneklerde baştaki takdim sayfaları ile ilk iki sayfanın yazıya ayrılan bölümleri dışında bütün yüzeyi kaplayan çok zengin örnekler vermiştir.

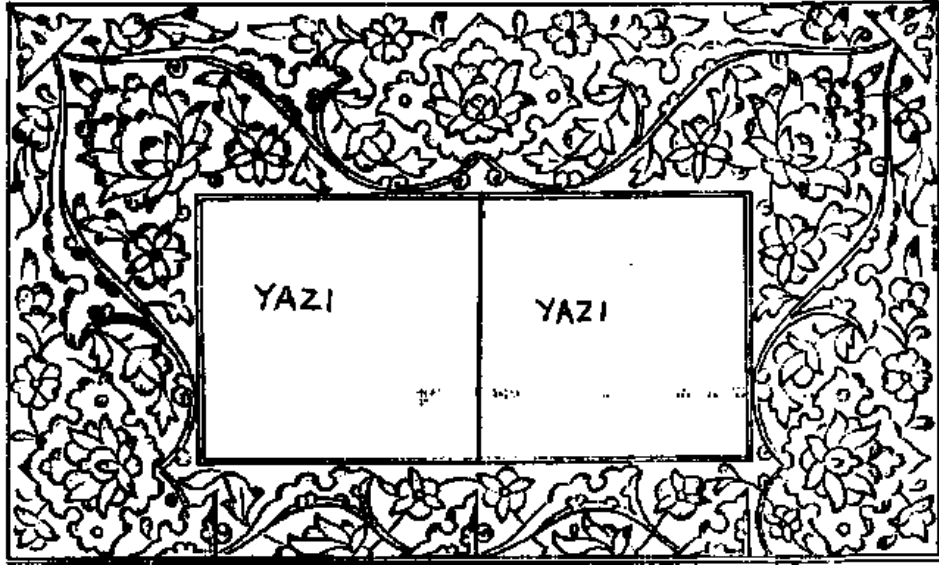
XVI. yüzyıldan önceki örneklerden naturalist çiçek bezemesinin kullanıldığı tezhip yoktur. Tezhipli baş sayfa ve başlıklarda XVI. yüzyılda az da olsa, cinsi teşhis edilecek çiçekler kullanılmıştır. XVIII. yüzyıl sonunda ve XIX. yüzyılda ise çiçek, özellikle gül, tezhibin bir parçası haline gelmiştir.

Sayfaların cedvel dışı bölümlerinin süslemesinde, klasik tezhiplerdeki tığlar da bazen küçük çiçek şeklini alır. Bunlar genellikle hatai grubu, çok stilize çiçeklerdir. Ancak klasik dönemde laleyi tığlar arasında görebiliyoruz.

Çiçek ve buket minyatürleri en az stilize olan grubu teşkil eder. XVII. yüzyıldan itibaren, kitapların ilk veya son sayfalarında, cilt iç kapaklarında, zaman zaman da ara sayfalarda çoğu tam bir sayfayı kaplayan çiçek resimleri buluyoruz.

XVIII. yüzyıl sonu ve XIX. yüzyılda ise rokoko üslupla birlikte yeniden, fakat farklı anlayışta stilizasyona gidilmektedir. Plastik değerlerin aşırı belirtildiği bu örneklerde vazo ve sepette çiçekler ön plana gelmektedir.

Kitap sanatında en çok kullanılan çiçekler; Ağlayan gelin, cezayir menekşesi, çiğdem ve safran, çuha çiçeği, düğün çiçeği, gelincik, gül, karanfil, lale, sümbül, leylak, süsen, şakayık, şebboy ve zambaktır (Demiriz,1986: 330-332).

Şekil 38 : El yazması kitabın iç süslemesi (Akar, Keskiner,1978:60)

5.7. Türk İşleme Sanatında Kullanılan Çiçek Motifleri

Türkler çok büyük bir zaman parçası içinde bitki motiflerinin renk ve biçim zenginliğine kapılmışlar, Türk süsleme sanatında bitkiler sonsuz bir kaynak olmuştur. Süsleme sanatçılarımız bitkileri hiçbir zaman aynen kopye etme yoluna

gitmemişler, kendilerine özgü biçimde stilize ederek, tabiatta olduğu gibi değil, istedikleri renkleri kullanarak eserlerine uygulamışlardır.

Şekil 39:Kanaviçe tekniği ile işli peşkir
(Onuk, Akpınarlı, Ortaç, Alp, 1998: 41)

Şekil 40: Kanaviçe tekniği ile işli çarşaf
(Onuk, Akpınarlı, Ortaç, Alp, 1998:163)

XVI. yüzyılın ilk işleme örneklerinde kullanılan gül, lale ve karanfil motifleri, boyutları bakımından öteki motiflerden daha büyük olarak işlenmiş, çiçeklerle birlikte yapraklar da kompozisyonda büyük rol oynamışlardır (Sürür,1976: 45-47).

XVI. yüzyıl Türk işlemlerinde sık sık tesadüf edilen gül dalının en basit şekli, küçük kıvrık bir sapın ucunda bulunan çiçekle etrafında tırtıllı yapraklar sıralanan bir dalcıktan ibarettir. Lale ve sümbülde de XVI. yüzyıl Türk işlemleri arasında önemli bir yer tutar. Yalnız sümbülle bezenmiş parçalar bile vardır. Genellikle bir dal etrafında sıralanır. Lale, karanfil, sümbül bir arada olarak çok işlenmiştir.

XVII. yüzyıl işlemlerinin motifleri arasında en çok yer alan çiçekler lale, karanfil, sümbül ve güldür. Lale muhtelif eşyalara uygulanmıştır. Karanfil de bu devirde bütün eşyanın yüzeyini kaplamıştır.

XVII. yüzyılda değişik çiçek motifleri kullanılmakla beraber lale daha azalmış ve şekli XVI. yüzyıl lalesinden ayrı bir şekil almıştır. Lalenin azalmasıyla karanfilin kullanımı artmıştır. Ayrıca dört değişik çiçeğin birarada kullanıldığı dönemdir.

Bu dönemde işlemlerin büyük bir kısmı stilize edilmiş yani şekilleri değiştirilmiştir. Motiflerin bir kısmında hayal ürünü olup hakikate uygun değildir.

XVIII. yüzyılda motifler tamamen tabii şekle uygundur. Bir parça üzerinde menekşeden yabani güle kadar her türlü çiçeğe tesadüf edilir. Bu devirde en güzel motifler havlu ve çevre kenarlarına işlenmiştir. Bunlardan özellikle kıvrık bir dal kenarına dizilmiş çiçekler çok rağbet görmektedir. XIX. yüzyıl işlemlerinde ise manzara resimleri görülmeye başlanmıştır (Gönül,1973 :50-60).

Şekil 41: Kanaviçe işli çarşaf ayağı
(Onuk,Akpınarlı,Ortaç,Alp,1998:319)

Şekil 42: İşleme örnekleri
(Kulturturizm.gov.tr.)

5.8. Dokumacılıkta (Halı, kilim ve kumaş dokumacılığında) Kullanılan Çiçek Motifleri

Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatında oluşan çeşitli süsleme üslupları, özellikle gözlemci olarak çizilen naturalist üslupta bitki ve çiçek motifleri, klasik

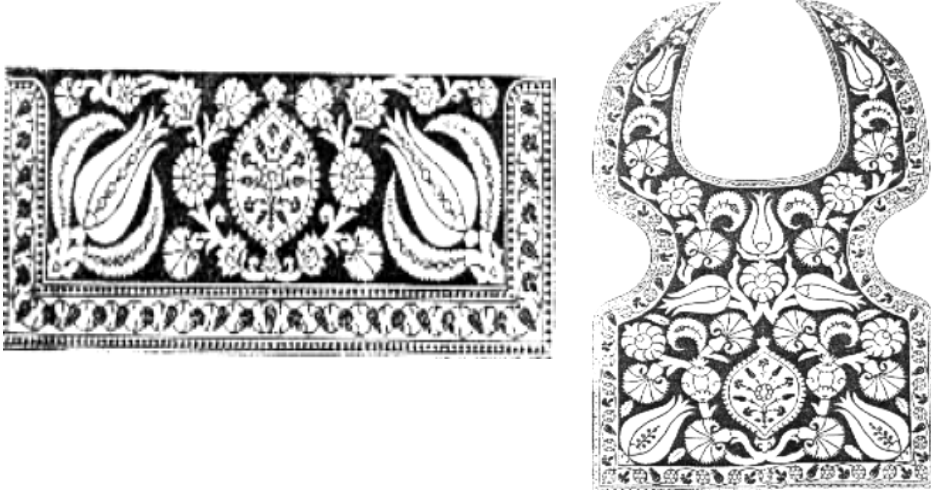
dönem süslemeciliğinde halı, kilim ve kumaş dokumacılığında uygulanmıştır. Naturalist üslup birden bire ortaya çıkmış ve XV. yüzyıl ortalarından başlayıp, XVII. yüzyılı içine alan bir gelişme ile Osmanlı saray sanatında başarılı örnekler vermiştir. Lale, karanfil, sümbül, gül gibi çiçekler başta gelen motiflerdir.

Çeşitli çiçek ve yapraklardan oluşan naturalist bezemenin, sanat eserlerinde çok kullanılmasının başlıca sebebi, Türklerin çiçek sevgisidir. Bilhassa sarayların bahçelerini süsleyen rengarenk çiçekler, sanat eserlerinin desenlerini çizen nakkaşlara ilham kaynağı olmuştur.

Lale, gül, karanfil, sümbül ve diğer çiçekler, tabiattaki görünüşüne ve rengine yakın bir gerçekçilik içinde kumaş, halı, kilim gibi alanlarda farklı kompozisyon şemaları ile zenginleştirilmiş olarak kullanılmıştır (Gürsu,1988:57).

Kumaş dokumacılığında motiflerin uygulanış şekli özellikle naturalist çiçek kompozisyonların bir şema içinde yer alması ile oluşur. Nakkaşların çizdiği birbirinden güzel, çeşitli naturalist üsluptaki çiçek kompozisyonları özellikle oval madalyon ve bileşik oval madalyonlar içinde yer alırlar.

Kumaş desenlerinde görülen diğer bir sistem ise, dalgalı dikey dal şemasıdır ki, naturalist üsluptaki çiçek ve yapraklardan oluşan bezeme daldan çıkan hançer yaprakları ve diğer büyük motiflerin üzerini süslerler. Ayrıca XVI. yüzyıl içersinde saz yolu ya da saz üsulu denilen, hatai diye adlandırılan stilize çiçek süslemesi ortaya çıkmıştır. Ancak kumaşlarda yoğun olarak naturalist çiçek denilen lale, gül, karnfil, sümbül gibi çiçekler yer almaktadır (Gürsu,1988:23).

Şekil 43 : 16.y.y. ikinci yarına ait naturalist üslupta çiçeklerle bezenmiş çatma kumaş (N:Gürsu, 1988 :59-60)

Halılarda motifler değişik şekilde yerleştirilirler bunlar; köşe göbek, genellikle zeminin düz olup desenin yalnızca göbeğe yerleştirilmesidir. Serpme, motifler halının bütün yüzeyini kaplar. Beş göbekde bir motif halının göbeğinde diğer dördü çevresini sarar. Gelin tacında ise, motifler göbeğin çevresini gelinin tacı gibi sarar. Halılarda en çok; gül, sümbül, lale, karnfil çiçekleri yer alır.

Şekil 44 : çiçek desenli halı (Beypazarı müzesi)

Kilimlerde ise motifler genellikle simetrik bir şekilde bordürler halinde sıra sıra dokunmuştur. Motifler kilimin tüm yüzeyinde yer alabileceği gibi yalnız orta sırada ya da kenar sıralarda da yer alabilirler. Yine kilimlerde de doğada görülen çeşitli çiçekler resmedilmiştir.

Şekil 45 : Silifke'den güllü kilim
(Onuk, Akpınarlı, Ortaç, Alp, 2004: 78)

Şekil 46 : Aydın'dan sümbüllü kilim
(S:Tansuğ,1988:10)

6. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

6.1. Anketten Elde Edilen Sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın amacına ulaşması için hazırlanan anket ile toplanan verilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucu elde edilen bulgular açıklanmaktadır.

6.1.1. Bireylerin Kişisel Özellikleri

Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Sanatlar Anabilim Dalı lisans öğrencilerine uygulanan ankete göre öğrencilerin yaşları ile ilgili veriler değerlendirilerek elde edilen sonuçlar tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Yaş Kümeleri	F	%
16 – 20	36	32.7
21 – 25	68	61.8
26 – 30	6	5.5
Toplam	110	100

N=110

Ankete katılan öğrencilerin yaş gruplarını tesbit ederken 16–30 yaşlar arasındaki dağılım ve 5 yaş aralığı 3 grup esas alınarak yapılmıştır.

Tablo 1. incelendiğinde Ankete katılan öğrencilerin %32.7’si 16–20 yaş, %61.8’i 2–25 yaş, %5.5’i 26–30 yaş arasında olduğu gözlenmiştir.

6.1.2. Çiçek Motiflerinin En Çok Kullanıldığı Dersler

Çiçek motiflerinin en çok kullanıldığı dersler incelenerek elde edilen değerler tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Çiçek Motiflerinin En Çok Kullanıldığı Dersler

Çiçek motiflerin en çok kullanıldığı dersler	f	%
Deri dersinde	57	28.3
Şapka dersinde	11	5.5
İşleme dersinde	80	39.8
Yapma bebek dersinde	14	7
Dokuma dersinde	20	9.9
Triko dersinde	-	-
Örgü dersinde	19	9.5
Toplam	201	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde çiçek motiflerinin en çok kullanıldığı dersler sıralandığında sıralamanın en başına %39.8 ile işleme dersinin yer aldığı ve azalan değerlerle sırasıyla %28.3’ü deri dersinde, %9.9’u dokuma dersinde, %9.5’i örgü dersinde, %7’si yapma bebek dersinde, %5.5’i de şapka dersinde çiçek motiflerini kullanıyor.

Ayrıca tabloya göre triko dersinde hiçbir öğrencinin çiçek motifini kullanmadığı görülüyor.

6.1.3. Çiçek Motiflerinin Ürünlerde Kullanılma Amacı

Çiçek motiflerinin ürünlerde kullanılma amacı incelenmiş ve elde edilen sonuçlar tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Çiçek Motiflerinin Ürünlerde Kullanılma Amacı

Çiçek motiflerini ürünlerde kullanma amacı	f	%
Çok beğenilmesi	37	19.4
Halk tarafından beğenilmesi	21	11
İşçiliğinin kolay olması	2	1
Görünümünün güzel olması	79	41.4
Mutluluk ve ferahlık vermesi	8	4.2
Geleneksel özelliğinin olması	44	23
Toplam	191	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde çiçek motiflerinin ürünlerde kullanılma amacının %41.4 oranla görünümünün güzel olması yer alırken, bunu azalan değerlerle %23’ü geleneksel özelliğinin olması, %19.4’ü çok beğenilmesi, %11’i halk tarafından beğenilmesi, %4.2’si mutluluk ve ferahlık vermesi ve %1 oranla işçiliğinin kolay olması gelmektedir.

Tablodan çıkan sonuçlara göre çiçek motiflerini ürünlere uygulamak kolay değildir. Ancak görünümünün güzel olmasından ve geleneksel özelliğinin bulunmasından dolayı çiçek motiflerinin sıklıkla kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

6.1.4. Yapılan El Sanatları Ürünlerinde Çiçek Motifleri Çizerken Esinlenilen Yerler

Araştırma kapsamına alınan lisans öğrencileri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, çiçek motiflerini çeşitli yerlerden esinlenerek çizdikleri tesbit edilmiş ve bu yerler tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. El Sanatları Ürünlerinde Çiçek Motiflerini Çizerken Esinlenen Yerler

Motif çiziminde esinlenen yerler	f	%
Doğadan	51	19.8
Sanatla ilgili kitaplardan	43	16.7
Desen kitaplarından	82	32
Yapılmış örneklerden	50	19.5
Müzelerden	6	2.3
Kendi tasarımı	25	9.7
Toplam	257	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 4’ün incelenmesi sonucunda %32’sinin desen kitaplarından, %19.8’inin doğadan, %19.5’inin yapılmış örneklerden, %16.7’sinin sanatla ilgili kitaplardan, %9.7 ‘sinin Kendi tasarımı olduğu, %2.3’ünde müzelerden esinlenerek çiçek motiflerini çizdiği görülmüştür.

Bu da gösteriyorki lisans öğrencilerinin yalnızca %2.3’lük oranı müzelerden esinlenerek çiçek motiflerini çiziyor. %32’lik gibi büyük bir oranı ise desen kitaplarından faydalananak El sanatları ürünlerinde kullandıkları çiçek motiflerini çiziyor.

6.1.5. Yeni Tasarımlar Oluşturulurken Yararlanılan Tabii Çiçekler

Çiçek motifleri oluşturulurken doğadaki çiçeklerin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Doğadaki çiçekler yapılan ürünlerle daima canlı tutulmaya yani ölümsüzleştirilmeye çalışılır.

Araştırma yapılırken öğrencilere, yeni tasarımlar oluştururken tabii çiçeklerden yararlanıp yararlanmadıkları sorularak yararlandıkları çiçeklerin neler olduğu incelenmiş ve elde edilen değerler tablo 5’ de sunulmuştur.

Tablo 5. Yeni Tasarımlar Oluşturulurken Yararlanılan tabii Çiçekler

Tasarım oluştururken yararlanılan Tabii çiçekler	f	%
Gül	66	33.3
Papatya	43	21.7
Lale	32	16.2
Sümbül	5	2.5
Karanfil	32	16.2
Yararlanmıyorum	11	5.6
Diğer (Menekşe, zambak, nilüfer)	9	4.5
Toplam	198	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde yeni tasarımlar oluşturulurken gül, papatya, lale, karanfil gibi tabii çiçeklerden yararlandıklarını bu çiçekler arasında yoğunlukla %33.3 oranla gül olduğu , %21.7 ile papatya, %16.2 ile lale ve karanfilin oluşturduğunu, bunları azalan değerlerle %4.5 ile diğer (Menekşe, zambak, nilüfer gibi) çiçekler, %2.5 ile sümbülün izlediği görülmektedir.

Ayrıca %5.6'sının yeni tasarımlar oluştururken tabii çiçeklerden hiç yararlanmadıkları tesbit edilmiştir.

Tabloya göre bir zamanların vazgeçilmez çiçeği olan, adına kitaplar yazılan sümbül'e öğrencilerin fazla ilgi göstermedikleri, dini inancımızda da büyük yeri olan, güzelliği ile büyüleyen gül'e ise ilginin oldukça fazla olduğu görülüyor.

6.1.6. Geçmişte (Müzelerde) Kullanılan Çiçek Motiflerinden Ne derece Yararlanıldığı ve En çok kullanılan motifler

Dekoratif sanatlar eğitimi lisans öğrencilerinin yaptıkları çiçek motifli ürünlerde, geçmiş ne kadar bağlı kaldıkları, eskiyi yeni tasarımlarla günümüze ne derece aktardıklarını öğrenmek için yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler incelenerek tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Geçmişte Kullanılan Çiçek Motiflerinden Ne Derece Yararlanılıyor

Dereceler	F	%
Yararlanmıyorum	5	4.5
Az yararlanıyorum	40	36.3
Yararlanıyorum	53	48.2
Çok yararlanıyorum	12	11
Toplam	110	100

N=110

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin %48.2'sinin yararlandığı, %36.3'ün az yararlandığı, %11'in çok yararlandığı ve %4.5'in ise yararlanmadığı görülüyor.

Bu da el sanatlarının ne kadar geçmişe bağlı kaldığını, geçmişle iç içe yaşadığını ve onu yaşattığını, el sanatları lisans öğrencilerine uygulanan anket sonucu bir kez daha ortaya konmuştur.

Eski eserlerden yararlandıklarını söyleyen öğrencilere bu kezde yararlandıkları o eserlerin en çok hangi motiflerini günümüzde kullandıkları sorusu incelenerek elde edilen veriler tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Geçmişteki Eserlerde Uygulanan Motiflerden Günümüzde En Çok Kullanılanları

Motifler	F	%
Hatai	63	38.2
Goncagül	50	30.3
Şükufe	4	2.4
Penç	25	15.2
Türk Rokokosu	15	9.1
Diğer (Yaprak)	8	4.8
Toplam	165	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 7 incelendiğinde geçmişte kullanılan çiçek motileri çeşitlerinden en çok %38.2 oranla hatai motifinin kullanıldığını ve bunu azalan değerlerle %30.3 oranla gül, %15.2 oranla penç, %9.1 oranla Türk rokokosu, %4.8 oranla diğer (yaprak) kullanıldığı ve %2.4 oranlarda şükufe motiflerinin yer verildiği görülür.

Bu gösteriyorki en çok kullanılan ilk üç sırayı hatai grubu diye adlandırılan stilize motiflerin yer aldığı, natural motiflerin ise oldukça az kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışma için yaptığımız müze araştırmasında ki eserlerin hemen hemen hepsinde stilize grubu çiçeklerin kullanıldığı görülmektedir.

6.1.7. Kullanılan Çiçek Desenlerinin Adları

Ürünlerde kullanılan çiçek desenlerinin adları incelenerek elde edilen değerler tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Kullanılan Çiçek Desenlerinin Adları

Çiçek desenlerin adları	f	%
Hatai	63	35.6
Goncagül	52	29.4
Şükufe	10	5.6
Penç	35	19.8
Türk Rokokosu	17	9.6
Toplam	177	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde kullanılan çiçek motifleri en çok %35.6’sı hatai, %29.4’ü goncagül, %19.8’i penç, %9.6’sı Türk rokokosu, %5.6’sı şükufe olarak görülür.

Geleneksel kültürümüzde de en çok kullanılan motifler arasında kökeni belli olmayacak kadar stilize olmuş çiçek motifleri görülür. Tablo 8’in incelenmesi sonucunda lisans öğrencilerinde geleneksele bağlı kalarak, kökeni belli olmayacak kadar stilize çiçek motiflerini daha sıklıkla kullandıkları görülmektedir.

6.1.8. Çiçek Motiflerinin En Çok Uygulandığı Tekniklerin Önem Sırasına Göre Dizilişi

Öğrencilerin çiçek motiflerini ürünleride çeşitli teknikler uyguladıkları tesbit edilmiş ve bu teknikler önem sırasına göre incelenmiş elde edilen değerler tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Çiçek Motiflerinin En Çok Uygulandığı Tekniklerin Önem Sırasına Göre Dizilişi

Çiçek motiflerinin Uygulandığı Teknikler	Önem derecesine göre frekans ve yüzde															
	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.	
	F	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Dokuma tekniği	5	4.5	7	7.3	7	8.6	11	18.6	6	13.9	6	15.8	4	10.5	7	25
Örme tekniği	6	5.5	6	6.3	8	9.9	11	18.6	4	9.3	3	7.9	7	18.5	3	10.7
İşleme tekniği	38	34.6	24	25	11	13.5	4	6.8	3	7	6	15.8	1	2.6	1	3.6
Oyma tekniği	10	9.1	9	9.4	13	16.1	7	11.9	9	20.9	6	15.8	4	10.5	2	7.1
Kabartma tekniği	5	4.5	10	10.4	12	14.8	8	13.6	7	16.3	5	13.2	6	15.8	3	10.7
Kakma tekniği	-	-	-	-	5	6.2	6	10.2	2	4.7	10	26.3	9	23.7	8	28.6
Yakma tekniği	3	2.7	12	12.5	16	19.8	9	15.2	9	20.9	1	2.6	6	15.8	3	10.7
Boyama tekniği	43	39.1	28	29.1	9	11.1	3	5.1	3	7	1	2.6	1	2.6	1	3.6
Toplam	110	100	96	100	81	100	59	100	43	100	38	100	38	100	28	100

N=110

Açıklama : 1.sıra dışındaki diğer sıralamalarda toplam “n” den küçüktür. Bu nedenle “n” egöre değil toplama göre yüzde (%) Alınmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin ürünlerdeki çiçek motiflerinde uyguladıkları teknikleri önem sırasına göre sıraladılar. Tabloyu her tekniği kendi içerisinde sıralayacak olursak; dokuma ve örme tekniği en çok %18.6 oranla dördüncü önem sırasında kullanıldığı, işleme tekniği %34.6 oranla birinci önem sırasında, oyma tekniği ve yakma tekniği %20.9 oranla beşinci önem sırasında, kabartma tekniği %28.6 oranla sekizinci önem sırasında, boyama tekniği %39.1 oranla birinci önem sırasında yer aldığı görülür.

Teknikleri bütün içinde sıraya koyarak yorumlayacak olursak; birinci ve ikinci sırada boyama tekniği %39.1 ve %29.1 oranla, işleme tekniği %34.6 ve %25 oranla yer alır. Üçüncü sırada %19.8 oranla yakma tekniği ,dördüncü sırayı %18.6 oranla dokuma ve örme teknikleri, beşinci sırayı %20.9 oranla oyma ve yakma teknikleri, altıncı, yedinci ve sekizinci sırayı %26.3, %23.7, %28.6 oranla kakma tekniği yer almaktadır.Tabloya göre en yoğun olarak kullanılan tekniğin boyama ve işleme tekniği olduğu görülüyor.

6.1.9. Çiçek Motiflerinde Renk Seçimi

Çiçek motiflerinde kullanılan renklerin neye göre seçildiği incelenerek elde edilen değerler tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Çiçek Motiflerinin Renk Seçimi

Çiçek motiflerinde renk seçimi	f	%
Doğadan	57	20.8
Alınan kaynaktaki renkleri kopya ederek	24	8.7
Uygulanacak eşyaya göre	58	21.2
Motiflerin özelliğine göre	43	15.7
Kullanılacak yere göre	58	21.2
İsteğe göre	34	12.4
Toplam	274	100

N=110

Açıklama : Birden çok seçenek işaretlendiğinden toplam “n” den büyüktür. “N” e göre değil toplama göre yüzde (%) alınmıştır.

Tablo 10 incelendiğinde çiçek motiflerinin renklerini en çok %21.2 oranla kullanılacak yere göre ve uygulanacak eşyaya göre seçildiği, %20.8 oranla doğadan, %15.7 oranla motifin özelliğine göre, %12.4 oranla isteğe göre ve %8.7 oranla da alınan kaynaktaki renkleri kopya ederek seçildiği görülmüştür.

Buna göre renk seçiminde ürünün ve kullanılacak yerin çok önemli olduğu gözlenmiştir.

6.1.10. Stilize, Yarı Stilize, Naturel Grubu Motiflerin El Sanatları ürünlerinde Kullanılan Sıklık Dereceleri

Stilizegrubu (hatai, penç, goncagül) çiçeklerin hangi el sanatları ürünlerinde ne sıklıkla kullanıldığı incelenmiş ve elde edilen değerler tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Stilize Grubu Çiçeklerin El Sanatları Ürünlerinde Kullanım Alanları

Dersler	Stilize(Hatai,goncagül, penç) Grubu Motif Dağılımı									
	Hiç		Az sıklıkla		Sıklıkla		Çok sıklıkla		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deri Dersinde										
Çanta	16	14.6	38	34.5	35	31.8	21	19.1	110	100
Kemer	29	26.4	50	45.4	21	19.1	10	9.1	110	100
Abajur	53	48.2	39	35.5	16	14.5	2	1.8	110	100
Kitap Kılıflığı	25	22.7	32	29.1	36	32.7	17	15.5	110	100
Deri ev Aksesuarları Süslemesinde	5	4.6	23	20.9	45	40.9	37	33.6	110	100
Şapka Dersinde										
Spor Şapka	47	42.7	41	37.3	20	18.2	2	1.8	110	100
Fantezi Şapka	35	31.8	42	38.2	24	21.8	9	8.2	110	100
Çocuk Şapkası	45	40.9	34	30.9	25	22.7	6	5.5	110	100
Tepelik	48	43.7	37	33.6	24	21.8	1	0.9	110	100
Yapma Bebek Dersinde										
Kıyafetinde	17	15.5	37	33.6	34	30.9	22	20	110	100
Takısında	36	32.7	41	37.3	19	17.3	14	12.7	110	100
Baş süslemesinde	18	16.4	37	33.6	32	29.1	23	20.9	110	100
Dokuma Dersinde										
Kilim	37	33.6	41	37.3	18	16.4	14	12.7	110	100
Cicim	45	40.9	37	33.6	17	15.5	11	10	110	100
Sumak	52	47.3	36	32.7	12	10.9	10	9.1	110	100
Örgü Dersinde										
İğne Örücülüğü	47	42.7	29	26.4	22	20	12	10.9	110	100
Tığ Örücülüğü	33	30	39	35.5	26	23.6	12	10.9	110	100
Şiş Örücülüğü	45	40.9	40	36.3	18	16.4	7	6.4	110	100
Bitkisel Örücülük	41	37.3	36	32.7	22	20	11	10	110	100
Sütunların Frekans toplamı	674		702		466		241		-	

N=110

Tablo 11 incelendiğinde stilize grubu çiçekleri deri dersinde en çok çantada %34.5 oranla az sıklıkta, abajurda %48.2 oranla hiç kullanılmadığı, kitap kılıflığında %32.7 oranla sıklıkla, deri ve aksesuarı süslemelerinde %40.9 oranla sıklıkla kullanıldığı görülür.

Şapka dersinde en çok spor şapkada %42.7, çocuk şapkasında %40.9, tepelikte %43.7 oranıyla hiç kullanılmadığını ve fantezi şapkada %38.2 oranla az sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

Yapma bebek dersinde en çok, kıyafetinde %33.6, takısında %37.3, baş süslemesinde %33.6 oranla az sıklıkta kullanıldığı belirtilmiştir.

Dokuma dersinde en çok, kilimde %37.3 oranla az sıklıkta, cicimde %40.9, sumakta %47.3 oranla hiç kullanılmadığı görülüyor.

Örgü dersinde ise en çok, iğne örücülüğünde %42.7, şiş örücülüğünde %40.9, bitkisel örücülükte %37.3 oranla hiç kullanılmadığı ve tığ örücülüğünün %35.5 oranla az sıklıkta kullanıldığı görülür.

Tabloya genel olarak bakacak olursak stilize grubu çiçeklerin el sanatları ürünlerinde en çok, az sıklıkta kullanıldığı ve en az, çok sıklıkta kullanıldığı görülüyor.

Yarı stilize grubu çiçeklerin hangi el sanatları ürünlerinde ne sıklıkla kullanıldığı incelenerek elde edilen değerler tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Yarı Stilize Grubu Çiçeklerin El Sanatları Ürünlerinde Kullanım Alanları

Dersler	Yarı stilize Grubu Motif Dağılımı									
	Hiç		Az sıklıkla		Sıklıkla		Çok sıklıkla		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deri Dersinde										
Çanta	29	26.4	42	38.2	16	14.5	23	20.9	110	100
Kemer	30	27.3	48	43.6	25	22.7	7	6.4	110	100
Abajur	44	40	42	38.2	17	15.5	7	6.4	110	100
Kitap Kılıfı	23	20.9	46	41.8	27	24.5	14	12.8	110	100
Deri ev Aksesuarları Süslemesinde	13	11.8	29	26.4	41	37.3	27	24.5	110	100
Şapka Dersinde										
Spor Şapka	49	44.6	46	41.8	10	9.1	5	4.5	110	100
Fantezi Şapka	40	36.4	43	39.1	20	18.1	7	6.4	110	100
Çocuk Şapkası	42	38.2	38	34.5	23	20.9	7	6.4	110	100
Tepelik	39	35.5	34	30.9	24	21.8	13	11.8	110	100
Yapma Bebek Dersinde										
Kıyafetinde	19	17.3	42	38.2	26	23.6	23	20.9	110	100
Takısında	27	24.5	35	31.8	31	28.2	17	15.5	110	100
Baş süslemesinde	19	17.3	38	34.5	31	28.2	22	20	110	100
Dokuma Dersinde										
Kilim	37	33.6	40	36.4	24	21.8	9	8.2	110	100
Cicim	42	38.2	40	36.4	23	20.9	5	4.5	110	100
Sumak	48	43.6	40	36.4	16	14.5	6	5.5	110	100
Örgü Dersinde										
İğne Örücülüğü	50	45.4	30	27.3	24	21.8	6	5.5	110	100
Tığ Örücülüğü	38	34.5	39	35.5	26	23.6	7	6.4	110	100
Şiş Örücülüğü	39	35.5	41	37.3	25	22.7	5	4.5	110	100
Bitkisel Örücülük	41	37.3	40	36.4	21	19.1	8	7.2	110	100
Sütunların Frekans toplamı	669		753		450		218		-	

N=110

Tablo 12 incelendiğinde yarı stilize çiçekleri deri dersinde en çok çantada %38.2, kemerde %43.6, kitap kılıflığında %41.8 oranla az sıklıkta, abajurda %40 oranla hiç kullanılmadığı, deri ev aksesuar süslemelerinde %37.3 oranla sıklıkla kullanıldığı görülür.

Şapka dersinde en çok spor şapkada %44.6, çocuk şapkasında %38.2, tepelikde %35.5 oranla hiç kullanılmadığı, fantezi şapkada %39.1 oranla az sıklıkta kullanıldığı belirtilmiştir.

Yapma bebek dersinde en çok kıyafetinde %38.2, takısında %31.8, baş süslemesinde %34.5 oranla az sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

Dokuma dersinde en çok kilimde %36.4 oranla az sıklıkta, cicimde %38.2, sumakta %43.6 oranla hiç kullanılmadığı görülüyor.

Örgü dersinde en çok iğne örücülüğünde %45.4, bitkisel örücülükte %37.3 oranla hiç kullanılmadığı, tığ örücülüğünde %35.5, şiş örücülüğünde %37.3 oranla az sıklıkta kullanıldığı görülür.

Tablo 13'e genel olarak bakacak olursak yarı stilize grubu çiçeklerin el sanatları ürünlerinde en çok, az sıklıkla kullanıldığı, en az ise çok sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

Naturel (doğal) grubu çiçeklerin hangi el sanatları ürünlerinde ne sıklıkla kullanıldığı incelenmiş ve elde edilen değerler tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13.Naturel (Doğal) Grubu Çiçeklerin El Sanatları Ürünlerinde Kullanım Alanları

Dersler	Naturel Grubu Motif Dağılımı									
	Hiç		Az sıklıkla		Sıklıkla		Çok sıklıkla		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
Deri Dersinde										
Çanta	10	9.1	43	39.1	35	31.8	22	20	110	100
Kemer	10	9.1	50	45.4	32	29.1	18	16.4	110	100
Abajur	38	34.5	39	35.5	27	24.5	6	5.5	110	100
Kitap Kılıfı	19	17.3	35	31.8	41	37.3	15	13.6	110	100
Deri ev Aksesuarları Süslemesinde	5	4.5	34	30.9	40	36.4	31	28.2	110	100
Şapka Dersinde										
Spor Şapka	42	38.2	35	31.8	25	22.7	8	7.3	110	100
Fantezi Şapka	29	26.4	43	39.1	29	26.4	9	8.2	110	100
Çocuk Şapkası	26	23.7	38	34.5	37	33.6	9	8.2	110	100
Tepelik	23	20.9	37	33.7	35	31.8	15	13.6	110	100
Yapma Bebek Dersinde										
Kıyafetinde	16	14.6	34	30.9	36	32.7	24	21.8	110	100
Takısında	35	31.8	41	37.3	28	25.4	6	7.3	110	100
Baş süslemesinde	12	10.9	41	37.3	33	30	24	8.2	110	100
Dokuma Dersinde										
Kilim	41	37.3	37	33.6	24	21.8	8	11.9	110	100
Cicim	40	36.4	38	34.5	23	20.9	9	8.2	110	100
Sumak	33	30	36	32.7	28	25.4	13	11.9	110	100
Örgü Dersinde										
İğne Örücülüğü	35	31.8	39	35.5	27	24.5	9	8.2	110	100
Tığ Örücülüğü	29	26.4	43	39.1	26	23.7	12	10.8	110	100
Şiş Örücülüğü	25	22.7	42	38.2	33	30	10	9.1	110	100
Bitkisel Örücülük	26	23.7	42	38.2	25	22.7	17	15.4	110	100
Sütunların Frekans toplamı	494		747		584		265		-	

N=110

Tablo 13 incelendiğinde naturel grubu çiçekleri deri dersinde en çok çantada %39.1, kemerde %45.4, abajurda %35.5 oranla az sıklıkta kullanıldığı, kitap kılıflığında %37.3, deri ev aksesuar süslemelerinde %36.4 oranla sıklıkla kullanıldığı görülür.

Şapka dersinde en çok spor şapkada %38.2 oranla hiç kullanılmadığı, fantezi şapkada %39.1, çocuk şapkasında %34.5, tepelikde %33.7 oranla az sıklıkla kullanıldığı görülmüştür.

Yapma bebek dersinde en çok kıyafetinde %32.7 oranla sıklıkla kullanıldığı, takısında ve baş süslemesinde %37.3 oranla az sıklıkta kullanıldığı belirtilmiştir.

Dokuma dersinde en çok kilimde %37.3, cicimde %36.4 oranla hiç kullanılmadığı, sumakta %32.7 oranla az sıklıkta kullanıldığı görülüyor.

Örgü dersinde en çok iğne örücülüğü %35.5, tığ örücülüğü %39.1, şiş ve bitkisel örücülükte %38.2 oranla az sıklıkta kullanıldığı görülür.

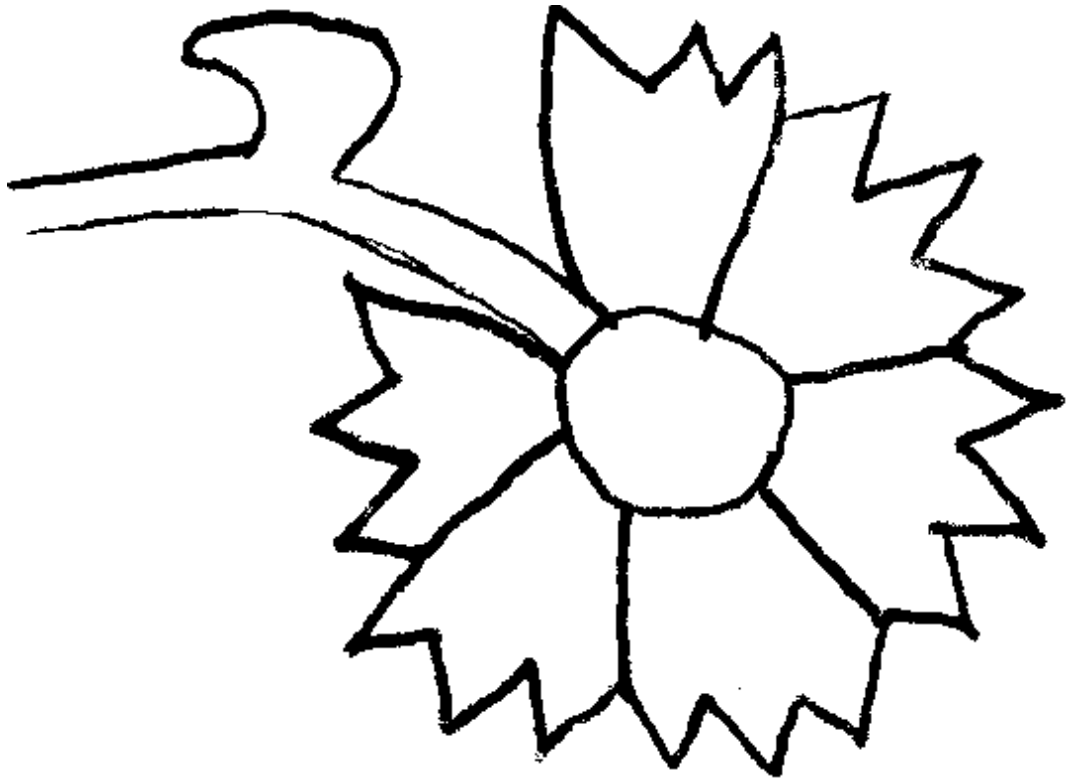
Tablo genel olarak incelendiğinde diğer tablolarda olduğu gibi bu tabloda da naturel grubu motiflerin en çok, az sıklıkta kullanıldığı ve en az, çok sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

6.2. Bilgi Formları

BİLGİ FORMU 1

Fotoğraf No	: 1
Çizim No	: 1
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Hamam Havlusu (omuz için)
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 13585
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma (Kızılcahamamlı Sadettin Uslu'dan)
Müzeeye Geliş Tarihi	: 21.01.1947
Müzeeye Geliş Fiyatı	: 20 TL.
Tarihlendirme	: XIX. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Keten kumaş, renkli kanaviçe iplikleri
Kullanılan Renk	: Açık koyu kırmızı, mor, mavi, turuncu, yeşil ve sarı sim
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: En :0.65 cm Boy :1.43 cm
Kompozisyon	: Keten hamam havlusunun baş kısmına sim ile kıvrık dal işlenmiştir. Üzerine açık ve koyu yeşil renk ile büyük kıvrık yapraklar, mavi, turuncu, mor, kırmızı renkler ile küçük yapraklar ve tohumlar, yeşil taç yaprakları, açık ve koyu kırmızı renkten oluşan karanfiller işlenmiştir.

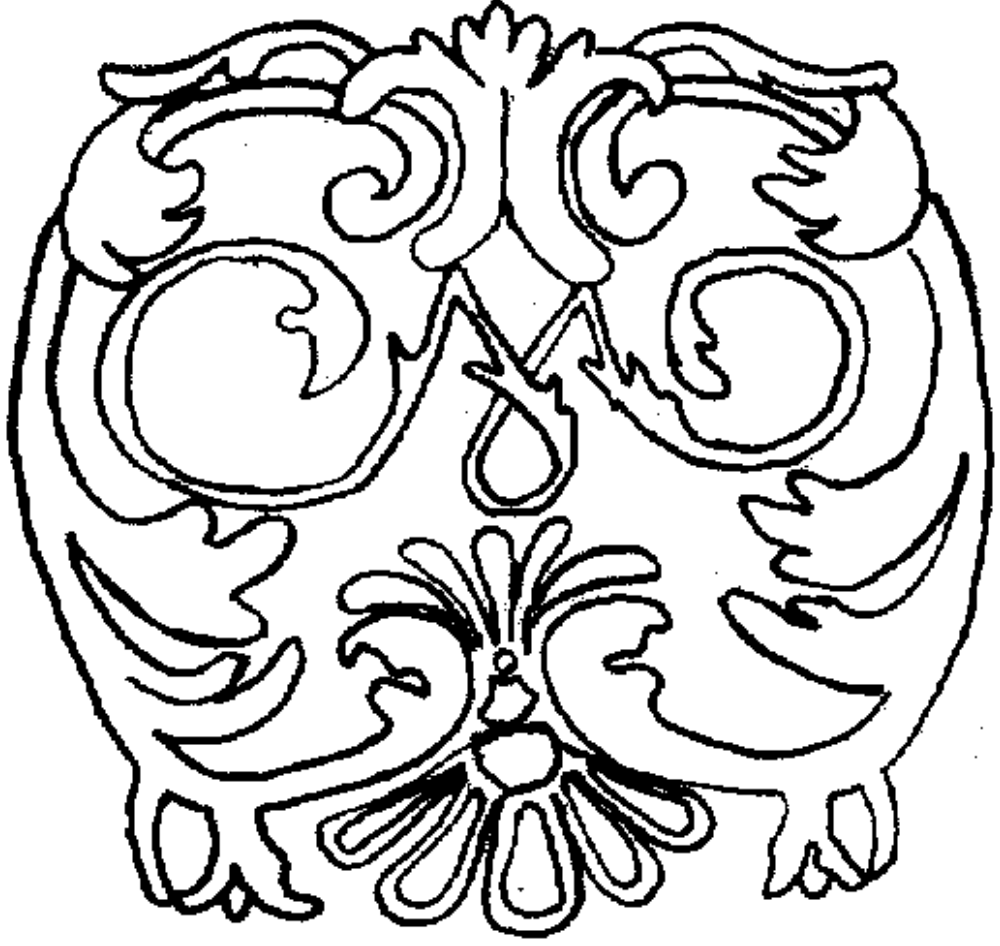

Çizim 1: Bilgi formu 1’de bulunan hamam havlusundaki çiçek Motifi

BİLGİ FORMU 2

Fotoğraf No	: 2
Çizim No	: 2
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Terlik
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 21292
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Ayşe Üner'den)
Müzeye Geliş Tarihi	: 14.09.1973
Müzeye Geliş Fiyatı	: 700 TL.
Tarihlendirme	: XIX. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İpek kadife, sarı sim
Kullanılan Renk	: Bordo, sarı
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Uzunluk : 27 cm
Kompozisyon	: Bordo renkli ipek kadifeden oluşan terliğin yüzeyi sarı sim ve pul ile işlenmiştir. Topuksuz ve ön yüzü dilimli olan terliğin ön süslemesinde hatai motifi yer almaktadır. Ortasında "M" harfi bulunan terliğin etrafına iç içe kıvrım dal işlenmiştir.

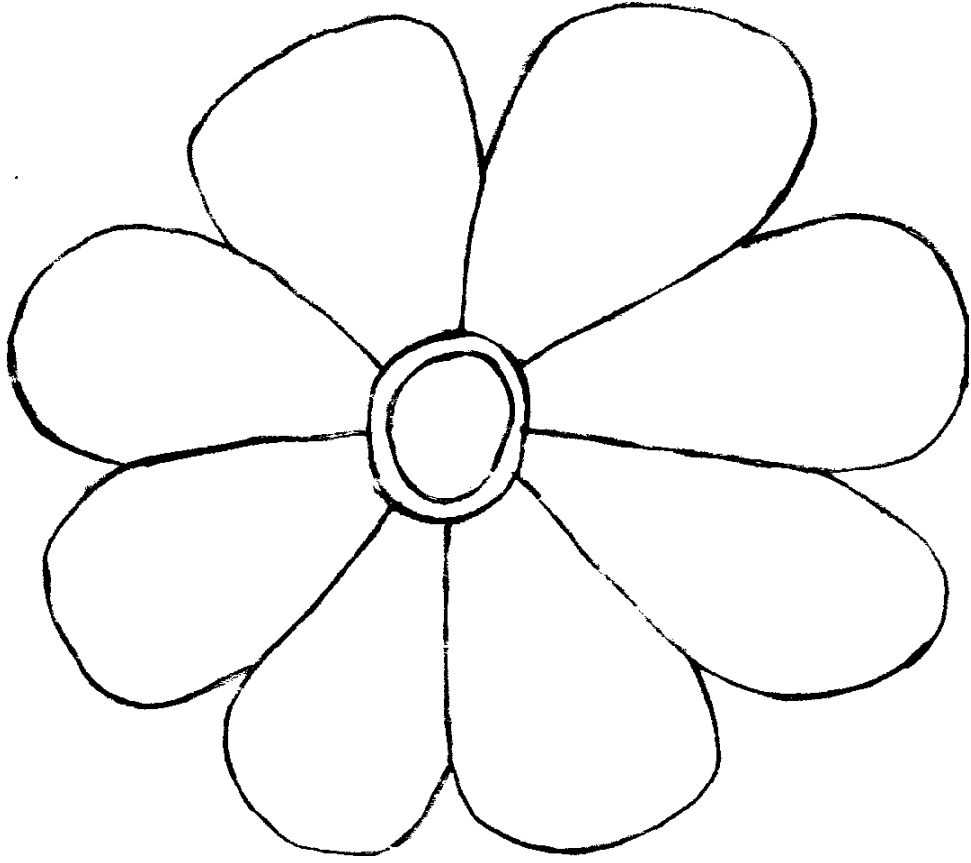

Çizim 2 : Bilgi formu 2’de bulunan terlikteki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 3

Fotoğraf No	: 3
Çizim No	: 3
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Fes (Takke)
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 6624
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XIX. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, sarı sim, taş
Kullanılan Renk	: Kahverengi, sarı, yeşil
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: -
Kompozisyon	: XIX. yüzyıl Ankara gelin kıyafetinin bir parçası olan fesin yalnızca ön yüzeyine sarı sim ile sekiz yapraklı büyük bir papatya ve ortasına yeşil bir taş işlenmiş olup, papatyanın çevresi de küçük sarı pullarla süslenmiştir. Ayrıca papatyanın sağında ve solunda birer tane büyük yaprak yerleştirilmiştir.

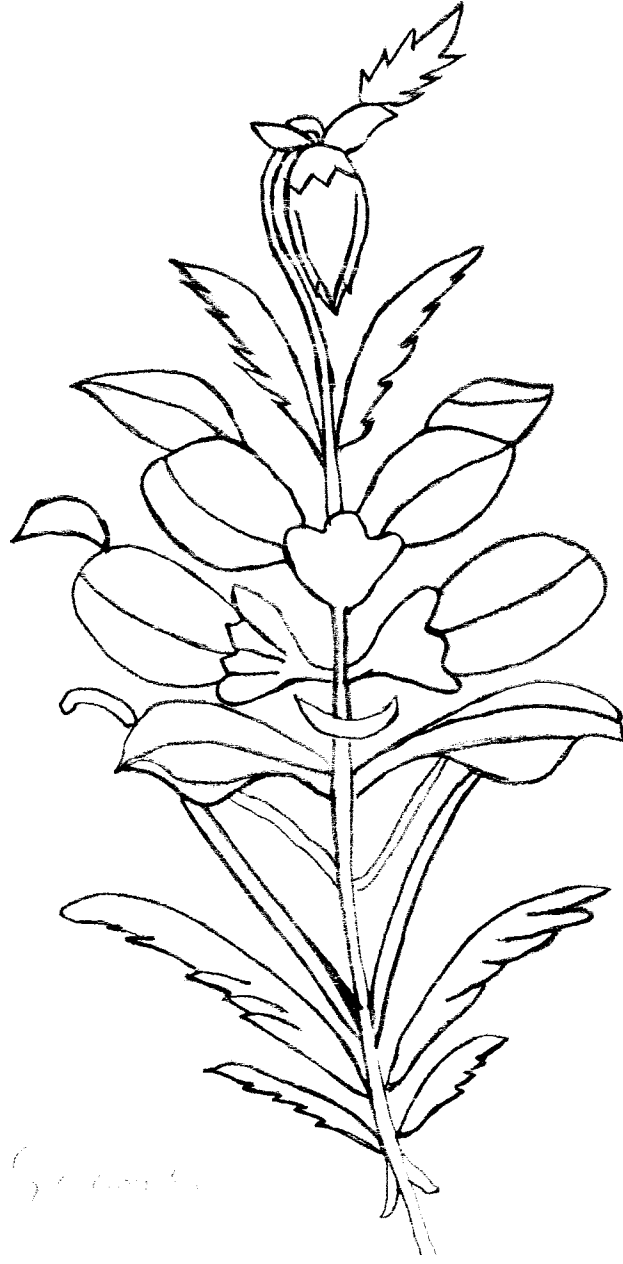
Çizim 3 : Bilgi formu 3’de bulunan festeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 4

Fotoğraf No	: 4
Çizim No	: 4
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Berber Örtüsü
İlgili Koleksiyon	: Etnografya müzesi
Envanter No	: 19036
Müze Geliş Şekli	: Hediye (Romanya Büyük Elçiliğin'den)
Müze Geliş Tarihi	: 17.05.1967
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XIX. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İnce dokuma bez, renkli iplik
Kullanılan Renk	: Açık koyu mavi, kahverengi, yeşil, turuncu, krem, sarı
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 95cm En: 95cm

Kompozisyon: Berber örtüsü olarak kırmızı renk ince bir kumaş seçilmiş ve kenarına sarı sim ile elde makine dikişı yapılmıştır. Motif olarak bir dal, dalın en alt kısmında büyük yapraklar, hemen üstünde stilize olarak tomurcuk laleler, tomurcukların kenarında küçük yapraklar, üste tekrar büyük yapraklar ve en üstte boynunu yere eğmiş, turuncu ve beyaz renkte tek bir lale yer almaktadır. Bu motif kumaşta belli aralıklarla devam etmiştir.

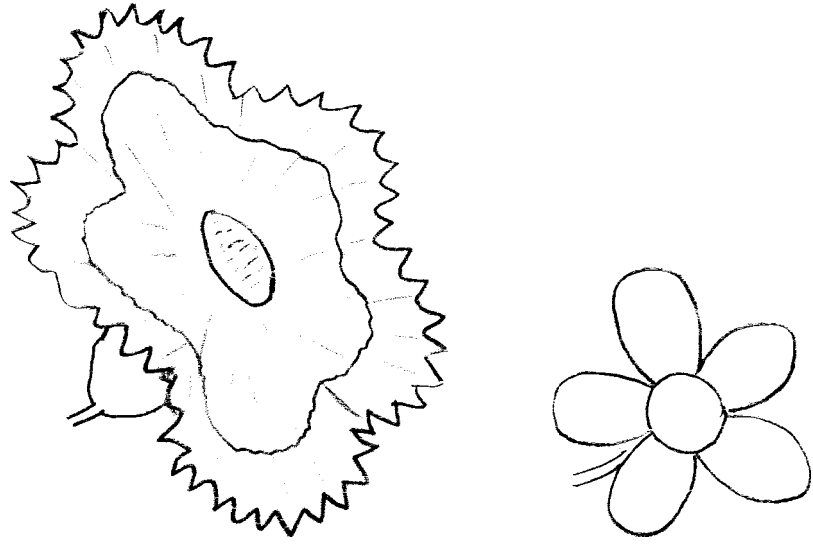
Çizim 4 : Bilgi formu 4’de bulunan berber örtüsündeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 5

Fotoğraf No	: 5
Çizim No	: 5
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Üstlük, Şalvar
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 21754
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Kani Doyuran'dan)
Müzeye Geliş Tarihi	: 31.07.1974
Müzeye Geliş Fiyatı	: 600 TL.
Tarhlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Kadife kumaş, simli ipek
Kullanılan Renk	: Sarı, mavi, yeşil, kırmızı, mor
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 47 cm Paça genişliği: 40x23 cm

Kompozisyon: Şalvar ve üstlük takım olup, kumaş kendiliğinden desenlidir. Desen mor zemin üzerine yollu olarak büyük, simli sarı ipek ve küçük mavi, yeşil renklerinden oluşan dilimli üçgen yaprakla süslüdür. Yaprakların aralarında dal üzerinde yarı stilize, çevreleri sarı sim olan, kırmızı ve yeşil renklerde karanfil motifleri ile ara ara küçük mavi papatyalar yer almaktadır. Ayrıca üstlüğün kol ve yaka kısmında sim ile kıvrık dal işlenmiştir.

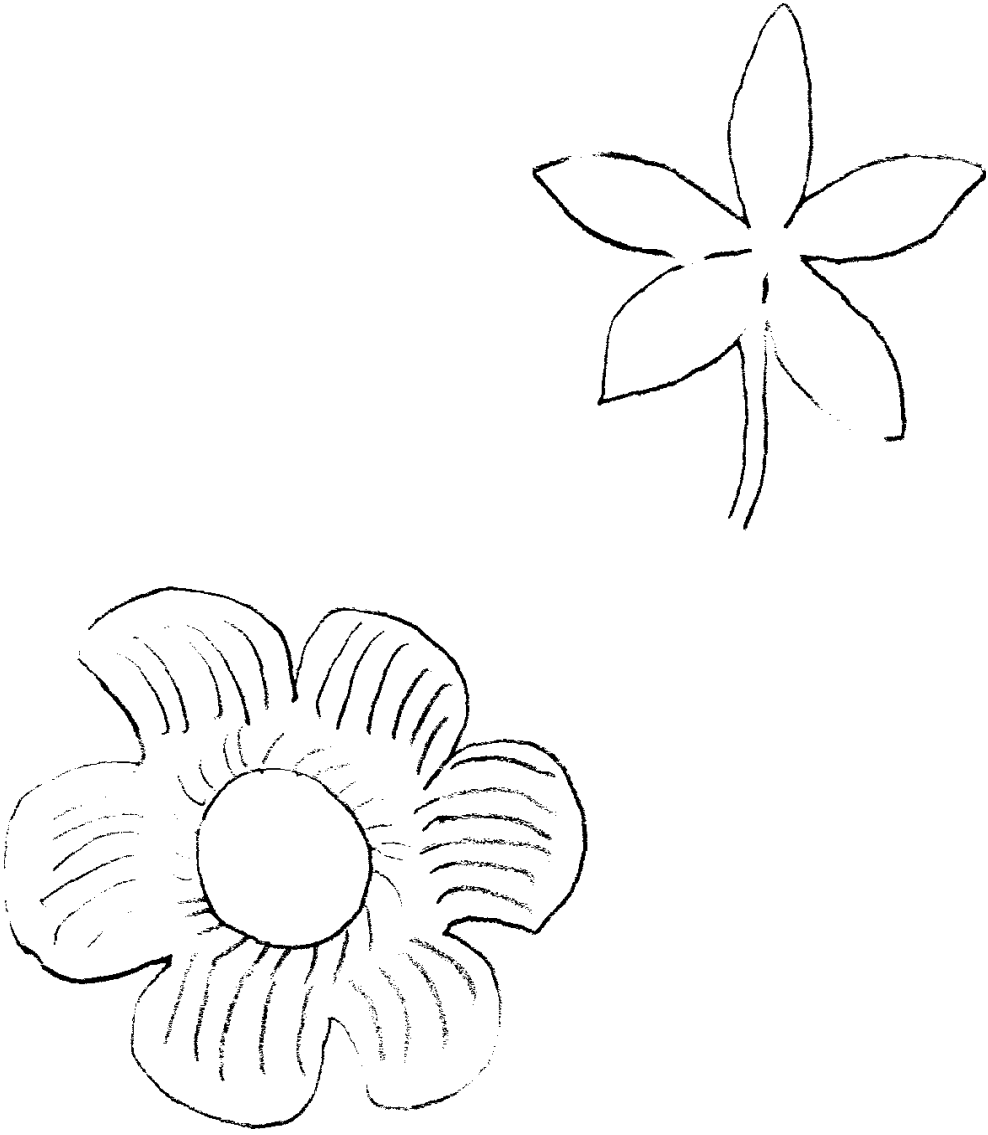
Çizim 5: Bilgi formu 5’de bulunan üstlük – şalvardaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 6

Fotoğraf No	: 6
Çizim No	: 6
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Entari
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 24474 (A)
Müze Geliş Şekli	: Satın alma (Ahmet Öner Türk'den)
Müze Geliş Tarihi	: 11.04.1984
Müze Geliş Fiyatı	: 100.000 TL.
Tarhlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Kadife kumaş, sarı sim, pullar
Kullanılan Renk	: Turkuaz, sarı
Kullanılan Teknik	: Dival işleme
Boyutları	: Boy : 129cm Kol boyu: 50 cm

Kompozisyon: Turkuaz rengi kadife üzerine sarı sim ve pul ile dival tekniğinde işlenmiş olan elbisenin önü ortadan ayrık iki su şeklinde kıvrık dallar, yapraklar, yarı stilize gül ve yıldız çiçeği motifleriyle bezenmiş olup gülün dalları fiyonklarla bağlanarak süslenmiştir. Bu işleme elbisenin arka kısmında da tekrarlanmıştır.

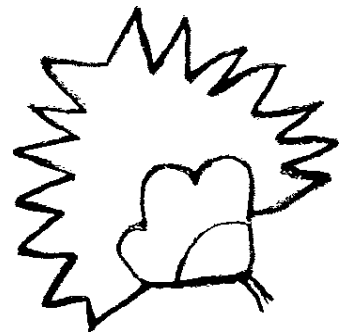
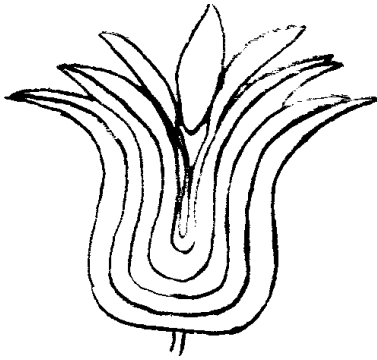
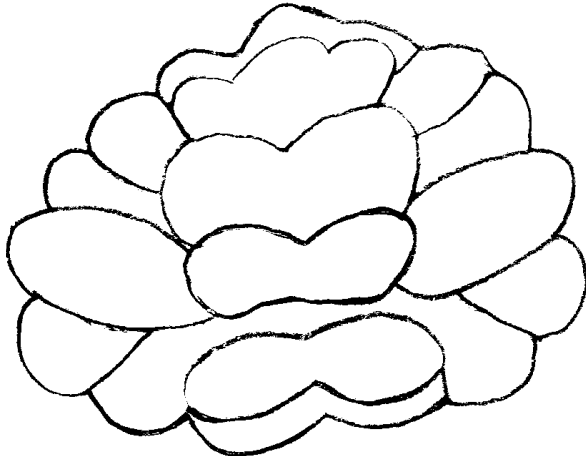
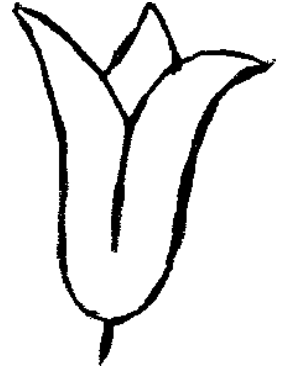
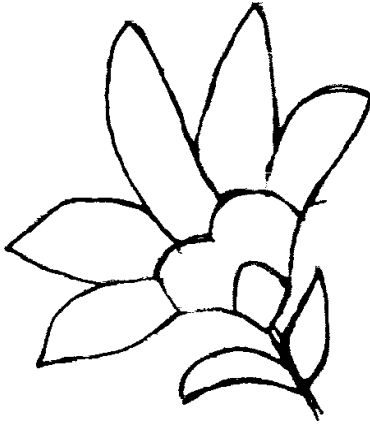
Çizim 6: Bilgi formu 6'da bulunan entarideki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 7

Fotoğraf No	: 7
Çizim No	: 7
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Uçkur kuşak
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 3759
Müze Geliş Şekli	: Satın alma (Ömer Vesfi'den)
Müze Geliş Tarihi	: 25.07.928
Müze Geliş Fiyatı	: 18 TL.
Tarhlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Keten, ipek ve renkli iplikler
Kullanılan Renk	: Kırmızı, mavi, turuncu, yeşil, sarı
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 225 cm En: 28 cm

Kompozisyon: Uçkurun iki başı çiçek motifleriyle süslü olup, kenarında stilize çiçeklerle işli ince bir bordür vardır. Motifte bir vazo, vazanın içinde hatai ve yarı stilize lale, lalenin üzerinde bir dal, dalın ortasında yine yarı stilize bir lale ve iki yanında karanfiller yer almaktadır. Vazonun iki yanından kıvrık dal uzanmakta ve dalın üzerinde yarı stilize karanfiller, üzüm salkımları, nar motifleri, yapraklar ve kıvrık dalın en üstünde de stilize çiçek motifleri işlenmiştir.

Çizim 7: Bilgi formu 7’de bulunan uçkur kuşaktaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 8

Fotoğraf No	: 8
Çizim No	: 8
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Para kesesi
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 23597
Müze Geliş Şekli	: Hediye (Saadet Ayyarkır'dan)
Müze Geliş Tarihi	: 08.11.1978
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: İplik
Kullanılan Renk	: Mor, krem, yeşil, eflatun
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 13.5 cm En: 15 cm
Kompozisyon	: Mor, krem, yeşil ve eflatun renklerle işlenmiş para kesesinin ortasındaki ana bordürde, krem zemin üzerine her iki yüzde dörder tane olmak üzere sekiz tane gül motifi işlenmiştir. Ağız kenarı ve alt ucu mor zeminli ve krem renklerde su motiflidir. Alt uçta etrafı krem kontürlü yeşil yapraklar vardır.

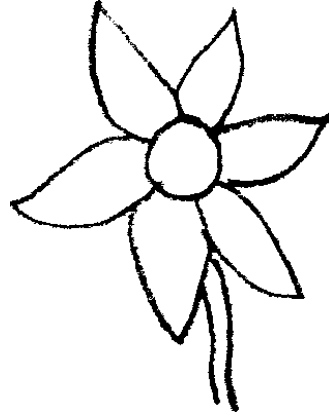
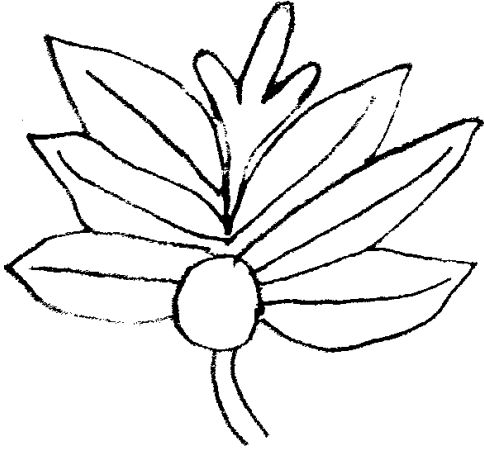
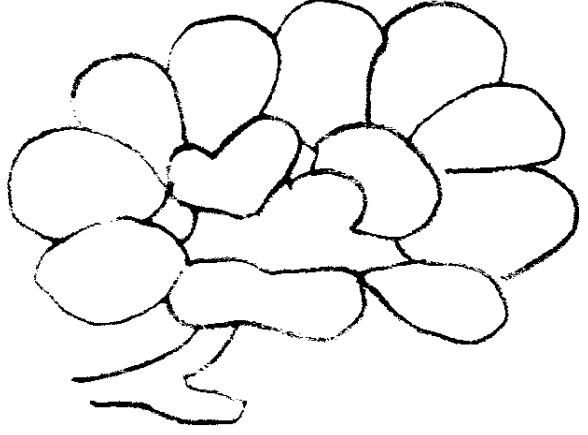
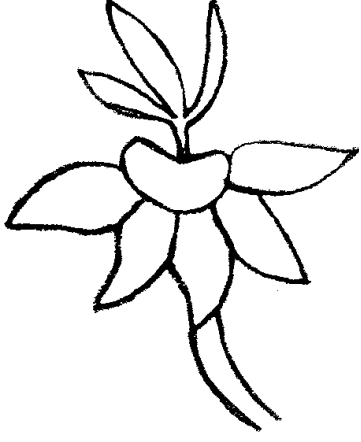

Çizim 8 : Bilgi formu 8’de bulunan para kesesindeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 9

Fotoğraf No	: 9
Çizim No	: 9
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Hamam Havlusu
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 16382
Müze Geliş Şekli	: Satın alma (Ali Çetinoğlu'dan)
Müze Geliş Tarihi	: 17.12.1959
Müze Geliş Fiyatı	: 100 TL:
Tarhlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Beyaz tel, sarı sim, renkli iplikler
Kullanılan Renk	: Mavi, sarı, yeşil, kırmızı, kahverengi, mor
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 155 cm En: 81 cm
Kompozisyon	: Hamam havlusunun iki başında kıvrık dallar üzerine, beyaz tel sarı sim ve mavi, sarı, yeşil, kırmızı, kahverengi, mor iplikle işlenmiş, büyüklü küçüklü yapraklar ve kökeni belli olmayacak derece stilize olmuş çiçek motifleriyle süslüdür.

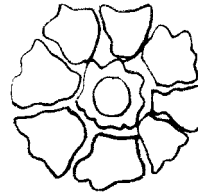
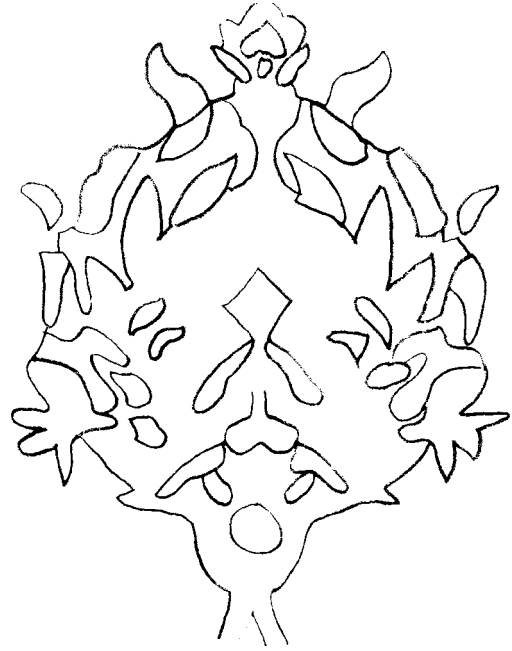
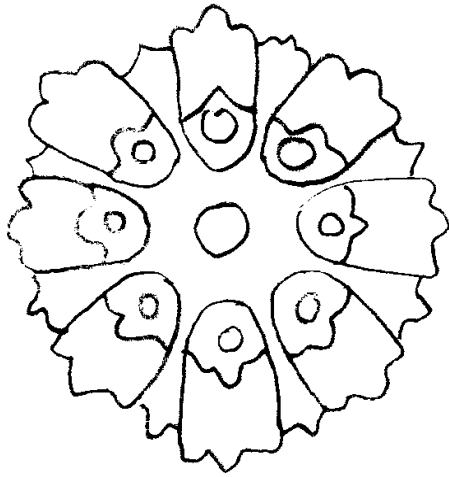
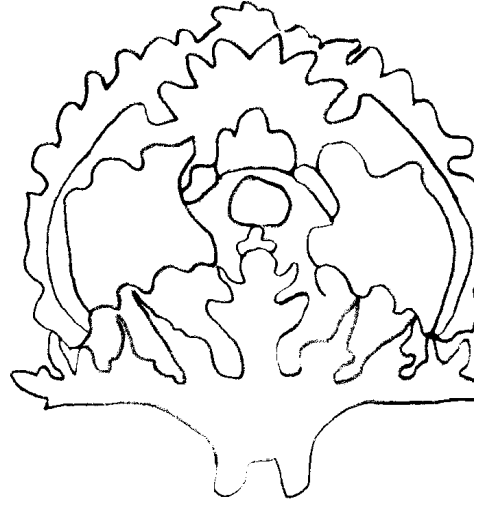
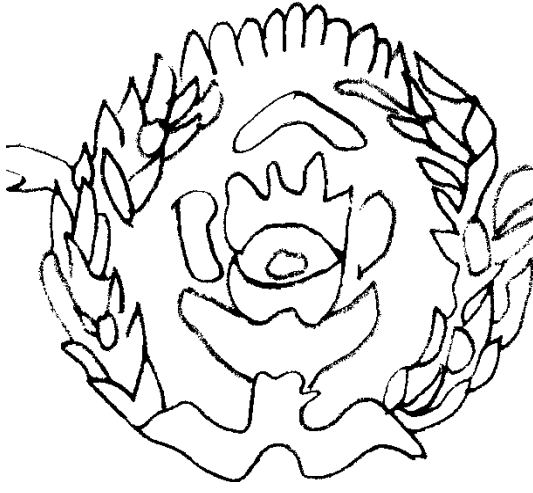
Çizim 9: Bilgi formu 9’da bulunan hamam havlusundaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 10

Fotoğraf No	: 10
Çizim No	: 10
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: İpek seccade
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 14339
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Ekonomi Bakanlığından)
Müzeye Geliş Tarihi	: 25.10.948
Müzeye Geliş Fiyatı	: 460 TL.
Tarihlendirme	: XVI.- XVII. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İpek iplik
Kullanılan Renk	: Kırmızı, beyaz, mavi, sarı, lacivert
Kullanılan Teknik	: Dokuma
Boyutları	: Boy: 1.50 cm En: 0.97 cm

Kompozisyon: Hereke halı olan ipek seccadenin en dışında zincir motifli bir kenar suyu ve sonra içlerinde yıldız bulunan yuvarlak madalyonlu mavi bölge bulunmaktadır. Bunu takip eden dar bir zincir kısımdan sonra kırmızı zemin üzerine beyaz, mavi, sarı, kırmızı ipekle işli büyükçe hatai ekleri ve yaprak motifleri bulunmaktadır. Kenar bölgesini hatırlatan bir ereve içinde lacivert üzerine çeşitli büyüklüklerde, değişik hatai ekleri ve kıvrık yaprak motifleri bulunmaktadır.

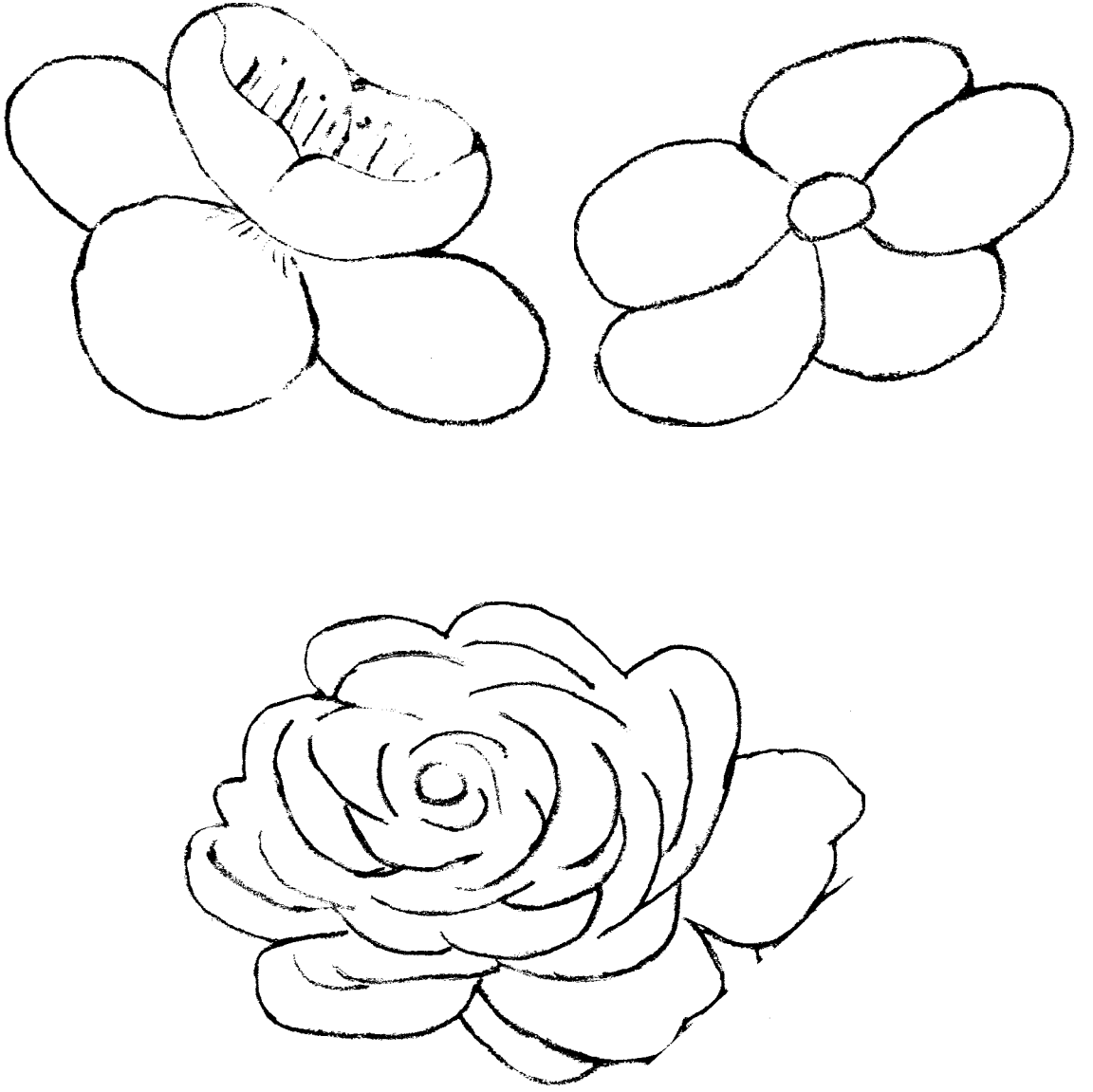

Çizim 10: Bilgi formu 10'da bulunan ipek seccadedeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 11

Fotoğraf No	: 11
Çizim No	: 11
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Lake (mücevher) Kutusu
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 16284
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Nusret Karaca'dan)
Müzeye Geliş Tarihi	: 12.06.1959
Müzeye Geliş Fiyatı	: 400 TL.
Tarhlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Ahşap kutu ve ahşap boya
Kullanılan Renk	: Kırmızı, krem, yeşil, Kahverengi, sarı
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: Çev: 20 cm Yük: 20 cm Taban: 8 cm
Kompozisyon	: Lake kutusu olarak adlandırılan altı parça ahşaptan oluşan mücevher kutusunun üzeri boyama tekniği ile baştan başa kırmızı güller, gelinciği andıran çiçek ve yaprak motifleri ile süslenmiştir.

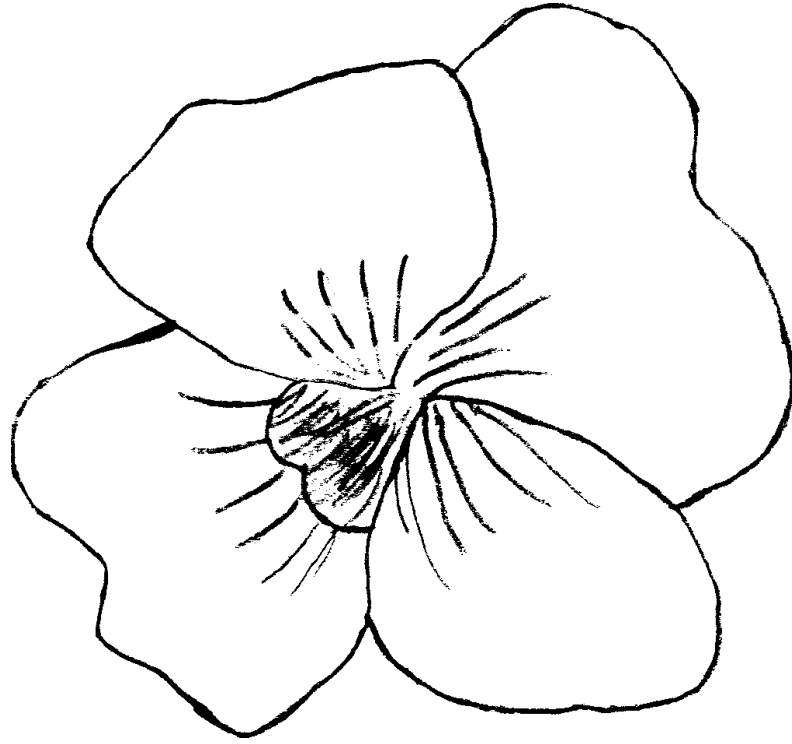
Çizim 11: Bilgi formu 11’de bulunan lake kutusundaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 12

Fotoğraf No	: 12
Çizim No	: 12
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Süt Takımı
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 1.849.79 / 1.843.79
Müze Geliş Şekli	: -
Müze Geliş Tarihi	: -
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XIX. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Porselen, fırça, boya
Kullanılan Renk	: Sarı, mor, yeşil
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: Sürahi yük. : 22 cm Ağ çapı: 4 cm Tepsi çapı: 29 cm
Kompozisyon	: Yıldız porseleni olan 1312 tarihli süt takımı tepsi ve sürahiden oluşmaktadır. Tepsinin kenarları üç dilimli ve düz diplidir. Dilimler arasında kabartma olarak yapılmış ve sarı yaldızla konturlanmış üç yapraklı yonca yaprakları vardır. Tepsi sarı zeminli olup iç kısmında bütün yüzeyi kaplayan yeşil yapraklar ve mor renkli herca-i menekşe motifleri vardır. Sürahi ise yuvarlak ağızlı,

geniş karınlı, halka dipli ve sarı zeminlidir. Yüzey üç bölüme ayrılmış olup, her bölümde tepsisinde olduğu gibi yeşil yapraklar ve mor renkli herca-i menekşe motifleri vardır. Bölümler arasında kabartma olarak yapılmış ve sarı yaldızla konturlanmış yonca motifleri yer alır. Ayrıca ağız kenarında da üç yapraklı yoncalar vardır.

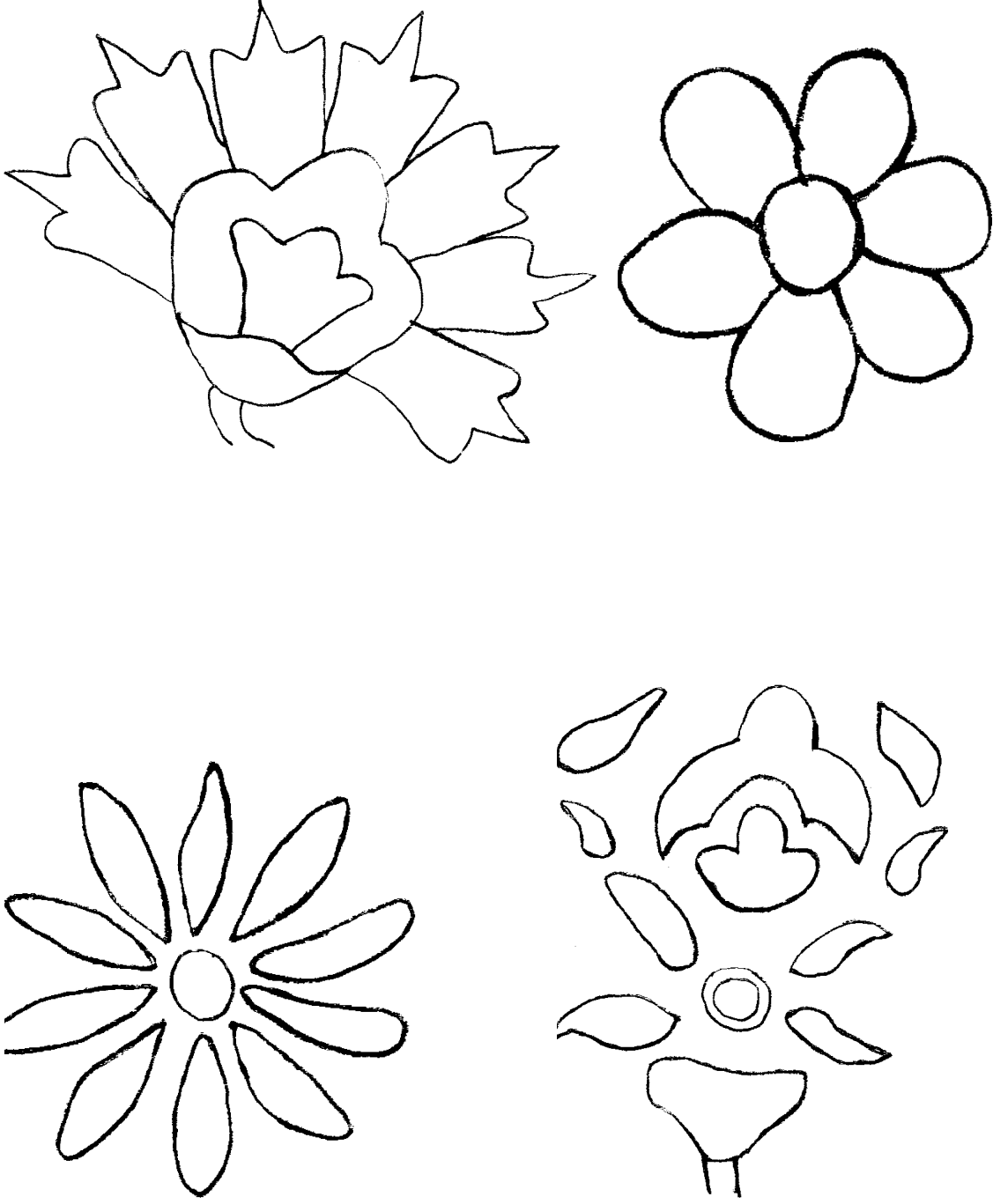

Çizim 12: Bilgi formu 12’de bulunan süt takımındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 13

Fotoğraf No	: 13
Çizim No	: 13
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Çini Vazo
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 8494
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Azim çini fabrikası Mehmet Efendiden)
Müzeye Geliş Tarihi	: 30.10.934
Müzeye Geliş Fiyatı	: 7.5 TL.
Tarihlendirme	: XVI. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Beyaz porselen, boya
Kullanılan Renk	: Kırmızı, yeşil, mor, mavi, sarı, kahverengi, siyah
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: Yük. : 23.5 cm Ağız: 10.5 cm Dip : 8.5
Kompozisyon	: XVI. yüzyıla ait olan Çift kulplu Kütahya işi çini Vazosu, beyaz zemin üstüne yeşil kıvrık yapraklar, kahverengi dallar ve kırmızı, mor, mavi, siyah, sarı renklerle boyanmış çeşitli hatai çiçeklerle süslüdür.

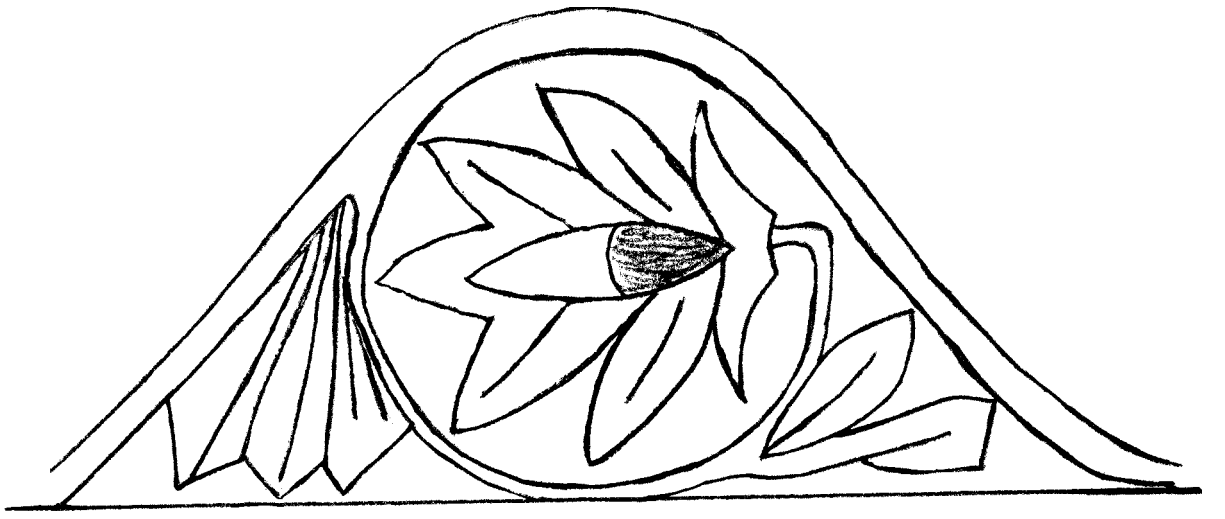

Çizim 13: Bilgi formu 13’de bulunan çini vazodaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 14

Fotoğraf No	: 14
Çizim No	: 14
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Sefer Tası
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 13011
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Arif Başboğa'dan)
Müzeye Geliş Tarihi	: 11.11.1944
Müzeye Geliş Fiyatı	: 25 TL.
Tarihlendirme	: XIX. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Bakır
Kullanılan Renk	: Bakır rengi
Kullanılan Teknik	: Kabartma
Boyutları	: Yük. : 24.5 cm Çevresi: 58.5 cm
Kompozisyon	: Kalaylı bakır olan sefer tasının beş gözü, beş kapağı ve birde sabunluğu vardır. Kabartma tekniği uygulanarak gözlerin üzeri tamamen kıvrık dal ve hatai motifi ile süslenmiştir.

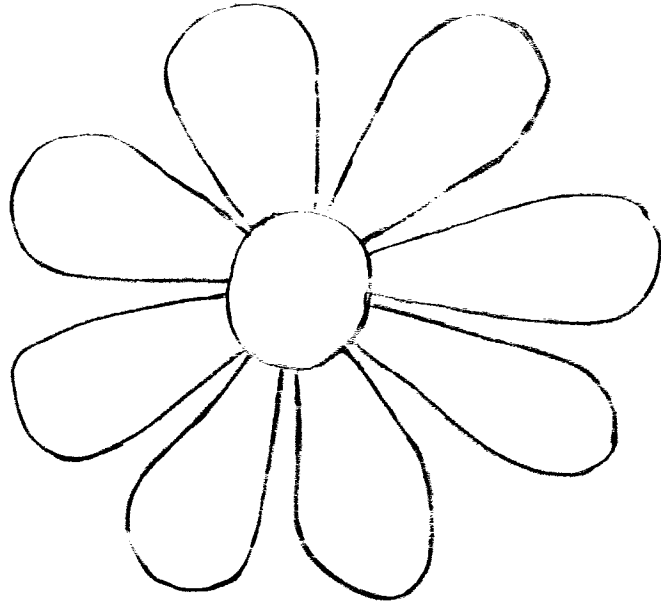

Çizim 14: Bilgi formu 14’de bulunan sefer tasındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 15

Fotoğraf No	: 15
Çizim No	: 15
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Kaftan
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 15615
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma (Salih Ulutaş'tan)
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: 1.100 TL.
Tarhlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Kadife, sim sırma
Kullanılan Renk	: Mor, sarı, bakır
Kullanılan Teknik	: Dival işleme
Boyutları	: Uz. : 96 cm
Kompozisyon	: Zenginlerin giydiği erkek kıyafeti olan kaftan, mor kadife üzerine baştan başa adeta kumaş görünmeyecek tarzda kabartma papatya ve yaprak motifleriyle süslenmiştir.

Çizim 15: Bilgi formu 15’de bulunan kaftandaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 16

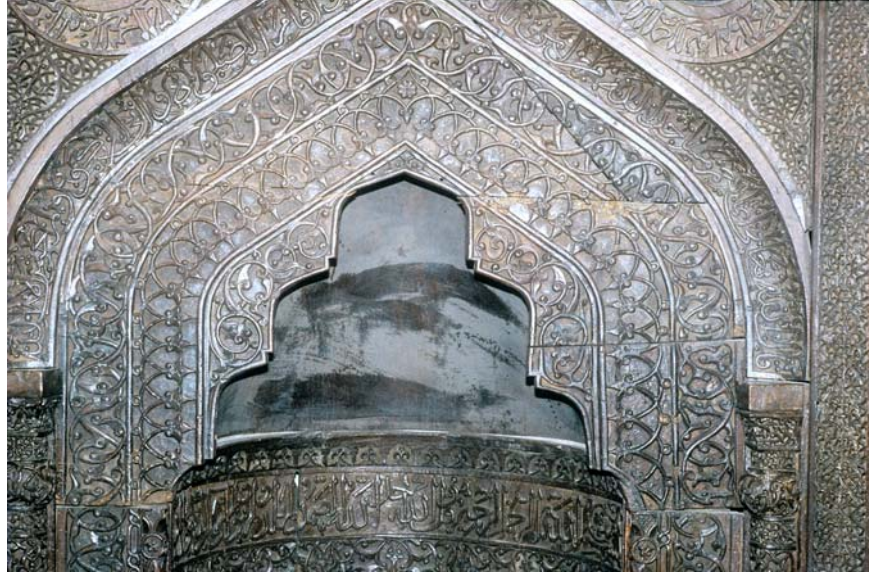

Fotoğraf No	: 16
Çizim No	: 16
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Kapı Kanadı
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 11203
Müzeye Geliş Şekli	: Müzeler direktörlüğünün tezkeresiyle
Müzeye Geliş Tarihi	: 21.12.935
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XV. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Tahta
Kullanılan Renk	: Kahverengi
Kullanılan Teknik	: Oyma ve kabartma
Boyutları	: Boy: 17 cm En: 136 cm
Kompozisyon	: Ceviz tahtasından yapılan, Ordu eski Pazar cami kapı kanadının kenarında geniş bir bordür yer almaktadır. Bordürdeki süsleme oyma ve kabartma tekniği ile işlenmiş, stilize grubu penç çiçeği ve yapraklardan oluşmaktadır.

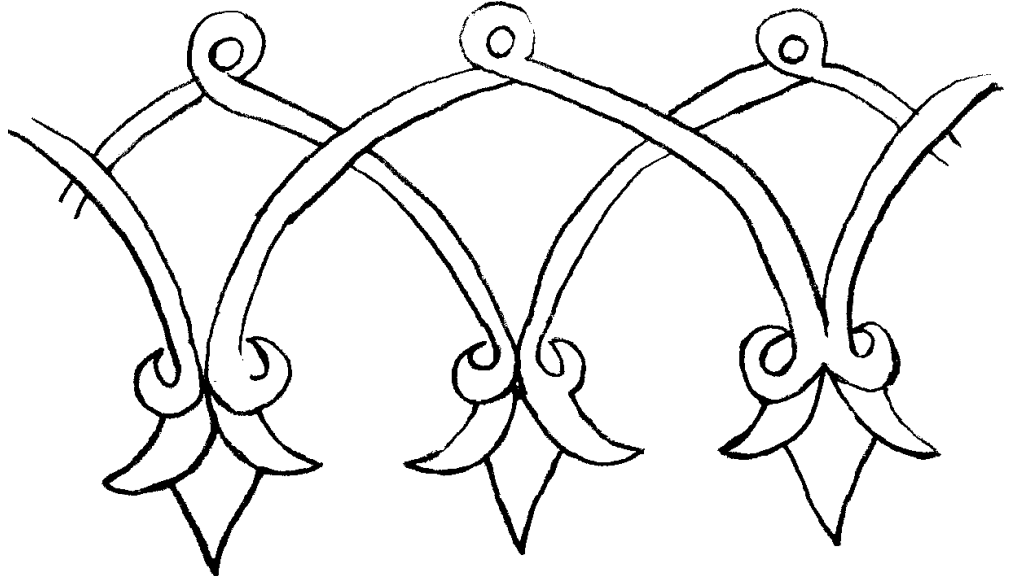

Çizim 16: Bilgi formu 16’de bulunan cami kapı kanadındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 17

Fotoğraf No	: 17
Çizim No	: 17
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Mihrap
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 11541
Müzeye Geliş Şekli	: Konya Antikiteiler Müzesinden Tezkere
Müzeye Geliş Tarihi	: 23.09.1940
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XIII. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Ahşap
Kullanılan Renk	: Kahverengi
Kullanılan Teknik	: Kabartma ve oyma
Boyutları	: Yük. : 3.50 cm Genişlik: 2.04 cm
Kompozisyon	: Ceviz tahtadan yapılan mihrabın her tarafı oyma ve kabartma tekniği ile süslenmiş olup, kufi yazı, rumiler, lale motifleri, yapraklar ve laleler arasında , ortada bir tane papatya motifi yer almıştır.

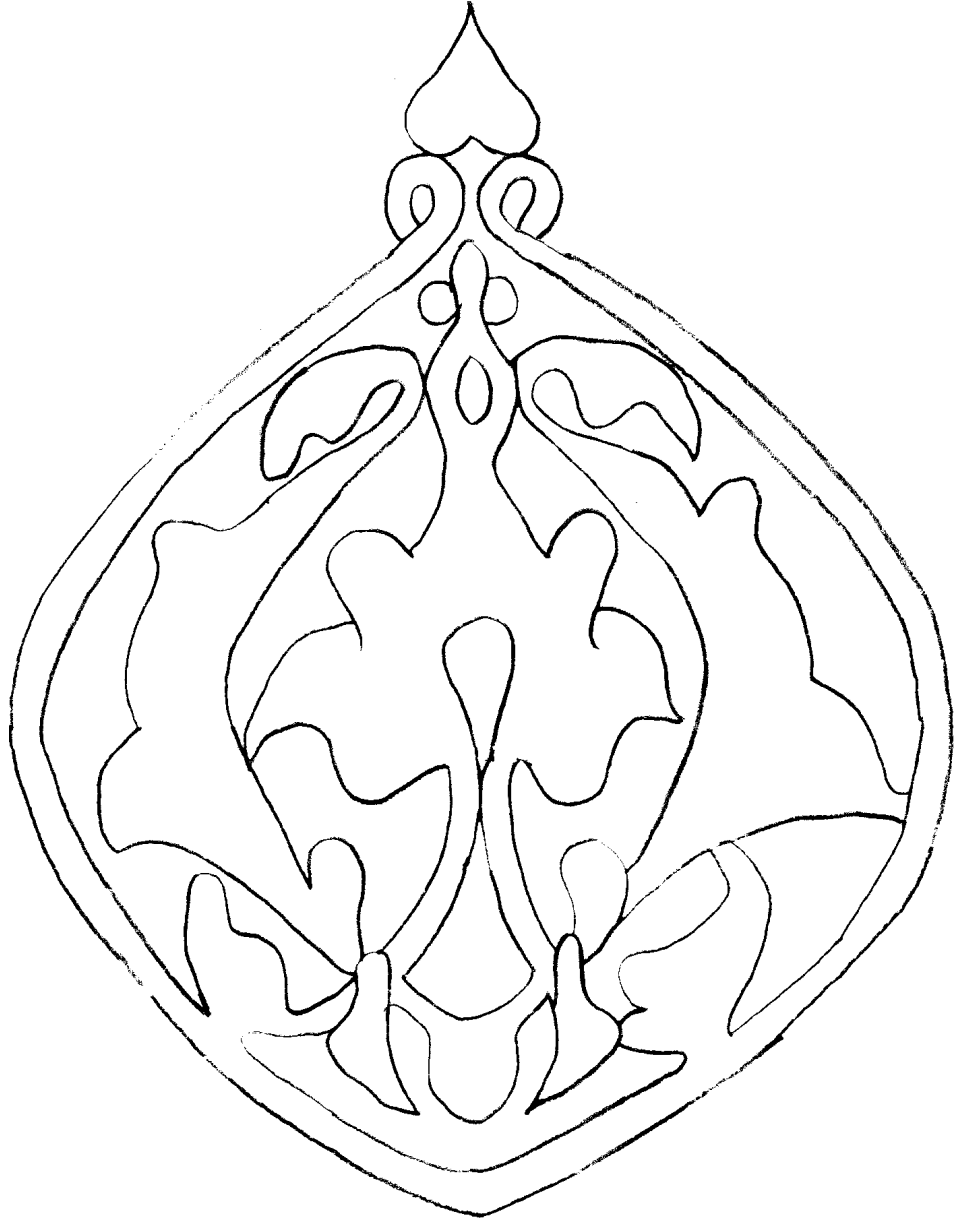

Çizim 17: Bilgi formu 17’de bulunan mihraptaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 18

Fotoğraf No	: 18
Çizim No	: 18
İnceleme Tarihi	: 14.04.2004
Ürünün Adı	: Kapı Kanadı
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 7299
Müzeye Geliş Şekli	: Evkaftan alınmıştır
Müzeye Geliş Tarihi	: 31.12.931
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XIII. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Ahşap
Kullanılan Renk	: Kahverengi
Kullanılan Teknik	: Oyma
Boyutları	: Yük. : 1.70 cm Eni: 0.60 cm Kalınlığı: 5-6 cm
Kompozisyon	: Ankara Alaattin caminin Selçuklu devrinden kalma ceviz kapı kanadıdır. Kapının yüzü demir süslerle süslenmiştir. Yüzeye dikdörtgen bir çerçeve çizilmiş, dört köşeye açılı ve ortaya yuvarlak bir form içinde geçme motifleri oyma tekniği ile bezenmiştir. Yuvarlak formun altında ve üstünde oval bir daire, dairenin içinde ise kıvrık yapraklarla çevrelenmiş hatai motifi yer almaktadır.

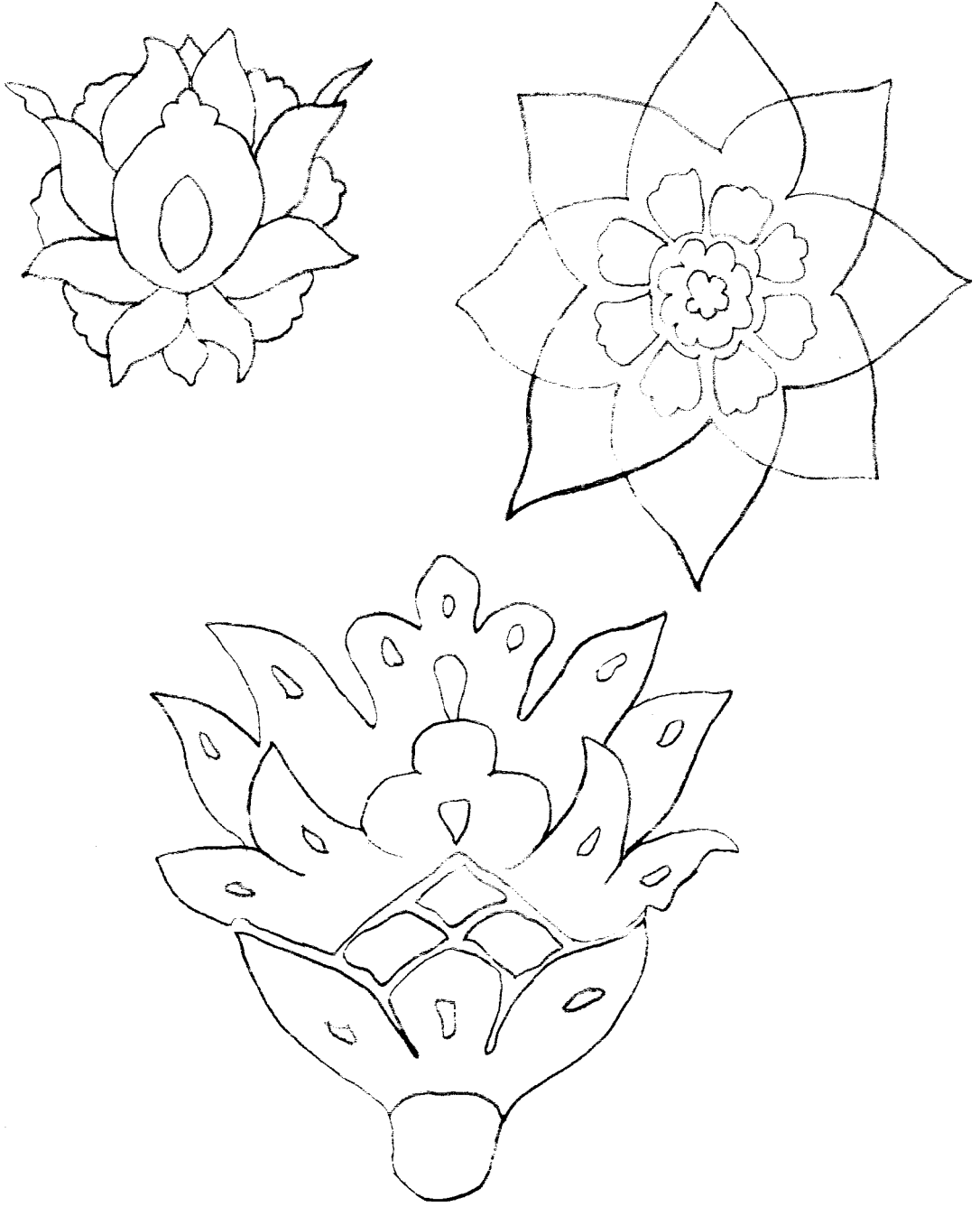

Çizim 18: Bilgi formu 18’de bulunan cami kapı kanadındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 19

Fotoğraf No	: 19
Çizim No	: 19
İnceleme Tarihi	: 16.04.2004
Ürünün Adı	: Çerçeveli Çini
İlgili Koleksiyon	: Etnografya Müzesi
Envanter No	: 25663
Müze Geliş Şekli	: Hediye (Şefik Fenmen'den)
Müze Geliş Tarihi	: 08.10.2001
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: XVI. yüzyılın 2. yarısı
Kullanılan Malzeme	: Seramik, boya
Kullanılan Renk	: Beyaz, mavi, yeşil, kırmızı
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: Çerçeveli olarak Boy: 28.5 cm En: 52 cm
Kompozisyon	: Beyaz hamurlu, beyaz astarlı, sır altında mercan kırmızısı, yeşil kabalt mavisi renklidir. Ortada içinde papatya motifi bulunan sekiz yapraklı yıldız motifi yer almaktadır. Köşelerde açılmış şekli ile çizilmiş olan şakayık motifleri bulunurken, şakayıkların arasında kendi aralarında birleşerek dörtlü bir kompozisyon oluşturan ve iki parçanın birleşme yerlerinde bulunan hatalar yer almaktadır.

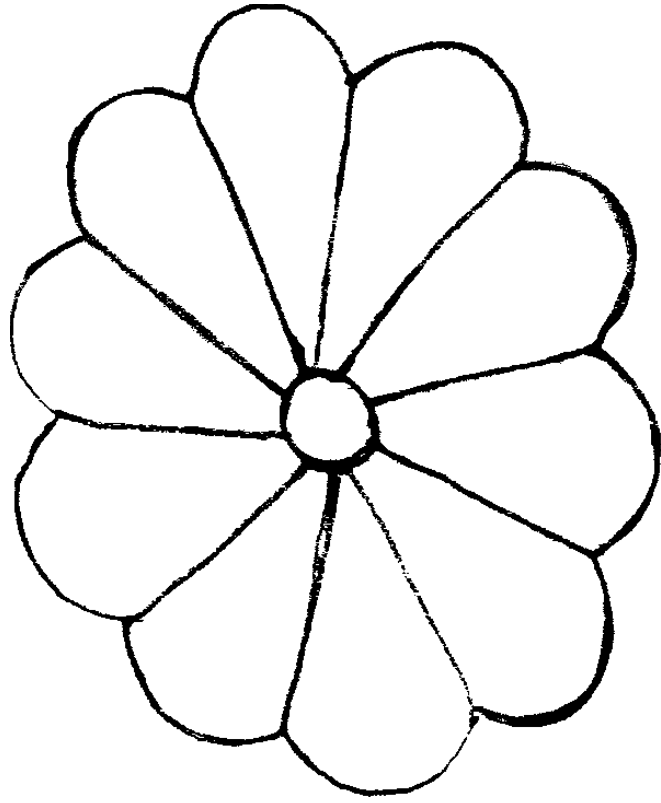

Çizim 19: Bilgi formu 19’da bulunan çinideki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 20

Fotoğraf No	: 20
Çizim No	: 20
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	:
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: 27.2.71
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 3.4.1971
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Toprak kap
Kullanılan Renk	: Kahverengi
Kullanılan Teknik	: Kabartma
Boyutları	: Yük. : 7.8 cm Ağız çapı: 11.8 cm
Kompozisyon	: Nallıhan ilçesine bağlı Karahisar köyünde bulunmuş olan megara kasesi, devetüylü hamurlu ve kırmızı astarlı olup, rengi alacalıdır. Kasenin yüzeyinde kabartma süsler bulunmaktadır. Altında ise papatya çiçeğine benzer bir çiçek yer almaktadır.

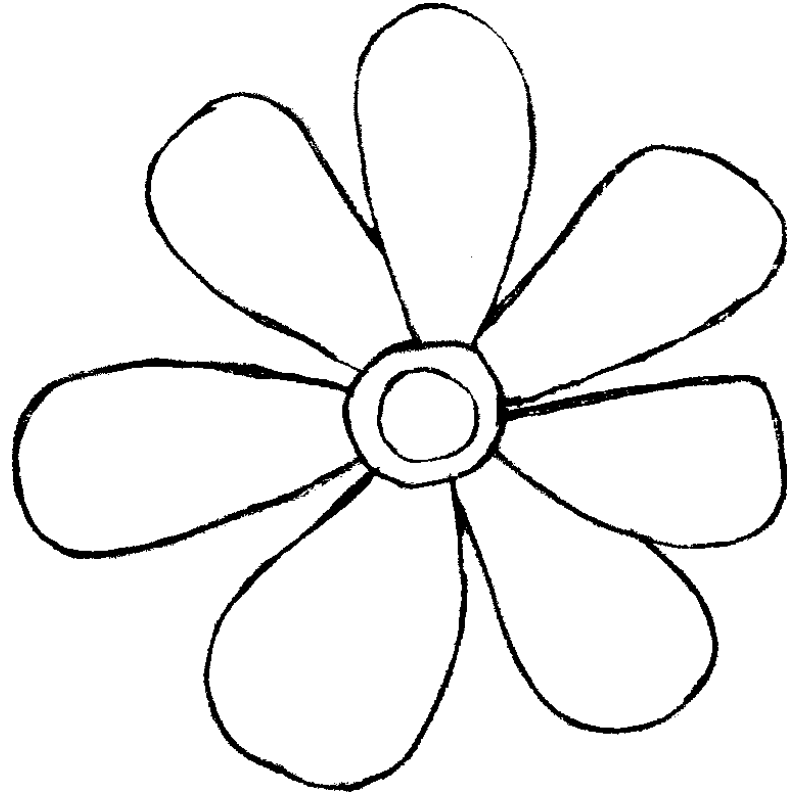

Çizim 20: Bilgi formu 20’de bulunan megare kasesindeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 21

Fotoğraf No	: 21
Çizim No	: 21
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	: Testi
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: 71.43.66
Müze Geliş Şekli	: Kültepe Kazısında Bulunmuş
Müze Geliş Tarihi	: 1966
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: Frigyalılar devrine ait
Kullanılan Malzeme	: Toprak kap
Kullanılan Renk	: Kırmızı, siyah, krem
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: -
Kompozisyon	: Kültepe kazısında bulunan Frigyalılar devrine ait olan iki kulplu büyük testinin yüzeyi boyama tekniği ile süslü olup, hayvan motifleri yer almakta ve hayvan motiflerin üzerinde papatya çiçeğine benzer yedi yapraklı çiçek bulunmaktadır.

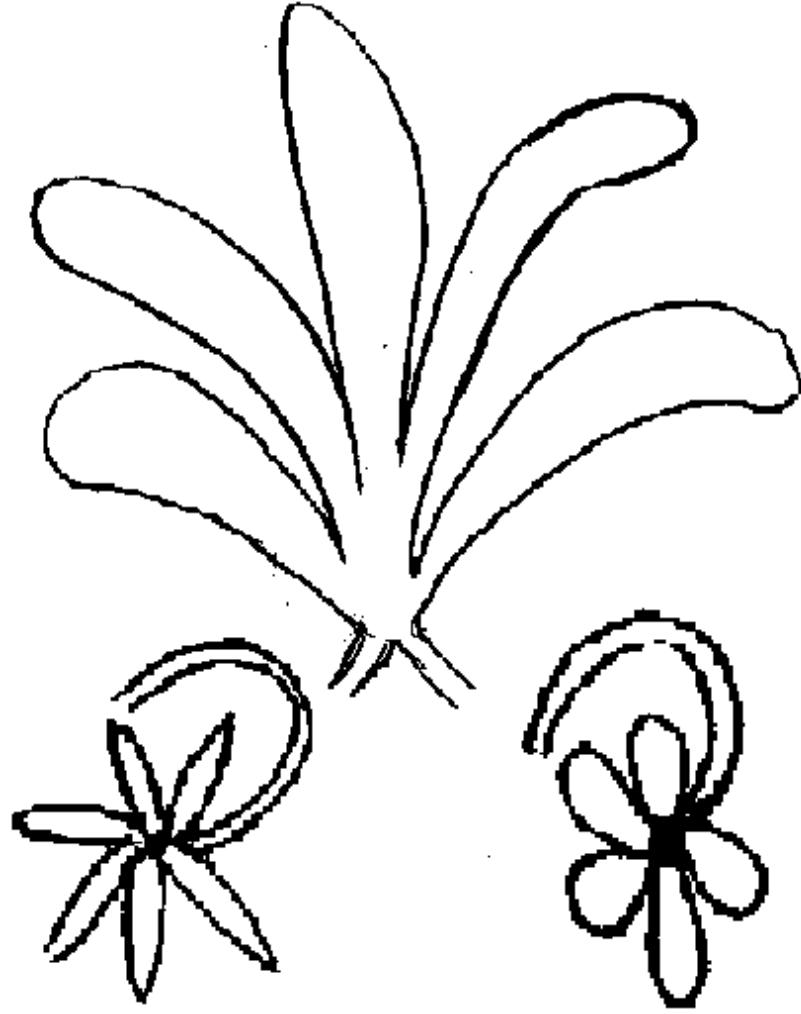

Çizim 21: Bilgi formu 21’de bulunan boyalı testideki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 22

Fotoğraf No	: 22
Çizim No	: 22
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	: Çift Kulplu Vazo
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: 6391
Müzeye Geliş Şekli	: Boğazköy kazısında bulunmuştur
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: Galat devri
Kullanılan Malzeme	: Toprak
Kullanılan Renk	: Toprak rengi, beyaz, kızıl
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: Yük. : 70 cm Alan çapı: 33.5 cm
Kompozisyon	: Galat devrine ait olan çift kulplu vazo, kırmızı astarlı olup yüzeyi beyaz ve kızıl boya ile süslenmiştir. Vazonun boyun kısmında stilize çiçek, yaprak ve kıvrım dallara yer verilmiş, göbek kısmında ise yıldız çiçekleri birbirine dallar ve yapraklar ile bağlanmıştır.

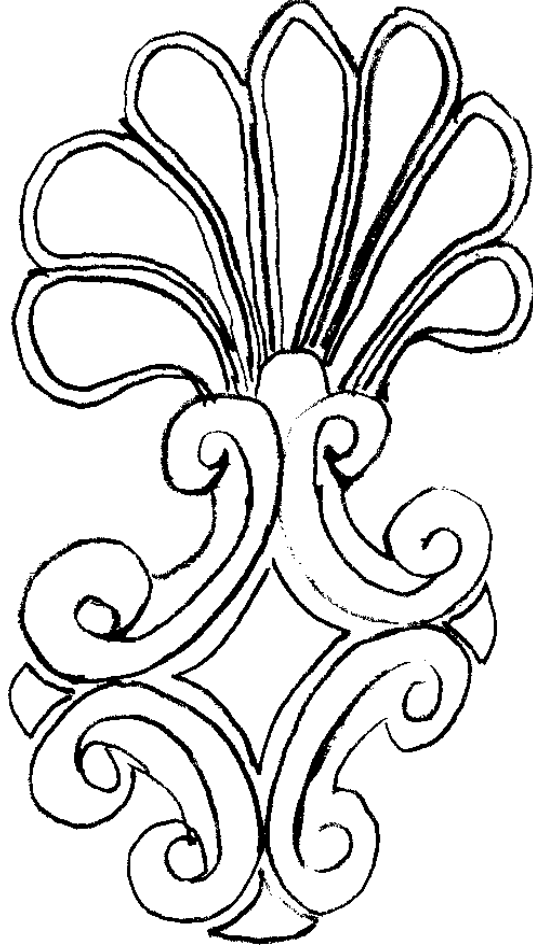

Çizim 22: Bilgi formu 22’de bulunan çift kulplu vazodaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 23

Fotoğraf No	: 23
Çizim No	: 23
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	: Taş Kabartma
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: 74.25.66
Müzeye Geliş Şekli	: Adicevaz Kazısında Bulunmuştur
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: Urartu devrine ait
Kullanılan Malzeme	: Taş
Kullanılan Renk	: -
Kullanılan Teknik	: Kabartma
Boyutları	: -
Kompozisyon	: Urartu dönemine ait kültürevi bir taş blok olup dört yüzeyinde de bir mabet cephesi tasvir edilmiştir. Tasvir içinde karşılıklı iki stilize aslan ve ortalarında stilize bir çiçek, kabartma olarak yer almıştır.

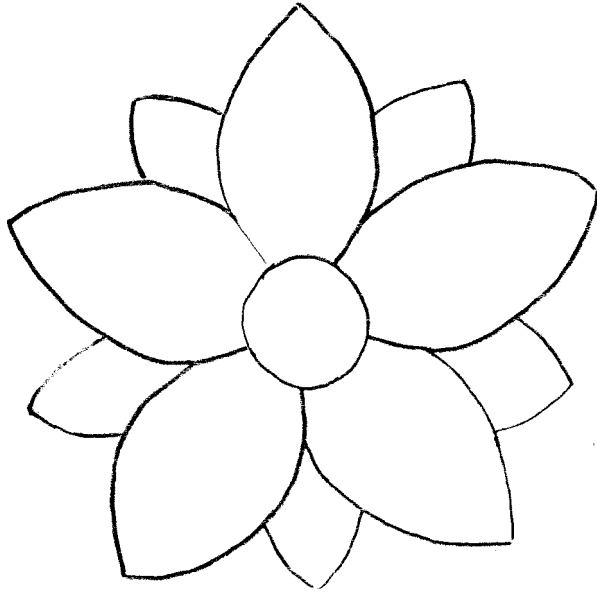
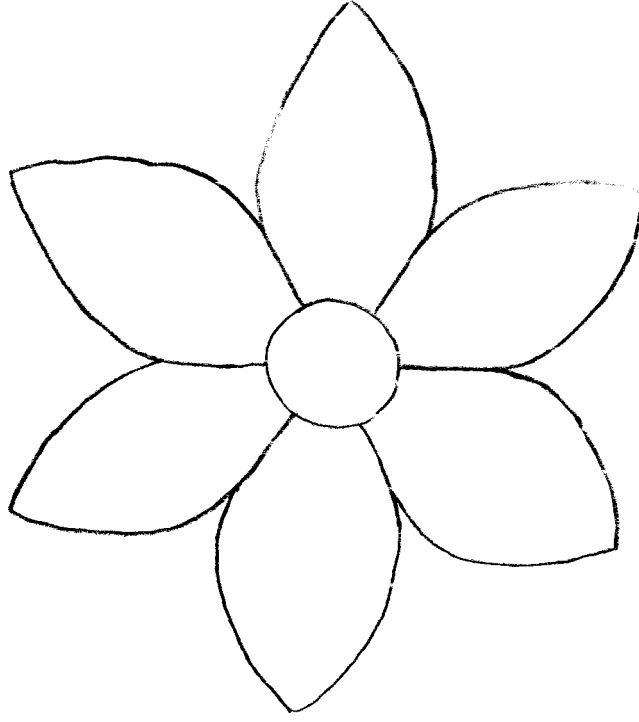

Çizim 23: Bilgi formu 23’de bulunan taş kabartmadaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 24

Fotoğraf No	: 24
Çizim No	: 24
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	: Sütun Başlık
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: 87.1.91
Müzeeye Geliş Şekli	: -
Müzeeye Geliş Tarihi	: -
Müzeeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Taş
Kullanılan Renk	: -
Kullanılan Teknik	: Kabartma
Boyutları	: -
Kompozisyon	: Ankara çevresinde bulunan taş sütun başlığın dört yanı kemerle çevrelenmiştir. Kemerin üzerinde, kemere sarılmış çiçek dalları ve bu dalların üzerinde tomurcuk çiçekler mevcuttur. Kemerin ortasında ise altı yapraklı bir adet yıldız çiçeği yerleştirilmiştir. Kemer ve sütun başlığının üst bordürü arasında da, tek olarak altı yapraklı yıldız çiçeği bezemesi bulunmaktadır.

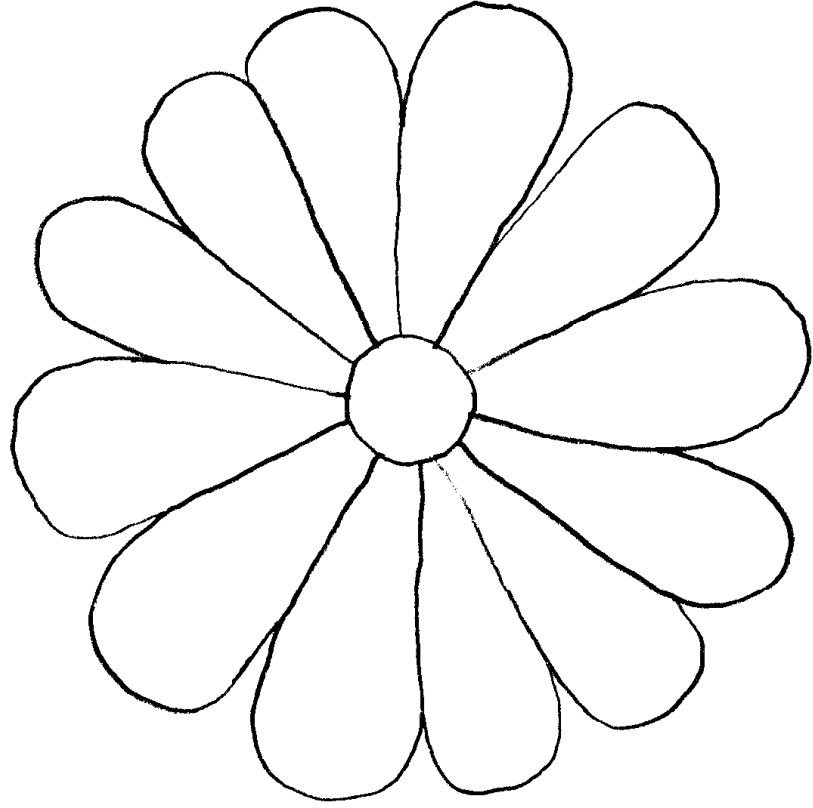

Çizim 24: Bilgi formu 24’de bulunan sütun başlığındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 25

Fotoğraf No	: 25
Çizim No	: 25
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	: Bazalt (Kubaba, Tanrıça Başı)
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: 103
Müze Geliş Şekli	: -
Müze Geliş Tarihi	: -
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Taş
Kullanılan Renk	: Gri taş
Kullanılan Teknik	: Kabartma
Boyutları	: Yük. : 83 cm Gen. : 57 cm Kalınlık: 35 cm
Kompozisyon	: Kargamışta bulunan, tanrıça başı olarak bilinen Kubaba'nın, başındaki şapkanın arka boynuna doğru helezon vardır. Şapka, altta bordür halinde dikdörtgen kabartmalarla süslü olup, bunların üstünde dikdörtgen saha içinde papatya çiçekleri yer almaktadır. Şapkanın en üst kısmında ise yine kabartma olarak yapılmış üç adet daire motifi bulunmaktadır.

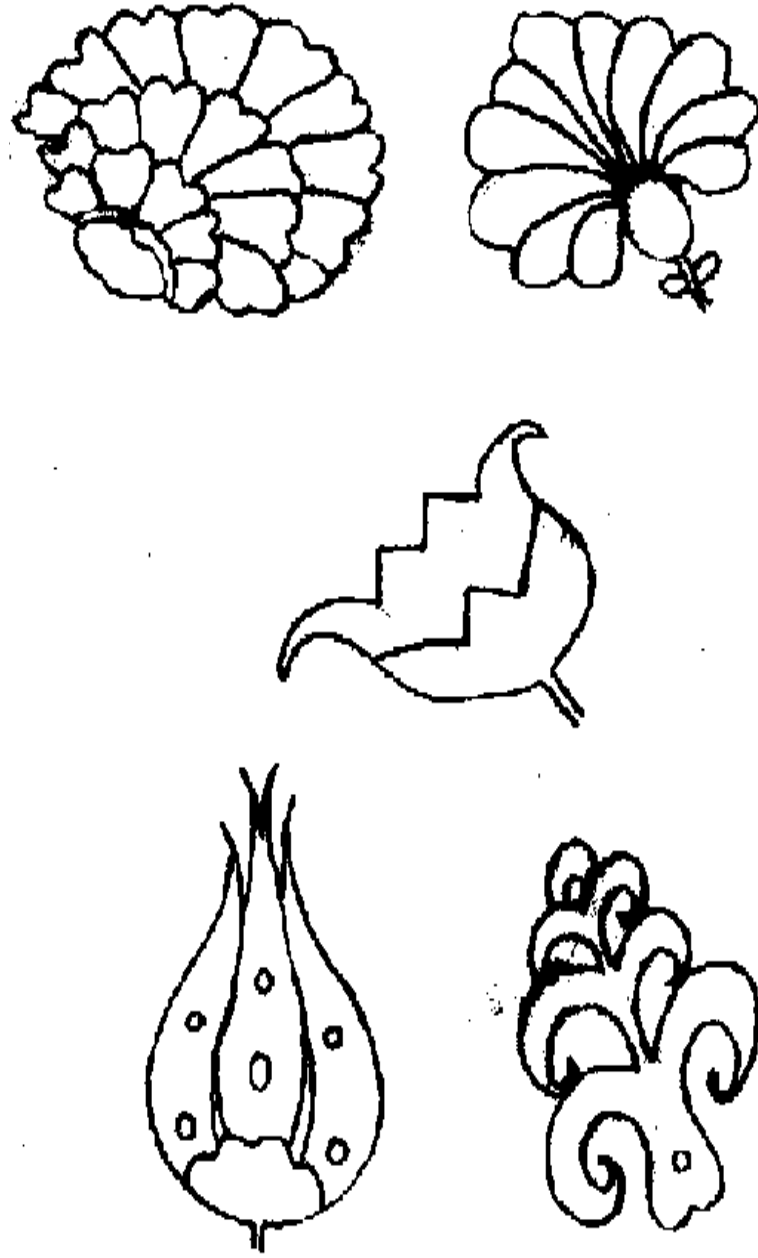

Çizim 25: Bilgi formu 25’de bulunan Kubaba’daki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 26

Fotoğraf No	: 26
Çizim No	: 26
İnceleme Tarihi	: 25.05.2004
Ürünün Adı	: Çini Tabak
İlgili Koleksiyon	: Anadolu Medeniyetler Müzesi
Envanter No	: -
Müze Geliş Şekli	: -
Müze Geliş Tarihi	: -
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: Cumhuriyet dönemi
Kullanılan Malzeme	: Seramik, boya
Kullanılan Renk	: Mavi, beyaz, kırmızı, yeşil
Kullanılan Teknik	: Boyama
Boyutları	: -
Kompozisyon	: Cumhuriyet dönemine ait olan tabak Kütahya çinisidir. Çini tabağın çevresinde mavi zeminli ve üzerinde beyaz, kırmızı renk geçmeler olan bir bordür yer almaktadır. Tabağın dibinde ise beyaz zemin üzerine işlenmiş yarı stilize üç küçük, üç büyük kırmızı karanfil, yarı stilize beş adet mavi lale, stilize çiçekler, yaprak ve dallar bulunmaktadır.

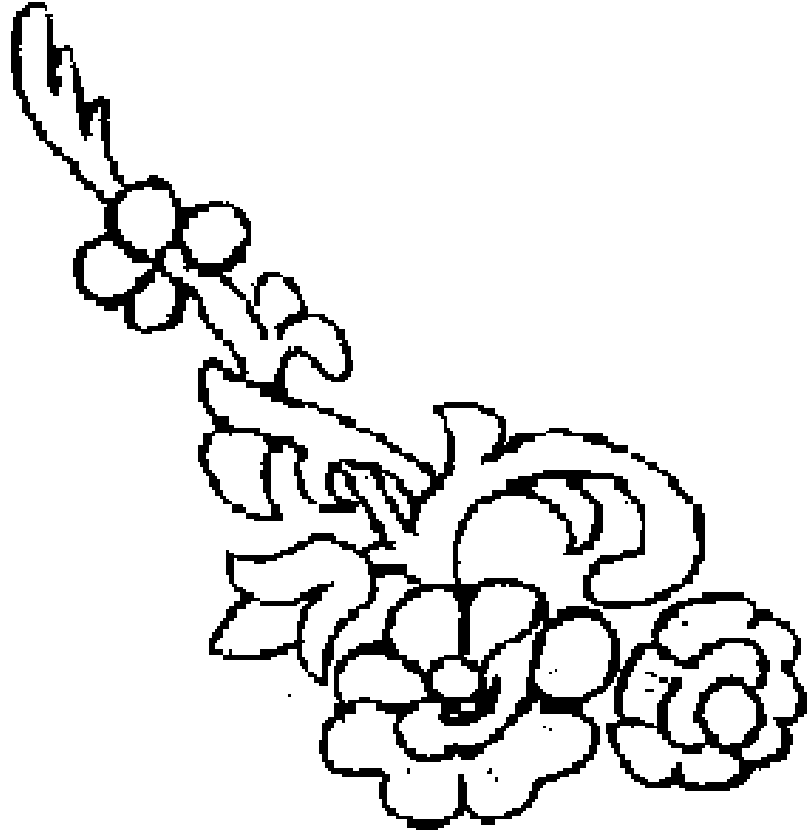

Çizim 26: Bilgi formu 26’da bulunan çini tabaktaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 27

Fotoğraf No	: 27
Çizim No	: 27
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Kadife Çanta
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 230
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, simli iplik
Kullanılan Renk	: Yeşil, krem
Kullanılan Teknik	: Maraş işi işleme
Boyutları	: Boy: 19 cm En: 11 cm
Kompozisyon	: Yeşil zeminli kadife çanta oval olup, maraş işlidir. Çantanın yüzeyi sekiz adet damla dilimlere ayrılmış olup, her bir dilimin içinde sarı sim ile kıvrık dal işlenmiştir. Dalların üzeri ise gül , lale ve yapraklarla bezenmiştir.

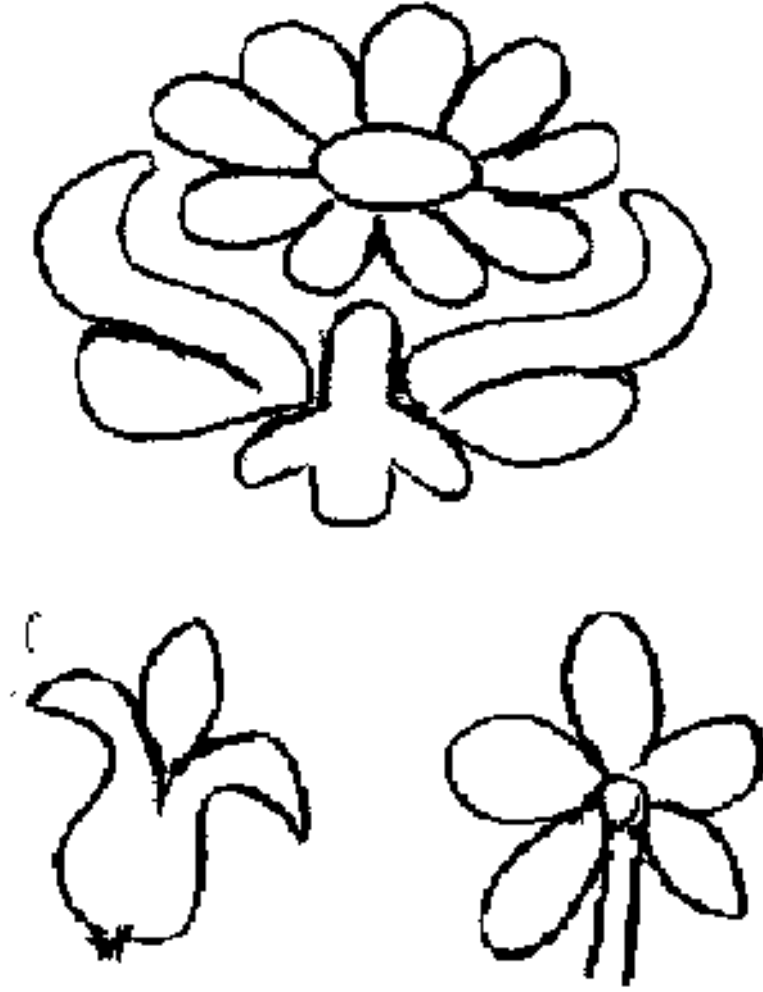

Çizim 27: Bilgi formu 27’de bulunan kadife çantadaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 28

Fotoğraf No	: 28
Çizim No	: 28
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Kadife Çanta
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 231
Müze Geliş Şekli	: Hediye
Müze Geliş Tarihi	: -
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, simli iplik
Kullanılan Renk	: Yeşil, krem
Kullanılan Teknik	: Maraş işi işleme
Boyutları	: Boy: 16 cm En: 21 cm
Kompozisyon	: Yeşil zemin üzerine maraş işi yapılmış olan kadife çantanın yalnız ön yüzeyi süslüdür. Oval şekil üzerinde dilimli olan çantanın kenarlarına sarı sim ile üç sıra sarma tekniği uygulanmıştır. Çantanın orta kısmında ise, en altta papatya çiçeği ve çiçeğin iki yanından yukarıya kadar sarmal dal işlenmiştir. Sarmal dalın üzerinde yıldız çiçeği, lale ve yapraklar yer almaktadır.

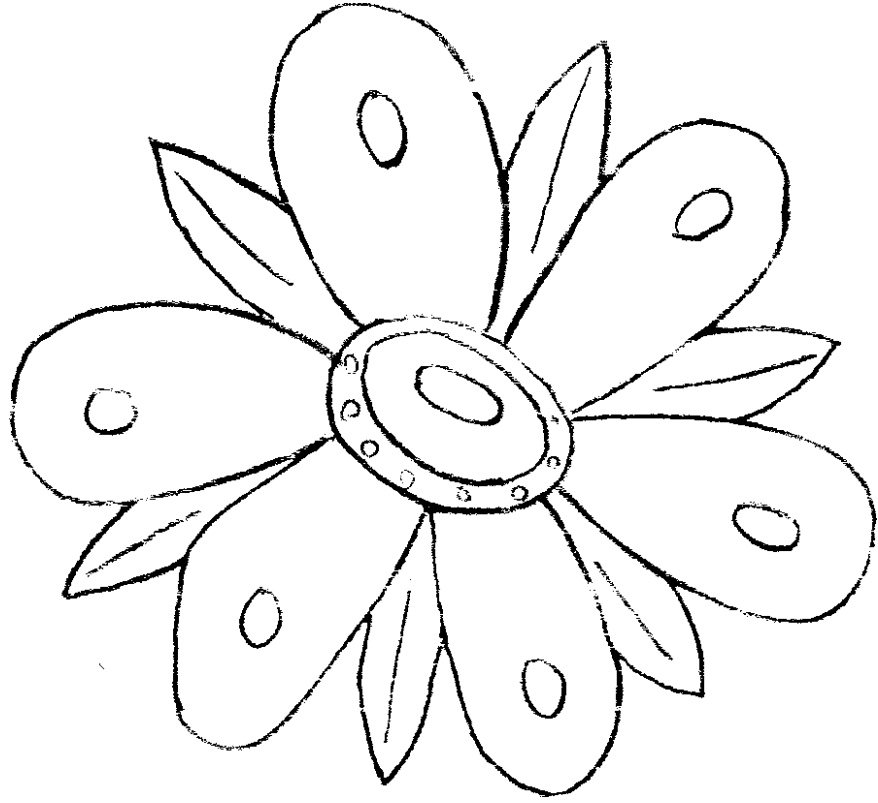

Çizim 28: Bilgi formu 28’de bulunan kadife çantadaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 29

Fotoğraf No	: 29
Çizim No	: 29
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Kadife Kese
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 573
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye (Güner Uygun'dan)
Müzeye Geliş Tarihi	: 18.02.1980
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, simli iplik, pul, krem kumaş
Kullanılan Renk	: Yeşil, beyaz, sarı
Kullanılan Teknik	: Aplike
Boyutları	: Boy: 20 cm En: 15 cm
Kompozisyon	: Yeşil renkli kadifeden oluşturulan kesenin yüzeyine, krem kumaştan kesilerek sarı simli iplik ve pullarla applike yapılmış iki daldan oluşan çiçek buketi yer almaktadır. Fiyonkla bağlanmış olan çiçek buketinin bir dalında bir büyük bir küçük papatya ve yapraklar, diğer dalında ise bir büyük ve yedi küçük papatya, yapraklar ve dallar oluşturmaktadır.

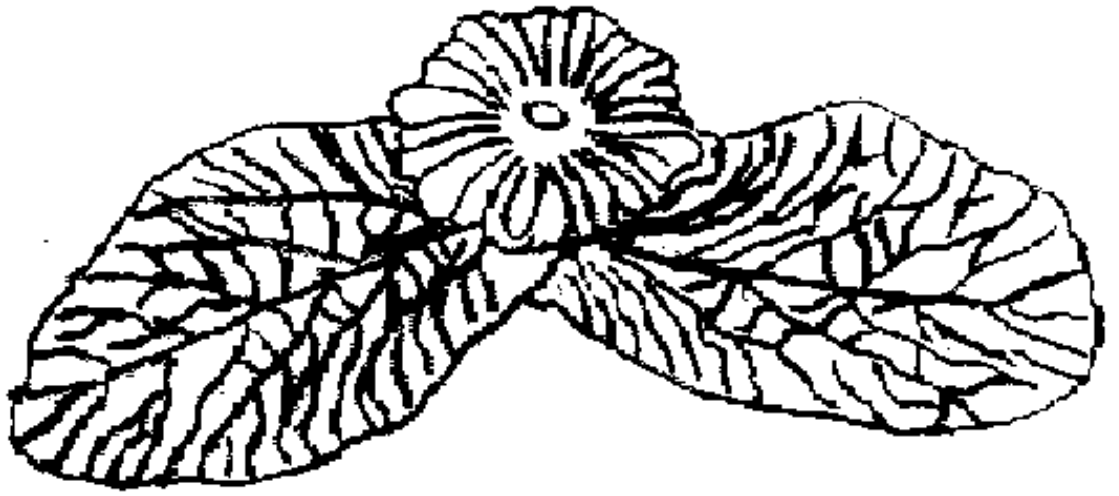

Çizim 29: Bilgi formu 29’da bulunan kadife kesedeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 30

Fotoğraf No	: 30
Çizim No	: 30
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Tuzluk
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 503
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye (Ayşe Yağcı'dan)
Müzeye Geliş Tarihi	: 1975
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Pişirilmiş toprak
Kullanılan Renk	: Kahverengi
Kullanılan Teknik	: Örmek
Boyutları	: Yüksek. : 26 cm
Kompozisyon	: Tuzluk veya biberlik olarak kullanılan kap seramik olup, sepet görünümünde bir kısım üzerine oturtulmuştur. Pişirilmiş toprak üzerine karşılıklı iki yaprak ve ortasında bir tane büyük papatya görünümünde stilize çiçek bulunmaktadır. Ayrıca sepet görüntüsü ile yaprakların altında üstteki stilize çiçeğin küçüğü yer almaktadır.

Çizim 30: Bilgi formu 30’da bulunan tuzluktaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 31

Fotoğraf No	: 31
Çizim No	: 31
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Örtü Dokuma
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 555
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Keten kumaş, renkli iplik
Kullanılan Renk	: Yeşil, sarı, kahverengi
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy:113 cm En: 40 cm
Kompozisyon	: Örtü dokumanın her iki başı motifle bezenmiştir. Örtünün kısa kenarına yan olarak üçer tane ve uzun kenarına dik olarak birer tane motif işlenmiştir. Motifi, kıvrık dal üzerine çeşitli büyüklükte yapraklar, bir sarı, bir mavi minik, bir yavruağzı, bir mavi orta boy stilize çiçekler ve bir tanede yarı stilize yavruağzı renginde karanfil oluşturmaktadır. Ayrıca bu motifler sarı sim ile yapılan ince bir su ile çevrilmiştir.

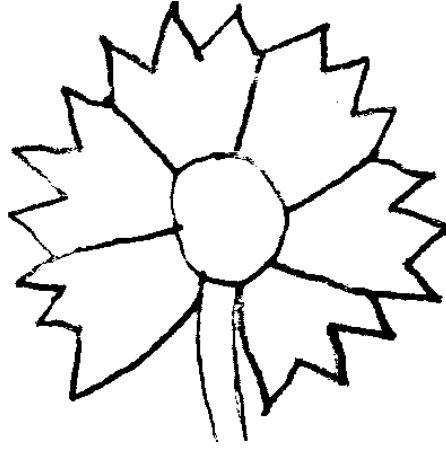
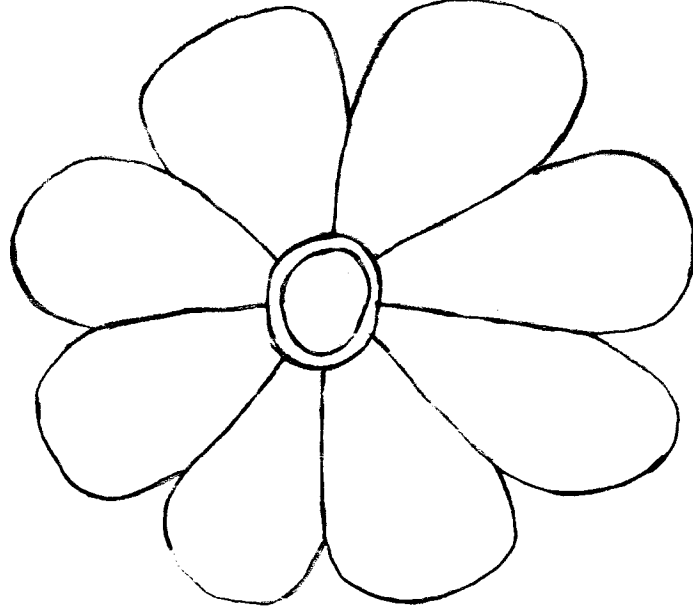

Çizim 31: Bilgi formu 31’de bulunan örtü dokumadaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 32

Fotoğraf No	: 32
Çizim No	: 32
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Havlu
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 109
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Keten kumaş, renkli iplik
Kullanılan Renk	: Pembe, mavi, yeşil, bej, sarı
Kullanılan Teknik	: Hesap işi işleme
Boyutları	: -
Kompozisyon	: Havlu dokumanın iki ucuna sim, pembenin tonları, mavi, yeşil ve bej ile hesap işi motifler işlenmiştir. Motifler bir vazo içinde tasvir edilmiştir. Vazonun üstünde iki yana ayrılmış yeşil renk stilize laleler ve ortasında bir papatya, papatyanın iki yanında açmamış tomurcuk, stilize çiçek ve yapraklar onların ortasında ve üst kısmında yarı stilize karanfil yer almaktadır. Vazolu motiflerin alt ve yan çevresi kıvrık dal üzerine stilize çiçek ve yapraklarla süslü bir bordür ile bezenmiştir.

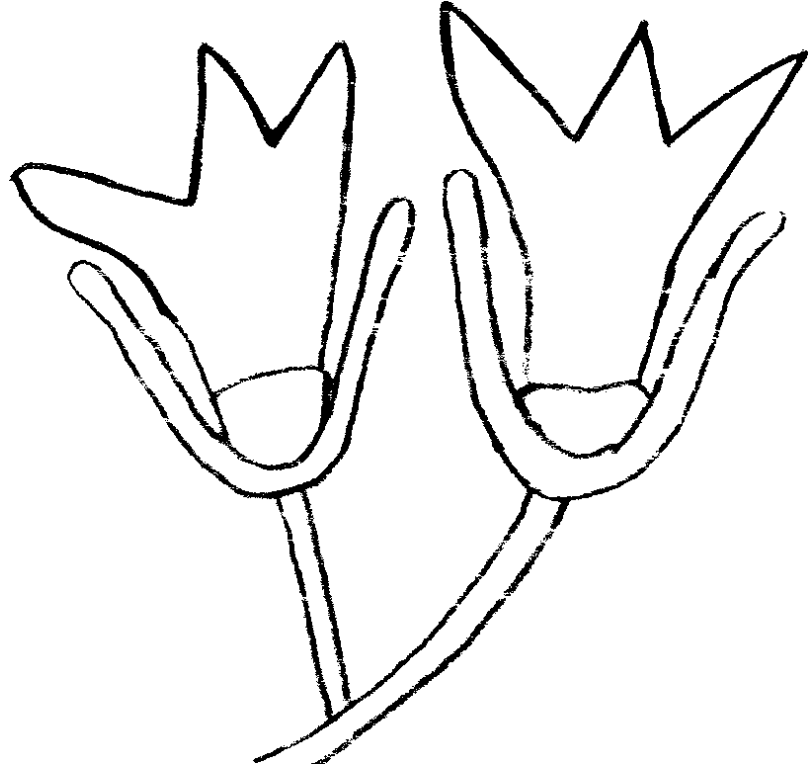

Çizim 32: Bilgi formu 32’de bulunan havludaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 33

Fotoğraf No	: 33
Çizim No	: 33
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Peşkir
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 550
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 20.01.1981
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Ketten kumaş, simli iplik, tel kırma, iplik
Kullanılan Renk	: Sarı, pembe, yeşil, beyaz, mavi
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 120 cm En: 45 cm
Kompozisyon	: Peşkir dokumanın iki kısa kenarına dörder tane lale motifi bulunuyor. Sarı simle balık sırtı sarılmış sapın üzerinde iki tane yarı stilize lale işlenmiştir. Her iki lalenin etrafı sarı simle balık sırtı işlenerek çevrelenmiştir. Uzun iki yaprak beyaz kırma ile işlenmiştir. Motifte az miktarda yeşil ve mavi, uzun yaprakların altındaki küçük yapraklarda ve lalelerin çanak kısımlarında kullanılmıştır. En alt kısımda ise 1 cm genişliğinde yeşil ve pembe sim ile işlenmiş bordür yer almaktadır.

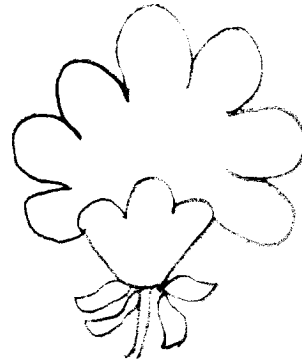
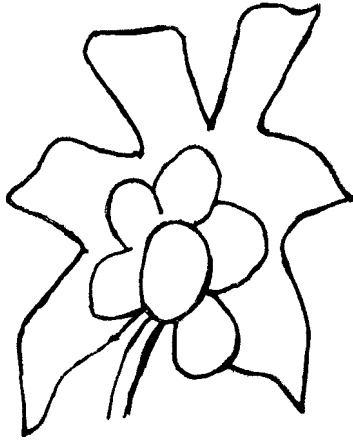
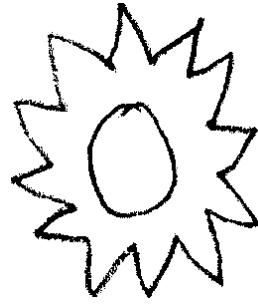
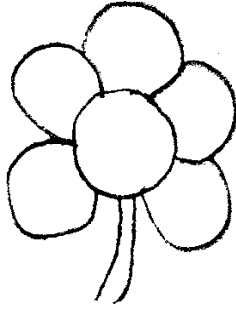
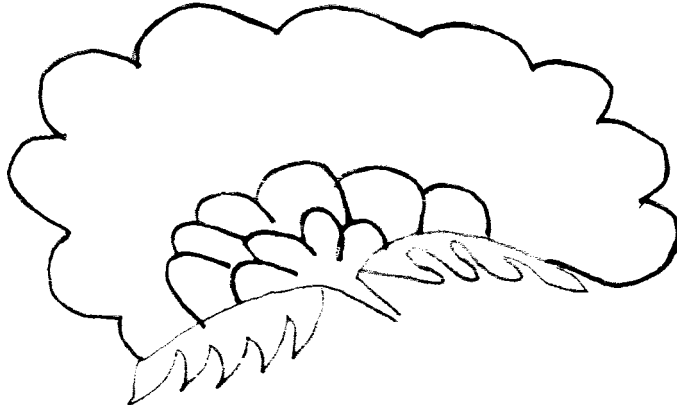

Çizim 33: Bilgi formu 33’de bulunan peşkirdeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 34

Fotoğraf No	: 34
Çizim No	: 34
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: Uçkur
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 52
Müze Geliş Şekli	: Hediye
Müze Geliş Tarihi	: -
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarhlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Keten kumaş, simli iplik, tel kırma, renkli iplik
Kullanılan Renk	: Sarı, beyaz, pembe, mavi, yeşil
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 120 cm En: 34 cm
Kompozisyon	: Uçkur dokumanının her iki başında geniş bir süsleme yer almaktadır. Bu süslemede büyük bir hatai, stilize çiçekler ve yarı stilize laleler ile birlikte bol miktarda dal ve yapraklar yer almaktadır. Motifin alt kısmında sarmal dal üzerine yapraklar ve stilize çiçekler işlenmiş olan bir bordür bulunmaktadır.

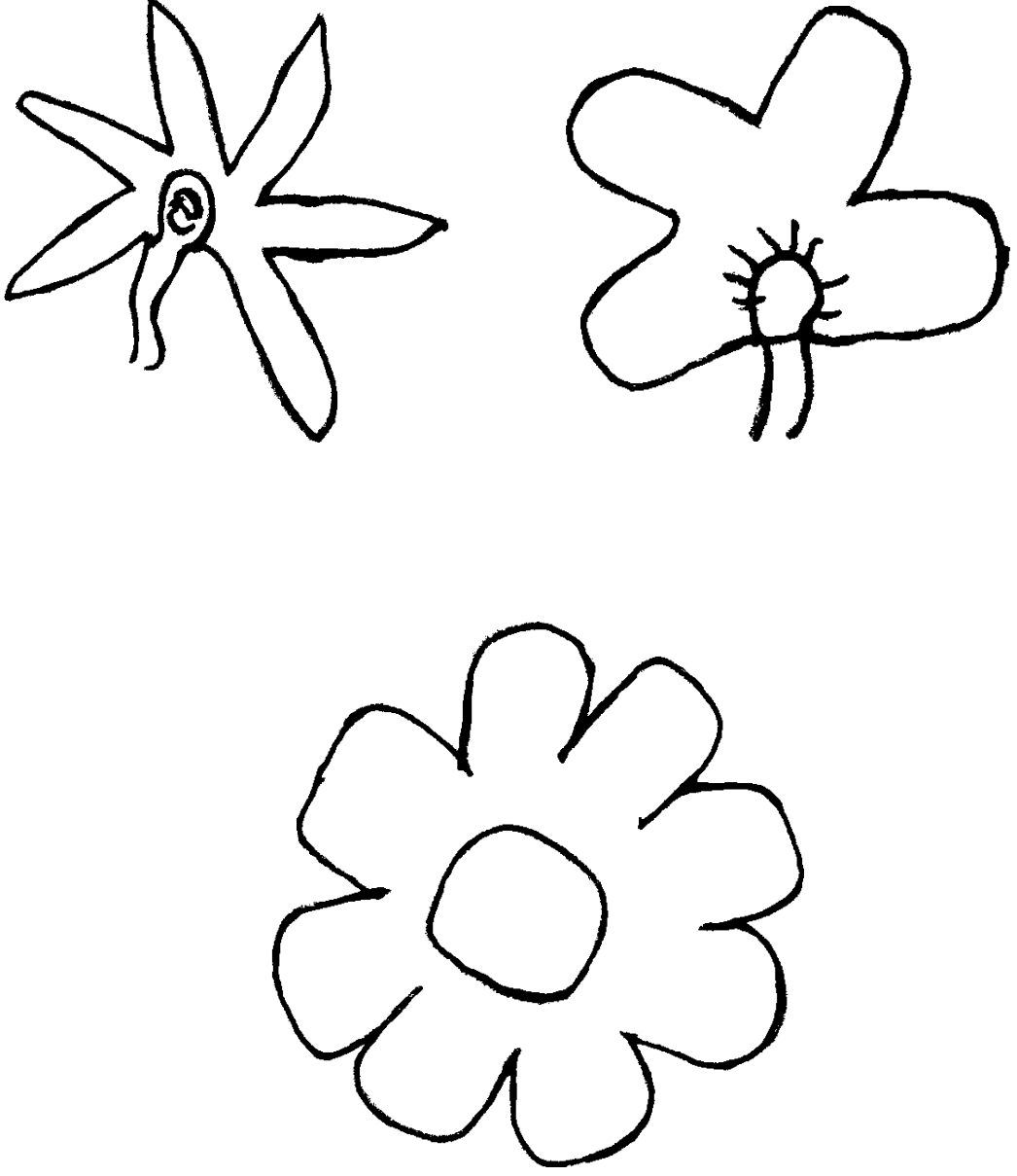

Çizim 34: Bilgi formu 34’de bulunan uçkurdaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 35

Fotoğraf No	: 35
Çizim No	: 35
İnceleme Tarihi	: 03.05.2004
Ürünün Adı	: İpek Örtü
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 10
Müze Geliş Şekli	: Hediye (2. Deli Beyoğlu'dan)
Müze Geliş Tarihi	: 1970
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İnce keten kumaş, renkli iplik, sim
Kullanılan Renk	: Pembe, mavi, yeşil, sarı, beyaz
Kullanılan Teknik	: Telkırma işleme
Boyutları	: En: 65 cm Kenar uzunluk: 73x74
Kompozisyon	: İnce ipek örtünün üzeri telkırma işi ile süslenmiştir. Örtünün iki kısa ve bir uzun olmak üzere kenarına dal ve yıldız çiçekleri ile bordür işlenmiştir. Kısa ve uzun kenarın birleştiği köşede ise tamamen stilize çiçekler, dal ve yapraklardan oluşan fiyonklu bir buket yer almaktadır.

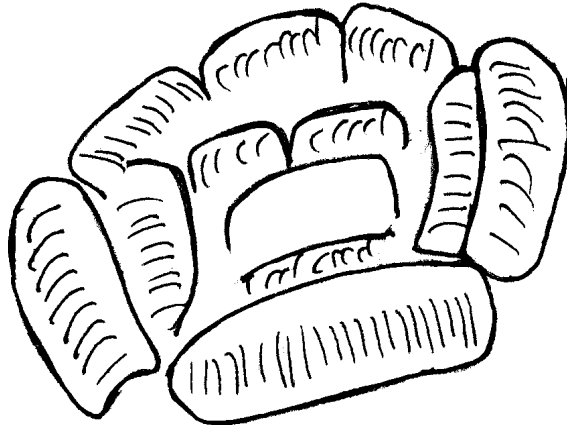
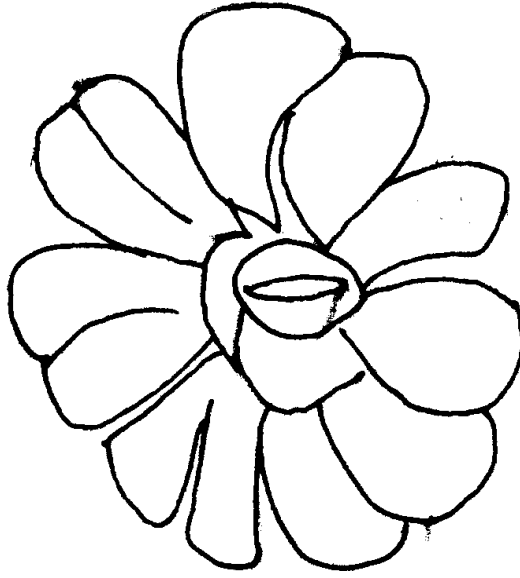

Çizim 35: Bilgi formu 35’de bulunan ipek örtüdeki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 36

Fotoğraf No	: 36
Çizim No	: 36
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: Ceket (Milli kıyafet)
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 449
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, simli iplik
Kullanılan Renk	: Mor, sarı
Kullanılan Teknik	: Maraş işi işleme
Boyutları	: Ön uz: 74 cm Arka uz: 74 cm En: 65 cm, Kol boy: 46 cm
Kompozisyon	: Mor kadife üzerine tüm yüzeyi maraş işi ile işlenmiş olan ceketin süslemesinde, bir vazo üzerine uzun bir buket ve bu buket içersinde, güller, papatyalar, yapraklar ve dallar yer almaktadır. Ayrıca süslemede vazanın kenarından aşağıya doğru taşmış şekilde tasvir edilen kıvrık dallar, yapraklar, gül ve papatyalar sarı sim ile mumtazam şekilde işlenmiştir.

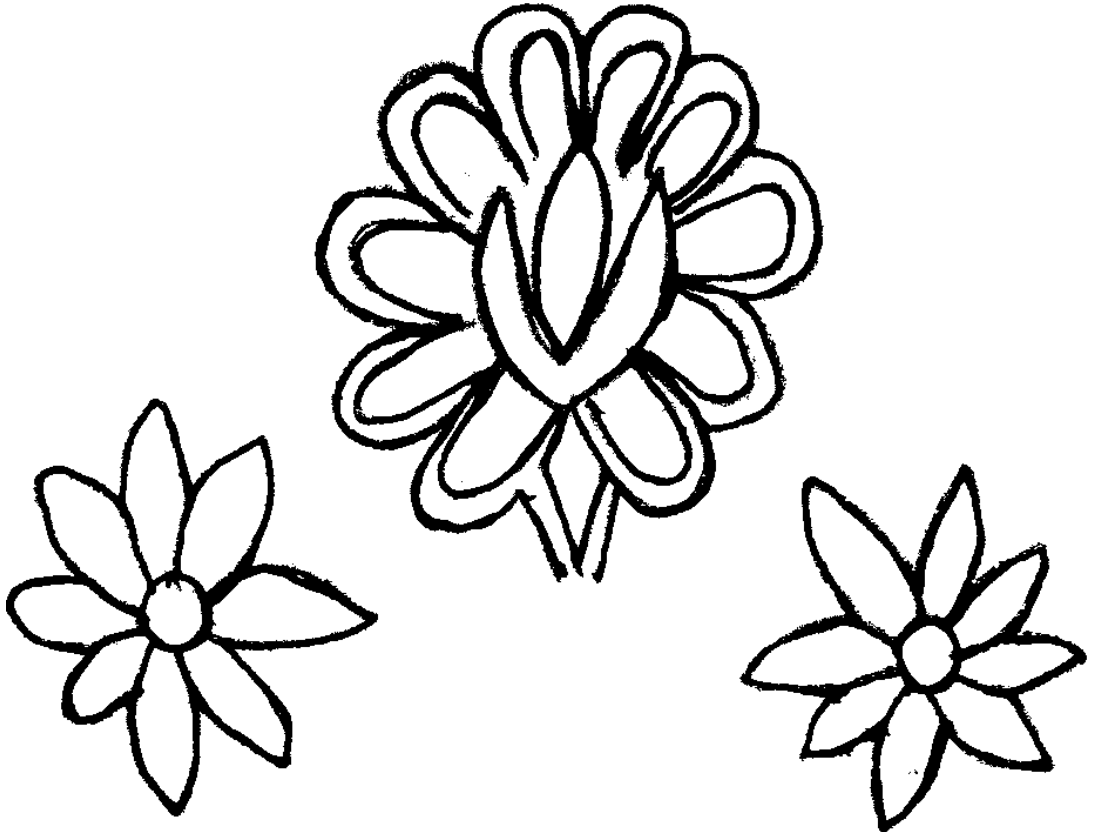
Çizim 36: Bilgi formu 36'de bulunan ceketteki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 37

Fotoğraf No	: 37
Çizim No	: 37
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: Bindallı
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 353
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, sarı sim ip
Kullanılan Renk	: Mor, sarı
Kullanılan Teknik	: Maraş işi işleme
Boyutları	: Arka uz. : 159 cm Ön uz. : 140 cm Kol boyu:48 cm

Kompozisyon : Mor kadifeden yapılan bindallının tüm yüzeyi sarı simli ile işlenmiştir. Bindallının yakası bele kadar açık olup çevresi kıvrık dal, yaprak, gül ve yıldız çiçekleri ile işlenmiştir. Bindallının kol uçlarında sadece sarmal dal ve yaprak bezenmiştir. Elbisenin ön ortasında büyük bir vazo tasvir edilmiş, vazanın içinden iki yana ve bir ortadan çıkan dal, dalların üzerinde ise güller, yıldız çiçekleri ve yapraklar işlenmiştir. Vazonun altına iki sıra sarmal dal işlenmiş ve ortasına stilize çiçekler yerleştirilmiştir. Vazonun her iki yanına baş aşağı olarak sarmal dal ve yıldız çiçeklerine yer verilmiştir. Elbisenin etek ucuna ise geometrik şekillerden bordür işlenip aralarına küçük yıldız çiçekleri konmuştur.

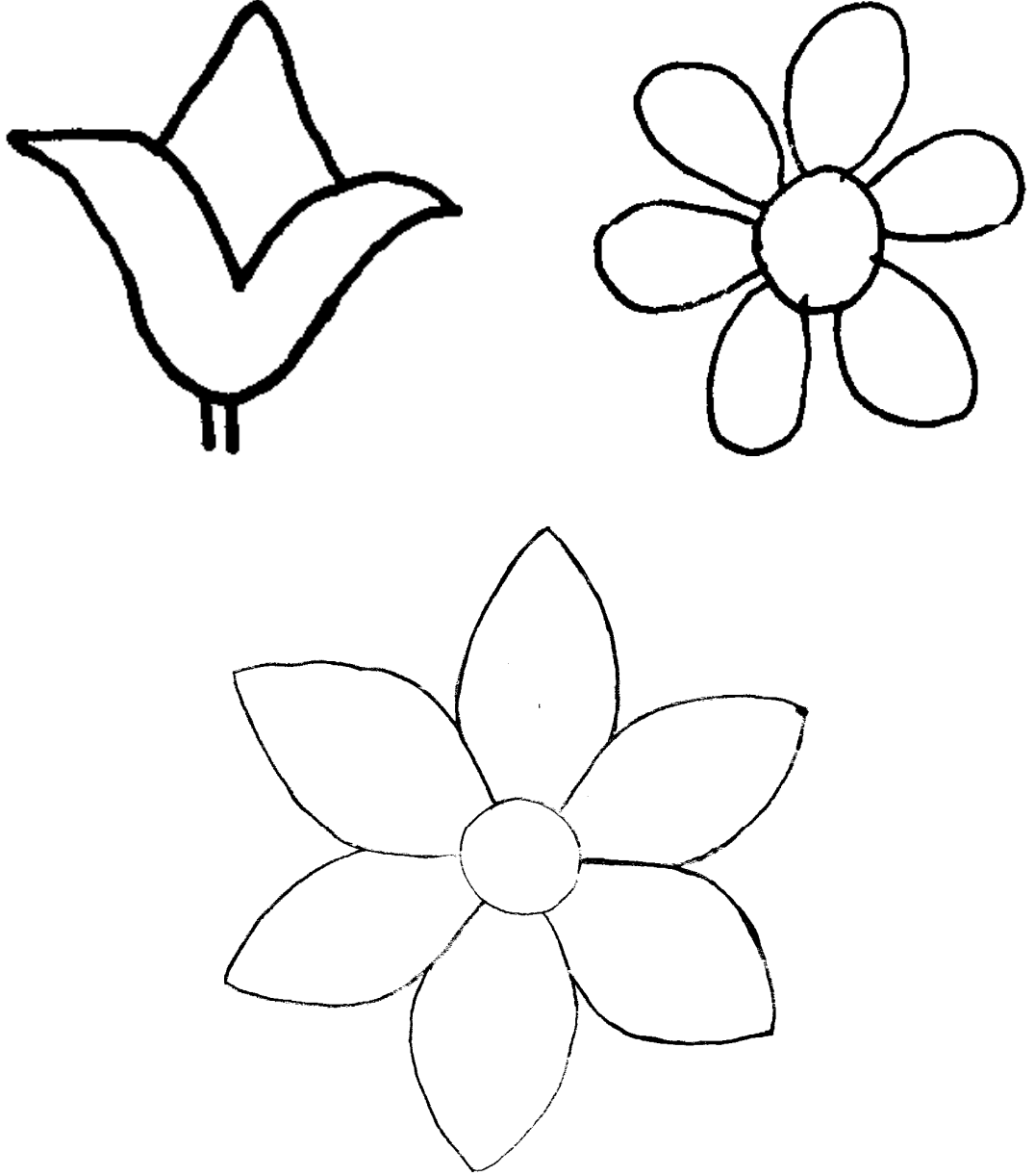
Çizim 37: Bilgi formu 37’de bulunan bindallıdaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 38

Fotoğraf No	: 38
Çizim No	: 38
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: Bindallı
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 682
Müze Geliş Şekli	: Hediye
Müze Geliş Tarihi	: -
Müze Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife, Simli ip
Kullanılan Renk	: Mor, sarı
Kullanılan Teknik	: Maraş işi işleme
Boyutları	: Ön uz. : 134 cm Arka uz. :142 cm Kol boyu: 45 cm
Kompozisyon	: Milli kıyafet olan bindallı, mor kadife üstüne maraş işi işlidir. Yakası, kolları ve etek ucu dantellidir. Yakası bele kadar açık olup çevresine

sarı simli ile zincir halkalar işlenmiştir. Ayrıca yakanın her iki kenarına sarmal dal üzerinde yaprak ve çiçeklerle oval bir form yer almakta ve bunun içi yine sarmal dal ile göbekler oluşturmuştur. Kol uçlarında da sarmal dallar yer almaktadır. Yakanın hemen altında sarmal dallar, onların içinde yıldız çiçekleri ile aşağıya bakan papatya ve laleler yer alırken, kenarlarında ise bir dal üzerinde papatya, yıldız çiçeği ve dallar işlenmiştir. Bu bezemenin hemen altında, ortada sarmal dallar arasında bir vazo, vazanın içinden üç dal çıkmakta, dallar yaprak ve birer adet papatyalar ile süslenirken kenarlarında yine sarmal dalların içinde yıldız çiçekleri ile aşağıya bakan papatya ve lale işlenmiştir. Bindallının en altında yani etek ucunda ise bu süsleme tekrar etmiştir.

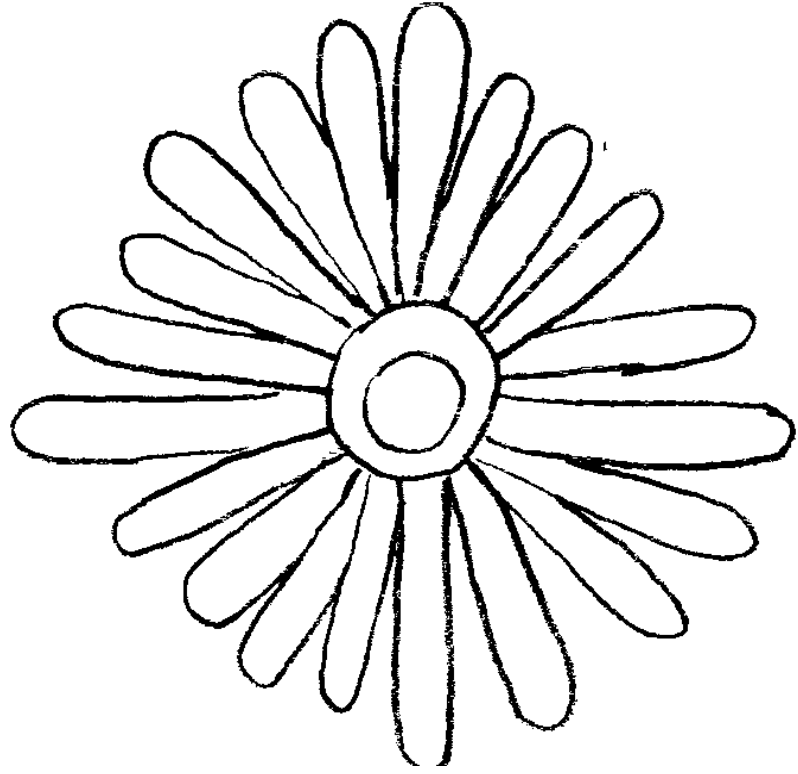

Çizim 38: Bilgi formu 38’de bulunan bindallıdaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 39

Fotoğraf No	: 39
Çizim No	: 39
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: Terlik
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 598
Müzeeye Geliş Şekli	: Hediye (Nazmiye Ayrancı'dan)
Müzeeye Geliş Tarihi	: 18.01.1984
Müzeeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Pul, simli ip, atlas kumaş
Kullanılan Renk	: Eflatun, sarı
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: -
Kompozisyon	: Eflatun atlastan yapılan yetmiş yıllık olduğu söylenen bir çift terliğin ön kısmında birer fiyonk konmuştur. Süsleme olarakta sarı simli ip ve sarı pullar ile ortada stilize bir çiçek, çevresi dal ve yapraklarla işlenmiştir. Oldukça yıpranmıştır.

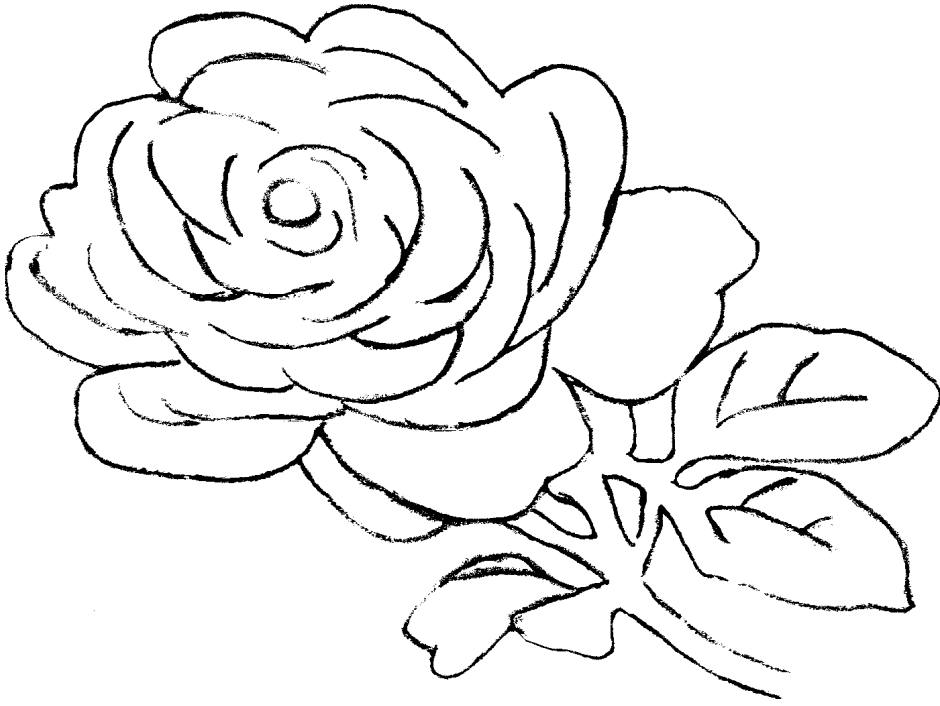

Çizim 39: Bilgi formu 39’de bulunan terlikteki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 40

Fotoğraf No	: 40
Çizim No	: 40
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: Şalvar
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 615
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye (Nermin Öztunç'tan)
Müzeye Geliş Tarihi	: 08.04.1985
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kumaş
Kullanılan Renk	: Mor, kavuniçi, yeşil, kırmızı, pembe
Kullanılan Teknik	: Dokuma
Boyutları	: Boy: 113 cm Parça gen. : 106 cm
Kompozisyon	: Mor renkli keten saten kumaş şalvar kendinden desenlidir. Desen olarakta, kavuniçi renkli sarmal dal ve yapraklar yer alırken dalların çevrelediği ortalarda ise kırmızı ve pembe renklerle tek güller ve grup oluşturmuş üçer tomurcuk güller yeşil yaprakları ile birlikte işlenmiştir.

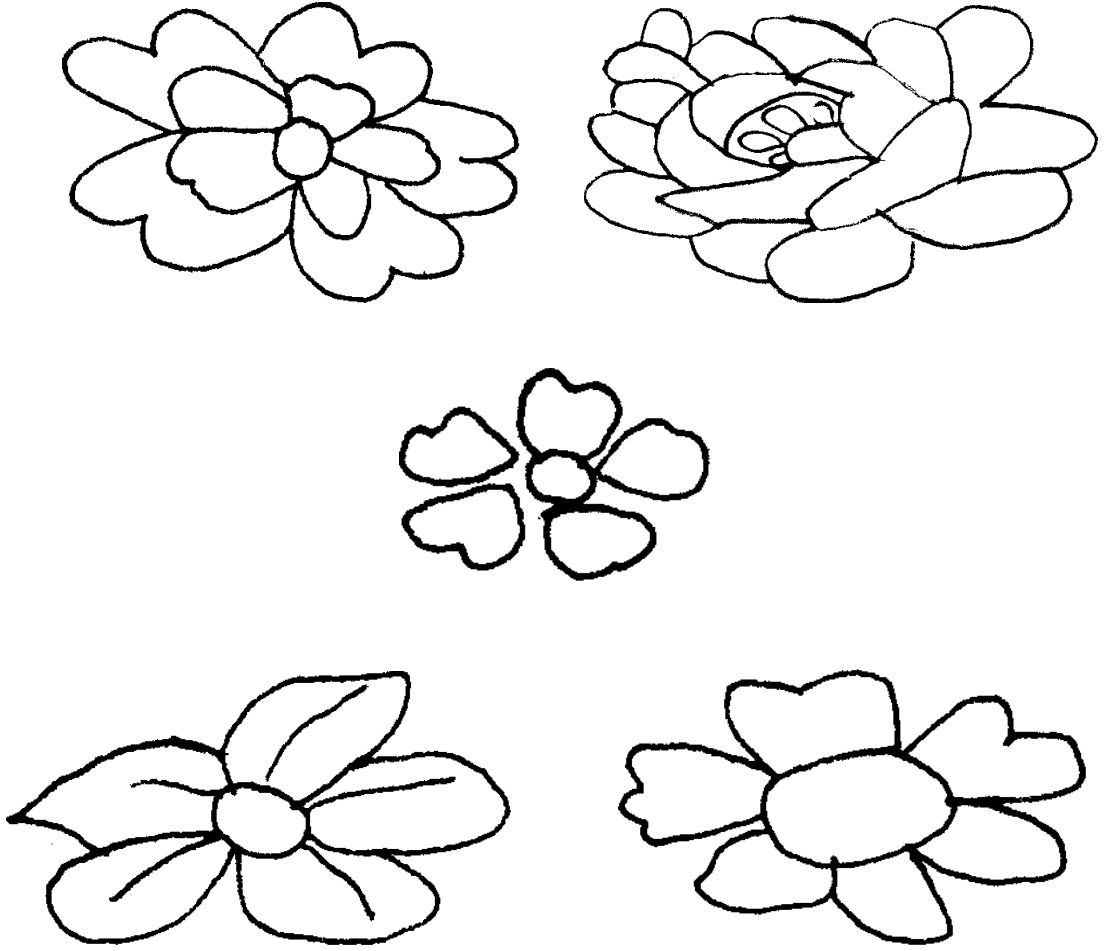

Çizim 40: Bilgi formu 40’da bulunan şalvardaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 41

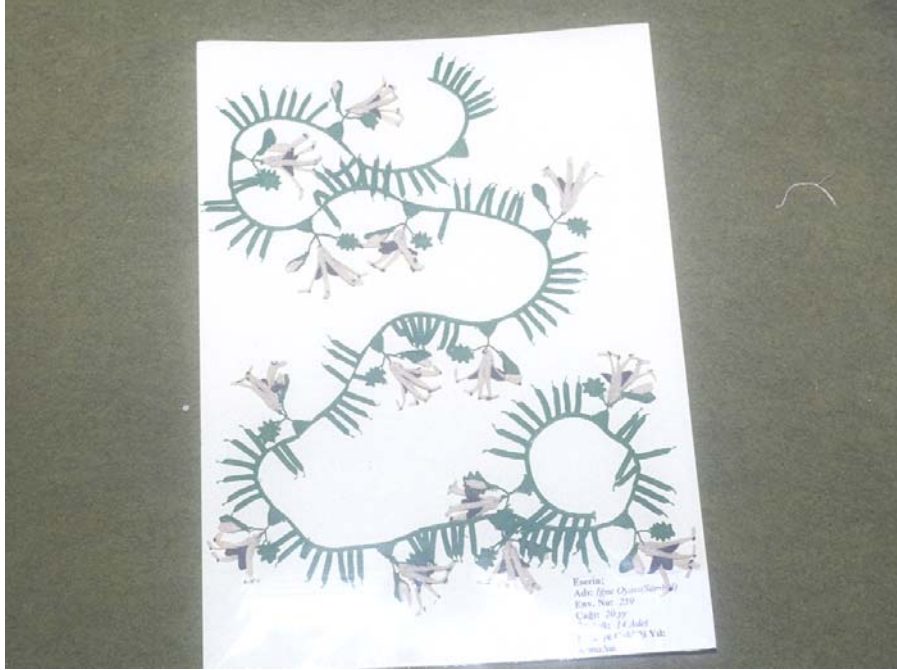

Fotoğraf No	: 41
Çizim No	: 41
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: Şalvar
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 470
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: Kadife kumaş
Kullanılan Renk	: Mor, sarı
Kullanılan Teknik	: Dokuma
Boyutları	: Boy: 119 cm
Kompozisyon	: Mor renkli kadife kumaş şalvar kendinden desenlidir. Desen olarak, bir dal üzerinde yaprak, stilize gül ve papatya motifleri uzun bir buket oluşturmuş ve kumaş dokunurken aynı anda serpmeye olarak sarı simli ile kumaş dokunmuş ve desen oluşturulmuştur.

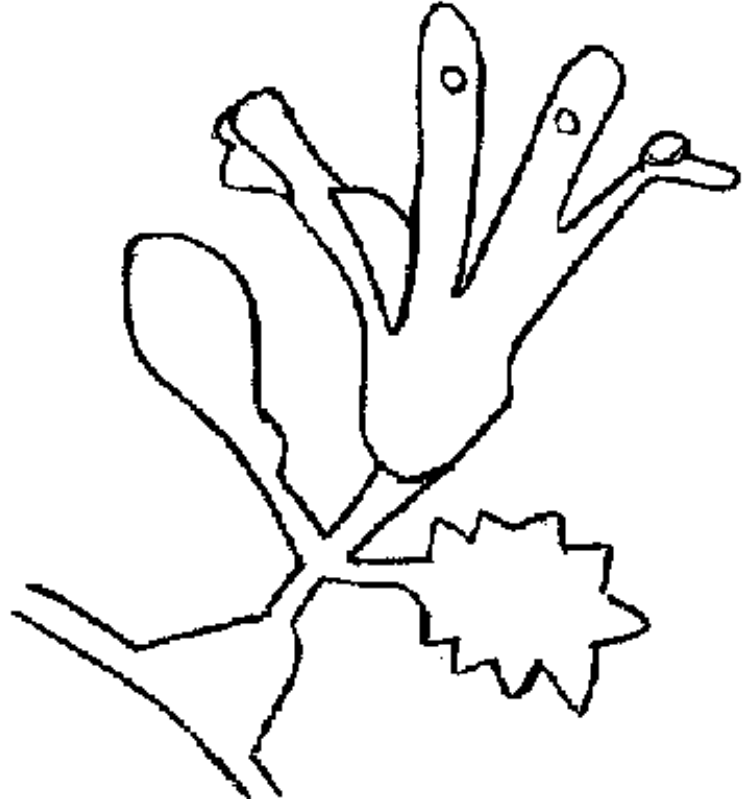

Çizim 41: Bilgi formu 41’de bulunan şalvardaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 42

Fotoğraf No	: 42
Çizim No	: 42
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: İğne Oyası
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 259
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İplik
Kullanılan Renk	: Mor, beyaz, yeşil
Kullanılan Teknik	: İğne oyası
Boyutları	: 14 adet çiçek oyası
Kompozisyon	: 14 adet sümbül çiçeğinden oluşan iğne oyasıdır. Mor ve beyaz ile işlenmiş olan sümbül çiçeğinin sapında bir tomurcuk sümbül ve bir de yaprak yer almaktadır. 10'ar cm ara ile işlenmiş olan sümbüllerin arasında muma benzer sekiz adet yeşil ile işlenmiş direkler bulunmaktadır.

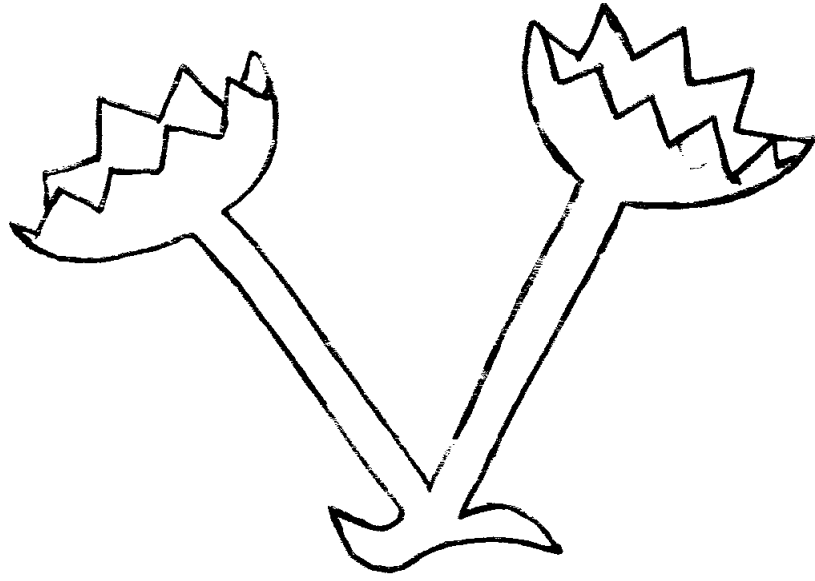

Çizim 42: Bilgi formu 42’de bulunan iğne oyasındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 43

Fotoğraf No	: 43
Çizim No	: 43
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: İğne Oyası
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 270
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İplik
Kullanılan Renk	: Pembe, beyaz, yeşil
Kullanılan Teknik	: İğne oyası
Boyutları	: 96 adet çiçek oyası
Kompozisyon	: Uzun bir zincir üzerinde kırksekiz grup, doksan altı çiçekten oluşan iğne oyasında hanım eli çiçeği işlenmiştir. İkişer grup olan çiçeklerin bir grubu yalnızca beyaz olup, bir grubu beyaz ve pembe renk çiçekten oluşmaktadır. Gruplar arasında ikişer tane beyaz ve pembe renkten oluşan yapraklara yer verilmiştir. Hanımeli çiçeğinin özelliği, boru şeklinde uzun bir gövdesinin ve ucunda karanfile andıran tırtıllı bir başın bulunmasıdır. Son derece güzel kokulu bahar çiçeklerindendir.

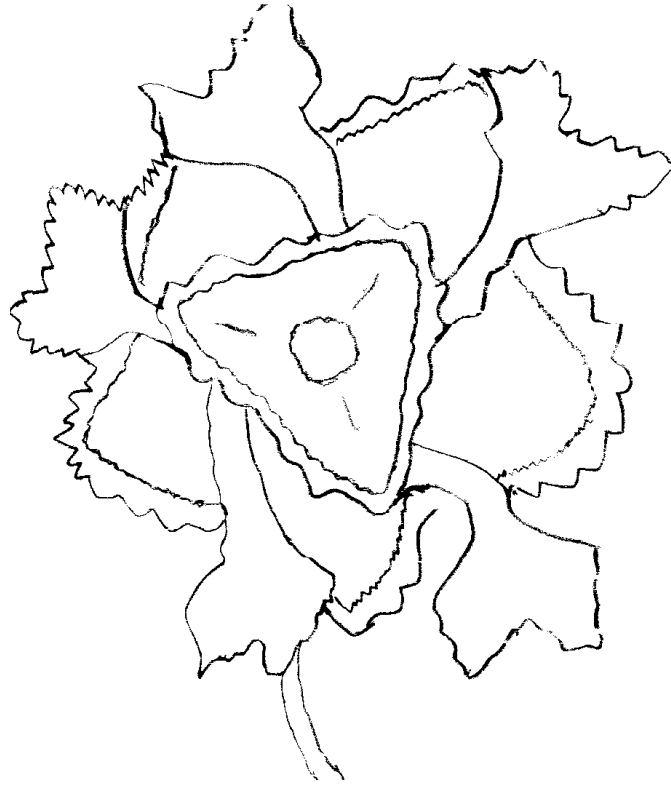

Çizim 43: Bilgi formu 43’de bulunan iğne oyasındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 44

Fotoğraf No	: 44
Çizim No	: 44
İnceleme Tarihi	: 12.05.2004
Ürünün Adı	: İğne Oyası
İlgili Koleksiyon	: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi
Envanter No	: 285
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye (Ülker Mumcuk'tan)
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 20. yüzyıl
Kullanılan Malzeme	: İplik
Kullanılan Renk	: Bordo, yeşil, beyaz
Kullanılan Teknik	: İğne oyası
Boyutları	: 1 adet iğne oyası
Kompozisyon	: İğne oyası örneği olarak yapılmış olan tek bir motiftir. Motifte yıldız çiçeği konu alınmıştır. Bordo renkte olan yıldız çiçeğinin çevresine beyaz iplikle çevre oluşturulmuş ve yine beyaz iplikle yapraklar işlenmiştir. Yazmayı tutturma yeri olarak yeşilden bir sap yapılmıştır.

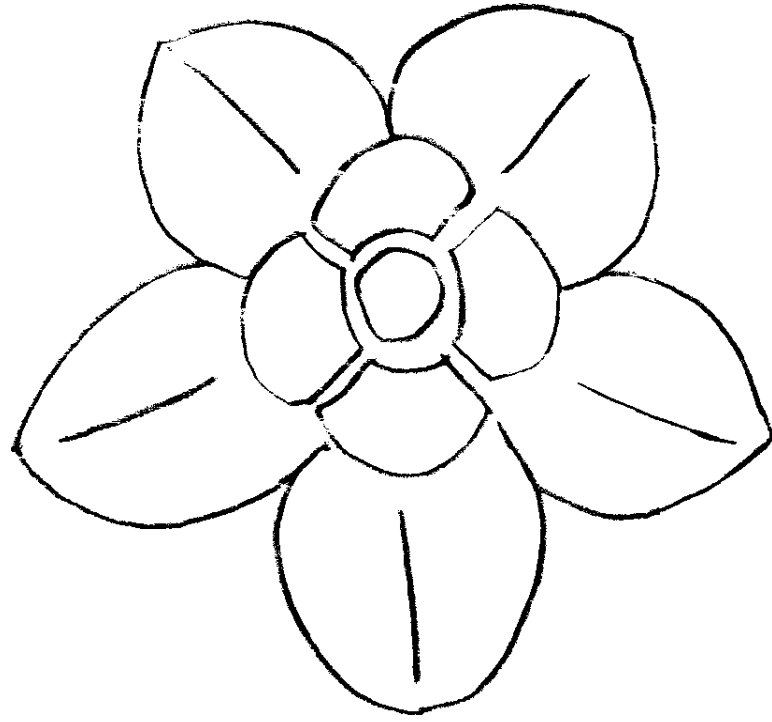

Çizim 44: Bilgi formu 44’de bulunan iğne oyasındaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 45

Fotoğraf No	: 45
Çizim No	: 45
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Mezar Taşı
İlgili Koleksiyon	: Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
Envanter No	: 364
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 1224
Kullanılan Malzeme	: Taş
Kullanılan Renk	: Mavi, beyaz
Kullanılan Teknik	: Kabartma
Boyutları	: Boy: 125 cm En: 35 cm
Kompozisyon	: 1224 yılına ait olan mezar taşı mavi ve beyaz renkte olup rengi solmuş ve bazı yerlerinde rengi çıkmıştır. Dikdörtgen olan mezar taşı arapça yazılarla süslenmiştir. Boyun kısmından sonra geçilen baş bölgesi ise yapraklarla zemin oluşturmuş ve ortasına stilize çiçek grubundan penç motifi işlenmiştir.

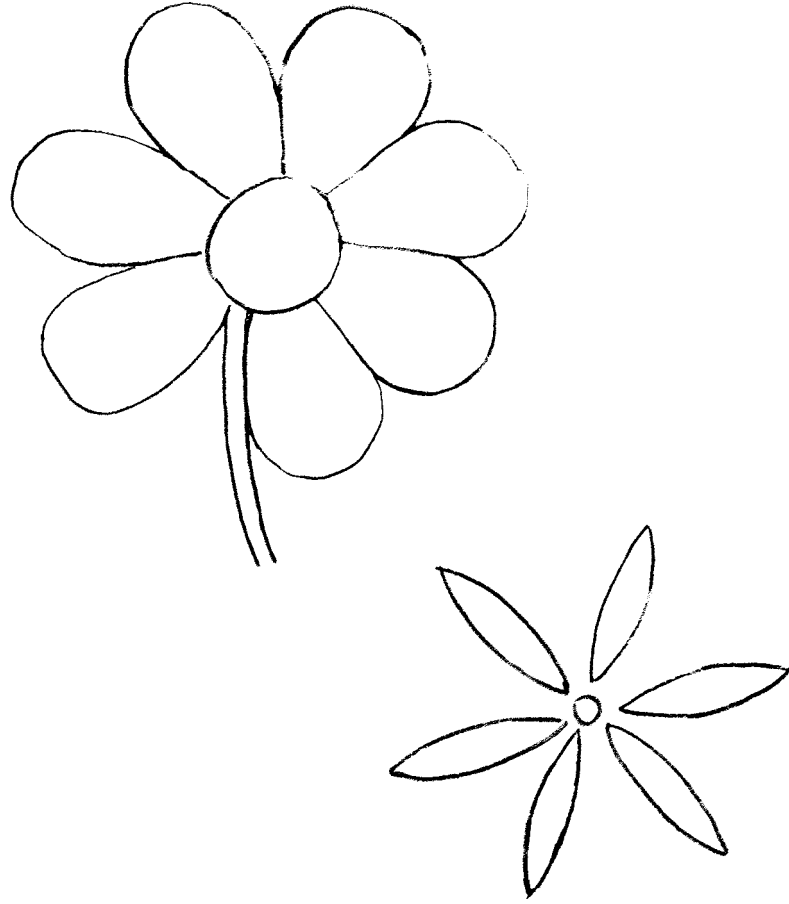

Çizim 45: Bilgi formu 45’de bulunan çiçek mezar taşındaki motifi

BİLGİ FORMU 46

Fotoğraf No	: 46
Çizim No	: 46
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Havlu
İlgili Koleksiyon	: Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
Envanter No	: -
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Havlu kumaş, simli ip
Kullanılan Renk	: Beyaz, sarı
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 80 cm En: 40 cm
Kompozisyon	: Gelin odasında bulunan çeyizlik havlunun iki başına sarı sim ile beşer motif işlenmiştir. Her bir motifte bir dal üzerinde papatya ve motifin bitimine kadar devam eden ay ile çevrelenmiştir. Çiçek motifleri birbirine yıldız çiçeği ve kıvrım dallar ile bağlanmıştır.

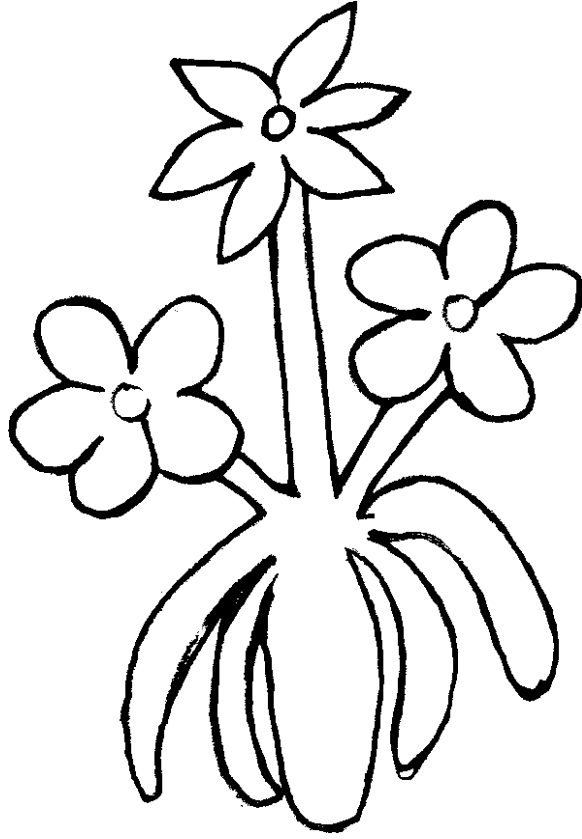

Çizim 46: Bilgi formu 46’da bulunan havludaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 47

Fotoğraf No	: 47
Çizim No	: 47
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Beşik
İlgili Koleksiyon	: Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
Envanter No	: 232
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Deri, kadife, simli ip
Kullanılan Renk	: Siyah, hardal sarısı, sarı
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Boy: 95 cm En: 50 cm
Kompozisyon	: Sallanan beşiğin dış çevresi deri olup üzerinde sarı simli iplikle kıvrık dal işli bordür yer almaktadır. Beşiğin ortası kadife kumaştan oluşturulmuş ve çevresi sarı sim ile kıvrık dal işlenmiş olup, dikdörtgen zeminin dört köşesinde kökü ile birlikte stilize çiçekler yer almaktadır. Ortada ise yine kıvrık dal ve geometrik şekillerle bir motif işlenmiştir.

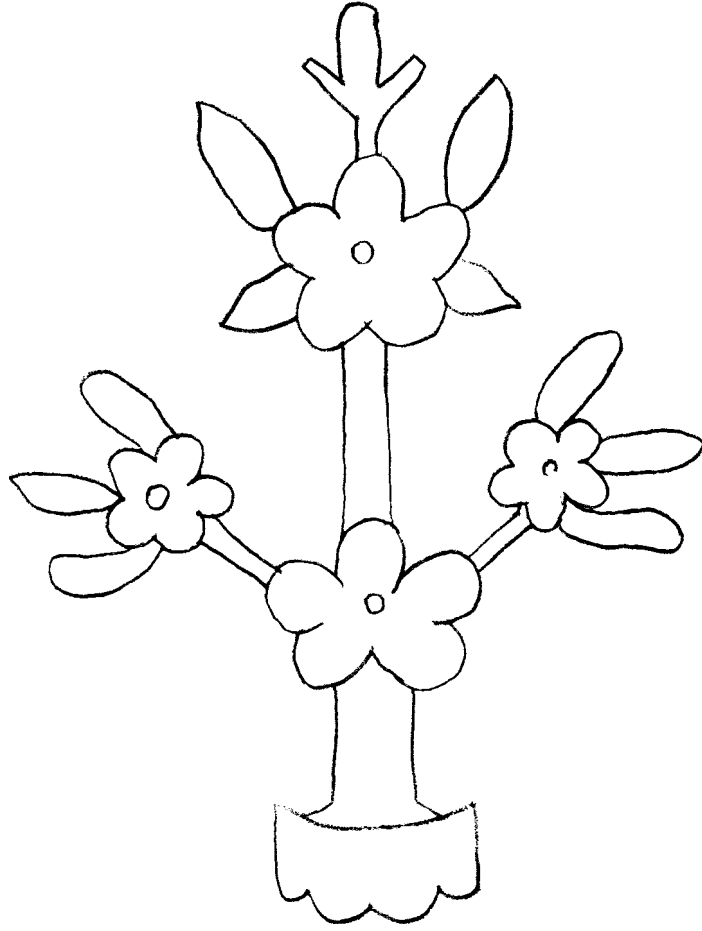

Çizim 47: Bilgi formu 47’de bulunan sallanan beşikteki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 48

Fotoğraf No	: 48
Çizim No	: 48
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Halı
İlgili Koleksiyon	: Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
Envanter No	: 231
Müzeeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeeye Geliş Tarihi	: -
Müzeeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: 100 yıllık
Kullanılan Malzeme	: Dokuma iplikleri
Kullanılan Renk	: Kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, mavi, siyah
Kullanılan Teknik	: Dokuma
Boyutları	: Boy: 2 m En: 1.40cm
Kompozisyon	: Kırşehir Mucur yöresine ait olan 100 yıllık seccade halının kenarında dört kırmızı düz, dört de renkli, desenli bodür yer almaktadır. Renkli bordürlerde geometrik ve stilize çiçekler yer almaktadır. Ortada bir göbek oluşturulmuş ve göbeğin içinde yine stilize çiçekler ile bezenmiştir.

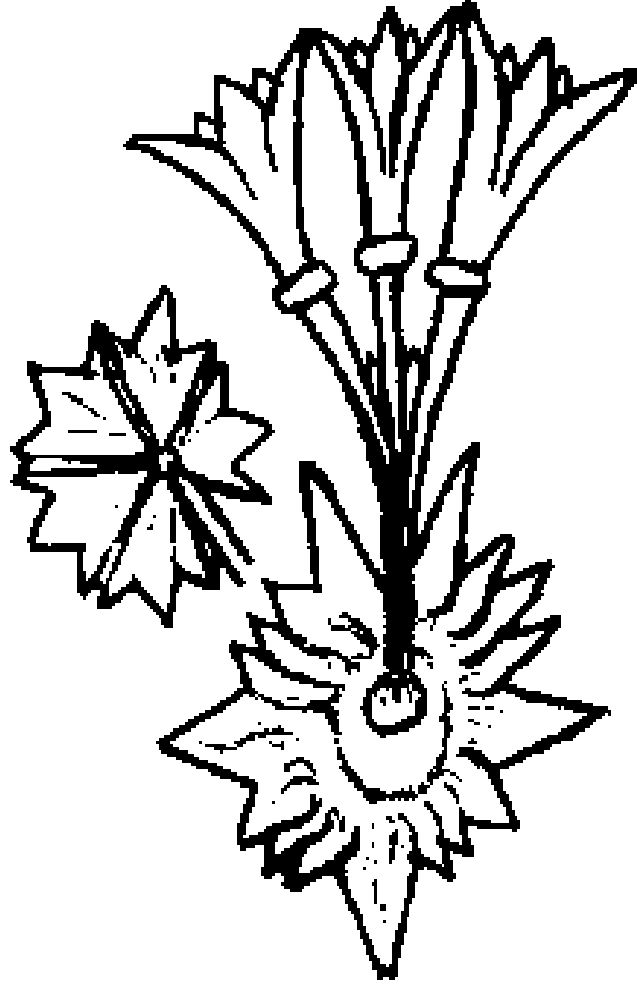

Çizim 48: Bilgi formu 48’de bulunan halıdaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 49

Fotoğraf No	: 49
Çizim No	: 49
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Pirinç Karyola Başlığı
İlgili Koleksiyon	: Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
Envanter No	: -
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Pirinç
Kullanılan Renk	: Altın sarısı
Kullanılan Teknik	: -
Boyutları	: Boy: 100 cm En: 150 cm
Kompozisyon	: Pirinçten yapılmış olan karyola başlığı tamamen çiçek motifleri ile bezenmiştir. Başlığın orta kısmına iki grup ve altı adet karanfilden oluşan bir demet bulunmakta, dalın kökünden her iki yana uzanan kıvrık dal görünümünde çerçevenin içinde yıldıza benzer stilize çiçek ve ortasından fışkıran üç dal stilize lale yer almaktadır. Onların hemen yanında yine yuvarlak bir kıvrım dal ortasında karanfil bulunmaktadır.

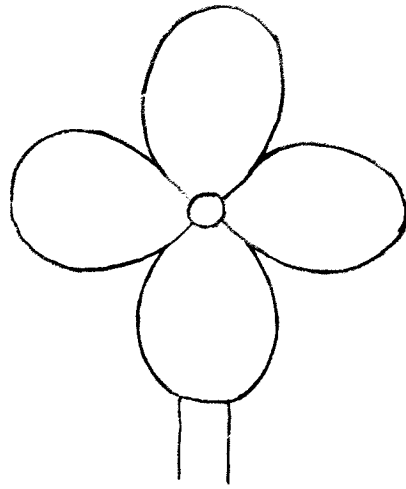
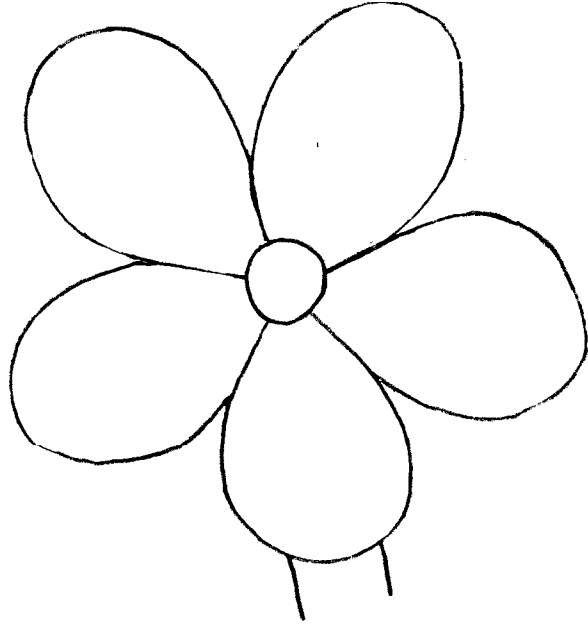
Çizim 49: Bilgi formu 49’da bulunan pirinç karyoladaki çiçek motifi

BİLGİ FORMU 50

Fotoğraf No	: 50
Çizim No	: 50
İnceleme Tarihi	: 20.04.2004
Ürünün Adı	: Şalvar - ceket
İlgili Koleksiyon	: Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi
Envanter No	: 24
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzeye Geliş Fiyatı	: -
Tarihlendirme	: -
Kullanılan Malzeme	: Kadife kumaş, renkli iplik, sim ip
Kullanılan Renk	: Mor, yeşil, kırmızı, sarı, pembe
Kullanılan Teknik	: İşleme
Boyutları	: Ceket boyu uz. : 47 cm Kol boyu uz. : 50 cm Şalvar boyu uz. : 70 cm Paça genişliği: 40 cm

Kompozisyon : Takım olan şalvar ile ceket mor kadifeden yapılmıştır. Ceketin kol, yaka ve etek uçlarına sarı simli ipten bordür işlenmiştir. Kıyafetin bütün yüzeyine serpmeye olarak sarı simli ile bir dal ve dalın üzerine yapraklar ile tek bir stilize çiçek işlenmiştir. Bu motiflerin arasına ise renkli ipliklerle işlenmiş üç dal çiçek ve yapraklar grup olarak yer almıştır.

Çizim 50: Bilgi formu 50’de bulunan şalvar – ceketteki çiçek motifi

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç

Bu araştırmada literatür çalışması sonucunda elde edilen bilgiler, uygulanan anketler ve bilgi formlarından elde edilen verilerle sonuca gidilmeye çalışılmıştır.

Çiçek, asırlardan beri Türk sanatının vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kullanılmıştır. Üzerine efsaneler, kitaplar yazılmış, maniler, şiirler, sözler söylenmiştir. Her çiçeğe bir anlam verilmiş, sevinç olmuş, keder olmuş, mutluluk olmuş, sitem olmuş, yas olmuş ve kısacası her yönüyle hayat olmuş, nihayetinde ölüm olmuştur.

Tüm bunlara rağmen araştırmamızda, konu ile ilgili yapılan çok fazla araştırma bulunmadığı tesbit edilmiştir. Buda geçmişte kullanılan çiçek motifleri hakkında en sağlıklı bilgiyi alabilmek için bizi müzelere yöneltmiştir.

Anket sonuçlarına göre çiçek motiflerinin en çok kullandığı ders işleme dersi (%39.8) olduğu, triko dersinde ise hiç kullanılmadığı belirtilmiştir. İşleme dersinde çok kullanılmasının sebebi, eskiden beri işlemelerde çiçek motifi kullanılmasıdır. Öğrenme ve uygulama aşamasında eski uygulamalara bakıldığı için alınan örneklerde çiçek motiflerinden oluşmaktadır. Triko dersinde ise motif desen kartları ile oluşturulmakta ve okuldaki kartlarda bulunan desenlerin sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Ankete katılanların çoğunluğu (%41.4) görünümünün güzel olmasından dolayı çiçek motiflerini kullandığını belirtirken, çok küçük bir grup (%1) işçiliğinin kolay olamasından dolayı kullandığını belirtmektedir. Bu sonuçlara göre çiçek

motiflerini ürünlerde uygulamak kolay değildir. Fakat görünümünün güzel olması, geleneksel bir özelliği olması ve çok beğenilmesinden dolayı çiçek motiflerinin sıklıkla kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğu (%32) çiçek motiflerini çizerken, hazırda olan içinde yüzlerce çeşit motifin bulunduğu desen kitaplarından faydalandığını belirtmektedir. Ankete katılan öğrencilerden küçük bir grubunun ise müzelerden (%2.3) faydalandığını belirtmesi öğrencilerin bu iş için müzelere gitmedikleri ve araştırma yapmadıkları sonucunu veriyor.

Katılımcılar tasarımlar oluştururken en çok gül'den (%33.3) daha sonrada papatya'dan (%21.7) faydalandıklarını dile getirmektedir. Gülden faydalanların sebebi görünümünün güzel olması ve her yerde bulunmasıdır. Papatyanın ise uygulanması kolay olduğundan seçildiği düşünülmektedir. En az yararlanılan çiçeğin sümbül (%2.5) olmasının sebebi ise bu çiçeğin öğrenciler tarafından bilinmemesi olabilir.

Öğrenciler çoğunlukla geçmişte kullanılan motif olarak hatai (%38.2) motifini seçtiklerini dile getirmişlerdir. Bunun sebebi öğrencilerin genellikle desen kitaplarından esinlenmesi olabilir. Çünkü desen kitaplarında çoğunlukla hatai motifleri bulunmaktadır.

Çiçek motiflerinin en çok uygulandığı teknikler boyama tekniği (%39.1) ve işleme tekniği (%34.6) dir. Buda bu tekniklerde çiçek motiflerini uygulamanın kolay olduğunu ve bu yüzden tercih edildiğini göstermektedir. Diğer taraftan kakma tekniğinde uygulama zor olduğu için 1. ve 2. önem sırasında tercih edilmemiştir.

Anketi cevaplayanlar genellikle stilize, yarı stilize ve naturel grubu motifleri az sıklıkta kullandıklarını belirtmişlerdir. Stilize, yarı stilize ve naturel grubu motiflerin en çok kullanıldığı dersler deri dersi ve yapma bebek dersi olduğu göze çarpmaktadır.

Müzelerde yapılan araştırma sonucunda elde edilen bilgilere göre, eski eserlerde çoğunlukla hatai, gül ve papatya kullanıldığı bilgisini vermektedir. Anket uygulamasında topladığımız bilgilerde bu paraleldedir. Buradan, desen uygularken oluşan şartların, değerlerin değişmediği ve bir nevi geleneklere bağlı kalındığı sonucunu çıkarabiliriz. Anketten elde ettiğimiz bilgilere göre, öğrencilerin motif kitaplarından faydalanmaları hatainin, görünümünün güzel olması gülün, uygulanmasının kolay olması ise papatyanın kullanılmasına sebep olabilir.

7.2. Öneriler

Kaynağı, zengin kültürümüz olan bir çok eserde, bir çok çalışmada olduğu gibi , diğer kültürler tarafından sahiplenilmesini istemiyorsak çiçeklerimize ve çiçek motiflerimize sahip çıkmamız gerekir. Bunun yoluda tarihimizi ve kültürümüzü bilmek, incelemek ve yeni nesillere aktarmaktan geçer.

Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Ürünler Eğitimi Anabilim dalı öğrencilerine uygulanan anket sonucuna göre öğrencilerin çiçek motifleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Bu eksiklik, alan ile ilgili derslerde çiçek motifleriyle ilgili konuların artırılmasıyla giderilebilir.

Sanat eğitimi alan kişilerin bakış açılarında farklılıklar oluşmaktadır. Genellikle öğrenciler bu özelliklerini kullanamamaktadırlar. Başarılı ve özgün eserler yaratabilmek için bu özelliklerini ortaya çıkarmaları gerekmektedir. Bu da araştırma ve gözlemlleme ile mümkün olacağından öğrencilerin bu alanlara yönlendirilmesi gerekmektedir.

Anket sonuçlarına göre öğrencilerin araştırmaya yönelik olmadıkları, ürünlerinde kullandıkları motifleri desen kitaplarından ve hazırda temin ettikleri, müzelerden faydalanmadıkları görülmüştür. Daha yeni, daha farklı, özgün desenlerin oluşturulması için öğrencilerin müzelerden daha çok yararlanması ve daha çok araştırmaya yönlendirilmesi gerekmektedir.

Triko dersinde ise çiçek motiflerinin hiç kullanılmadığı görülmüştür. Oysaki giyimde çiçek vazgeçilmez bir unsurdur. Öğrenciler bunun sebebinin, kullandıkları desen kartlarında çiçek motiflerinin az olduğunu belirtmişlerdir. Böyle bir soruna eğitimciler tarafından çözüm bulunması gerekmektedir.

Tüm bunlar ele alındığında Dekoratif Ürünler Eğitiminde çiçek motiflerinin kullanılmasına yeterince önem verilmediği görülmüştür. Eskiden beri hayatımızda

önemli yeri olan çiçek motifi kullanımı günümüzde azaldığı gibi el sanatları konusunda öğretim veren eğitim kurumlarında da azaldığı görülmektedir. Bunu önlemek için öncelikle eğitim kurumlarında çiçek motiflerinin önemini benimsetmek, adına kitapların yazıldığı çiçeklerin dilini öğrencilere tanıtmak ve çiçeği sevdirmek gerekir. Unutmayalım ki bugün eğitim alan öğrencilerimiz yarın toplumumuzda el sanatlarını yaşatacak kişilerdir.

KAYNAKÇA

AKAR, Azade, C. KESKİNER. (1978). **Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif**. İstanbul : Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları

ALTUNTAŞ, Yener. (1994). El Sanatlarının Dünyü Bugünü ve Sorunları. **Kamu ve Özel Kuruluşlarda Orta Öğretimde Üniversitelerde El sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ARSEVER, Celala Esad. (1983). **Sanat Ansiklopedisi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

AYTAÇ, Çetin. (1981). **Sanat ve Uygarlık**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

AZAK, Gürbüz. (1993). **3000 Türk Motifi**. İstanbul : Mega Basım.

BAKIR, S.Turan. (1999). **İznik Çinileri ve Gülbenkyon Koleksiyonu**. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayını.

BARIŞTA, H. Örcün. (1988). **Türk El Sanatları**. Ankara : Sevinç Matbaası.

BIÇAKCI; Ayçağ. (2004). Çiniler Canlandı Motifler Dile Geldi. **3.Nisan. 2004 Akşam Gazetesi makalesi**. Ankara

BiROL, A.İnci, Ç. DERMAN. (1991). **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**. İstanbul : Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı.

CEYLAN, Gürkan. (1999). **Osmanlıdan Günümüze Dört Mevsim Çiçekler**. İstanbul : Flora Yayınları.

ÇINARLI, Mehmet. (1973). **Halkımız ve Sanatımız**. Ankara:Hisar yayınları.

GÖNÜL, Macit. (1973). **Türk El İşleri Sanatı**. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları-129.

GÜNEY, Zeynep, Nihan (2002). **Osmanlı Süsleme Sanatı**. Ankara : SFN Ltd. Şti. Yayıncılık.

GÜRSU, Nevber. (1988). **Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler**.

DEMİREL, Özcan. (1995). **Genel Öğretim Yöntemleri**. Ankara : Stad yayıncılık.

DEMİRİZ, YILDIZ. (1988). **Osmanlı Kitap Sanatında Naturalist Uslupta Çiçekler**. İstanbul : Acar Matbacılık.

FENERCİOĞLU, Sevim. (1973). **Türk İşlemelerinde Motifler**.Ankara : Ayyıldız Matbaası.

GÜVENÇ, Bozkurt. (1991). **İnsan ve Kültür**. İstanbul : Remzi Kitapevi.

KARAMAĞARALI, Beyhan. (1992). **Ahlat Mezar Taşları**. Ankara : Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Sanat Tarihi Serisi.

KESKİNER, Cahide. (2002). **Türk Motifleri**. Ankara : Temel Matbacılık.

KESKİNER,Cahide. (2001). **Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler**. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

KILIÇBAY, A.Mehmet. (2001). **Düşsel Ortaçağ**. Ankara : İmge Yayıncılık.
KILIÇKAN, Hüseyin. (2002). **Bezeme Sanat ve Örnekleri**. İstanbul: İnkilap
Kitapevi.

Kulturturizm.gov.tr.

LAQUEUR, Peter Hans. (Çeviren: Selehattin Diligüzel). (1997). **İstanbul
Osmanlı Mezarları ve Mezar Taşları**. İstanbul : Tarih Vakfı Yurt Yayınları 46.

MÜLAYİM, Selçuk. (1989). **Sanata Giriş**. Ankara : Stad Yayınları.

ONUK, Taciser. (2001). **Osmanlıdan Günümüze Oyalar**. Ankara : Kültür
Bakanlığı Yayınları.

ONUK, Taciser, F. AKPINARLI, S. ORTAÇ ve Ö. ALP. (1998).**Tarsus El
Sanatları (dokumacılık, örücülük, işlemecilik)**. Ankara : Kültür Bakanlığı
Yayınları.

ONUK, Taciser, F. AKPINARLI, S. ORTAÇ ve Ö. ALP.(1998). **İçel El
Sanatları**. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

ONUK, Taciser, F. AKPINARLI, S. ORTAÇ ve Ö. ALP. (2004). **Slifke
Folkloru (işlemecilik, dokumacılık, örücülük, halk oyaları ve giysiler)**. Ankara :
Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

ÖNDER, Mehmet. (1998). **Antika ve Eski Eserler Klavuzu**. Ankara:
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖZCAN, Yılmaz. (1990). **Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi**. Ankara:
Kültür Bakanlığı Yayını.,

ÖZDER, Lale. (1995). **İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları ve Çeşitli Özellikleri.** Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

ÖZDER, Lale. (1999). **İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları.** Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÖZTÜRK, Sevim. (1997). Türk El Sanatları.**Kültür ve Sanat Dergisi Sayı : 36 Aralık.**Ankara : İş Bankası Yayınları.

SÖZEN, Metin, U. TANYELİ. (1986). **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü.** İstanbul : Remzi Kitapevi.

SÜRÜR; Ayten. (1976). **Türk İşleme Sanatı.** İstanbul: Karahisar Matbacılık.

ŞAHİN; Faruk. (1989). Türk Çini sanatı Süslemeciliği. Eskişehir : **Anadolu Üniversitesi Yayınları No:325.**

ŞENGÜL,Z. Meral.(1990). **100 Türk Motifi.** İstanbul : Geçit Kitapevi.

TANSUĞ, SABIHA. (1983). Anadolu Baş Süslemelerinde Çiçeklerin Dili. **II.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri Cilt V.** Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

TANSUĞ, Sabiha. (1985). Sümbülname. **III.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri Cilt V.** Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları

TANSUĞ, Sabiha. (1988). **Türklerde Çiçek Sevgisi ve Sümbülname.** Ankara : Ak yayınları

THER, Ulla. (1993). (çeviren: Fatma Artunkul). **Türk İşlemeleri**. İstanbul: Yeni Çığır Kitapevi.

TURANİ, Adnan.(1980).**Sanat Terimleri Sözlüğü**. Ankara:Toplum yayınevi

ÜNVER; Süheyl. (1958). **Selçuklu Kelam-ı Kadimlerinde Süsleme Kaynakları**. İstanbul : Macrif Basımevi

EK 1. ANKET SORULARI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dekoratif Ürünler Anabilim Dalı yüksek lisans tezi olarak “Geleneksel Kültürümüzde Çiçek Motiflerinin Kullanım Alanlarından Örnekler ve Dekoratif Sanatlar Eğitimindeki Kullanımı” adlı konuyu araştırmaktayım. Araştırmanın amacı çiçek motiflerinin neler olduğu, nerelerde kullanım alanı bulunduğu ve üniversitemizin El Sanatları konusunda eğitim veren Dekoratif Sanatlar Eğitimi bölümünde hangi alanlarda, ne sıklıkta ve ne derecede kullanıldığını tesbit etmektir.

Anket 14 sorudan oluşmaktadır. Sorulara vereceğiniz cevapların doğruluğu araştırmanın geçerliliğini etkileyecektir. Bu nedenle soruları dikkatlice okumanız, sizin için uygun olan yerlere (x) işareti koymanız ve bırakılan boş yerleri uygun olarak doldurmanız gerekmektedir. Ayrıca bazı soruların cevapları birden fazla seçeneği kapsadığından dolayı seçeneklerde birden fazla şık işaretlemeniz mümkündür.

Ankette yer alan sorulara içtenlikle vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

Saygılarımla
Yasemin KOPARAN

Uygulayan :
Uygulama Yeri :
Uygulama Tarihi :
Anket No :

1-Adınız Soyadınız ?

2-Yaşınız ?

☐ 16-20 ☐ 21-25 ☐ 26-30

3- Çiçek motiflerini en çok hangi derslerde kullanıyorsunuz ?

☐ Deri ☐ Dokuma
☐ Şapka ☐ Trikotaj
☐ İşleme ☐ Örgü
☐ Folklorik yapma bebek ☐ Diğer.....

4- Çiçek motiflerini ürünlerinizde kullanmanızdaki amaçlarınız nelerdir ?

☐ Çok beğendiğim için
☐ Halk tarafından beğenilmesi
☐ İşçiliğinin kolay olması
☐ Görünümünün güzel olması
☐ Mutluluk ve ferahlık vermesi
☐ Geleneksel özelliğinin olması
☐ Diğer.....

5-Yaptığınız el sanatları ürünlerinde çiçek motiflerini kullanmanız gerektiğinde, motifleri nerelerden esinlenerek çiziyorsunuz ?

☐ Doğadan ☐ Müzelerden
☐ Sanatla ilgili kitaplarından ☐ Kendim tasarlıyorm
☐ Desen kitaplarından ☐ Diğer.....
☐ Yapılmış örneklerden

6- Yeni tasarımlar oluştururken tabi çiçeklerden yararlanıyorsanız, hangi çiçekler yardımcı oluyor?

☐ Gül	☐ Sümbül
☐ Papatya	☐ Karanfil
☐ Lale	☐ Yararlanmıyorum
☐ Diğer.....	

7- Yeni tasarımlar oluştururken geçmişte (Müzelerde) kullanılan çiçek motiflerinden yararlanıyor musunuz?

☐ Yararlanmıyorum	☐ Yararlanıyorum
☐ Az yararlanıyorum	☐ Çok Yararlanıyorum

8- En çok hangi motiflerden yararlanıyorsunuz ?

☐ Hatai	☐ Penç
☐ Goncagül	☐ Türk rokokosu
☐ Şükufe	☐ Diğer.....

9- Kullandığınız çiçek desenlerinin adları nelerdir ?

☐ Hatai	☐ Penç
☐ Goncagül	☐ Türk Rokokosu
☐ Şükufe	☐ Diğer.....

10-Çiçek motiflerini en çok hangi tekniklerde uyguluyorsunuz önem sırasına göre numaralayınız ?

☐ Dokuma tekniği	☐ Kakma tekniği
☐ Örme tekniği	☐ Yakma tekniği
☐ İşleme tekniği	☐ Boyama tekniği
☐ Oyma tekniği	☐ Diğer.....
☐ Kabartma tekniği	

11-Çiçek motiflerinde kullandığınız renkleri neye göre seçiyorsunuz ?

- ☐ Doğadan
- ☐ Alınan kaynaktaki renkleri kopye ederek
- ☐ Uygulanacak eşyaya göre
- ☐ Motifin özelliğine göre
- ☐ Kullanılacak yere göre
- ☐ İsteğe göre
- ☐ Diğer.....

12-Stilize grubu motifleri hangi el sanatları ürünlerinde hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?

	Stilize Grubu Motifler (Hatai, penç, goncagül)			
	Hiç	Az Sıklıkla	Sıklıkla	Çok Sıklıkla
Deri Dersinde				
Çanta				
Kemer				
Abajur				
Kitap kılıflığı				
Deri ev aksesuar Süslemelerinde				
Diğer.....				
Şapka Dersinde				
Spor şapka				
Fantezi şapka				
Çocuk şapkası				
Tepelik				
Diğer.....				
YapmaBebek Dersinde				
Kıyafetinde				
Takısında				
Baş süslenmesinde				
Diğer.....				
Dokuma Dersinde				
Kilim				
Cicim				
Sumak				
Diğer.....				
Örgü Dersinde				
İğne Örucülüğü				
Tığ Örucülüğü				
Şiş Örucülüğü				
Bitkisel Örucülük				
Diğer.....				

13- Yarı stilize grubu motifleri hangi el sanatları ürünlerinde hangi sıklıkta kullanıyorsunuz ?

	Yarı stilize Grubu Motifler			
	Hiç	Az Sıklıkla	Sıklıkla	Çok Sıklıkla
Deri Dersinde				
Çanta				
Kemer				
Abajur				
Kitap kılıfı				
Deri ev aksesuar Süslemelerinde				
Diğer.....				
Şapka Dersinde				
Spor şapka				
Fantezi şapka				
Çocuk şapkası				
Tepelik				
Diğer.....				
YapmaBebek Dersinde				
Kıyafetinde				
Takısında				
Baş süslemesinde				
Diğer.....				
Dokuma Dersinde				
Kilim				
Cicim				
Sumak				
Diğer.....				
Örgü Dersinde				
İğne Örucülüğü				
Tığ Örucülüğü				
Şiş Örucülüğü				
Bitkisel Örucülük				
Diğer.....				

14-Naturel grubu motifleri hangi el sanatları ürünlerinde hangi sıklıkta kullanıyorsunuz ?

	Naturel Grubu Motifler			
	Hiç	Az Sıklıkla	Sıklıkla	Çok Sıklıkla
Deri Dersinde				
Çanta				
Kemer				
Abajur				
Kitap kılıfı				
Deri ev aksesuar Süslemelerinde				
Diğer.....				
Şapka Dersinde				
Spor şapka				
Fantezi şapka				
Çocuk şapkası				
Tepelik				
Diğer.....				
YapmaBebek Dersinde				
Kıyafetinde				
Takısında				
Baş süslenmesinde				
Diğer.....				
Dokuma Dersinde				
Kilim				
Cicim				
Sumak				
Diğer.....				
Örgü Dersinde				
İğne Örucülüğü				
Tığ Örucülüğü				
Şiş Örucülüğü				
Bitkisel Örucülük				
Diğer.....				

